

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

k e m a l a t e ş

b
ir

şarkıyı
dinlerken

1995 PEN Yazarlar Derneği
Orhan Kemal Öykü Yarışması
Başarı Ödülü

Milliyet
YAYINLARI

Bir Şarkıyı Dinlerken

Öyküler

Kemal Ateş

BİR ŞARKIYI DİNLERKEN
Öyküler

Yazan: Kemal ATEŞ

Türkiye için yayın hakları: © AD Kitapçılık AŞ

1. baskı / Bir Şarkıyı Dinlerken 1995

1. baskı / Çürük Kapı 1978, 1979, 1985

2. baskı / ekim 1998 / ISBN 975-313-045-7

Kapak tasarımı: Perihan ŞENOL

Baskı: Şefik Matbaası

AD Kitapçılık AŞ Doğan Medya Center, 34554 Bağcılar-İSTANBUL
Tel. (212) 505 61 06 - 505 64 16 Faks (212) 505 64 13

Bir Şarkıyı Dinlerken
Öyküler

Kemal Ateş

Çürük kapı

– Evimiz yıkılmazsa, bana da bir göz oda yapacaksınız, değil mi? Ders çalışacağım bir oda.

Çocuğa hiçbir karşılık vermediler. Ne “olur” dediler, ne de terslediler. Yalnız ana, gözlerini kocasından ayırmadan birazcık gülmseyebildi. Baba duymadı bile.

Sorusu yeterince ilgi görmeyince, şakaya gelmez günler yaşadıklarını daha iyi kavradı çocuk. Lokması ağzında büyüdü. Deminden beri bir şeyler atıştıran yalnız çocuklardı. Babayla ana kahvaltı yaptıklarını unutmışlardı. Hep de böyle olurdu: korkular, kaygılar bu “mübarek” sofranın başında konuşulurdu. Anayla babanın fısıltıları uzadıkça, çocukların yüreğine kocaman bir ağırlık çöküyordu. İştahları kaçıyor, yedikleri öte aşmıyordu.

Baba:

– Allah keşfe gelenlere merhamet verir inşallah! Bir etek para döktük şu eve. Yıkılırsa işimiz kötü. Belimiz doğrulmaz bir daha.

– Birkaç tanık ayarlamalıyız, dedi ana da.

– Keşifçiler yarın geleceğine göre, biz geç bile kaldık. Açıkçası, yalan söyleyecek birkaç komşu. Bu eve on yıllık diyecek iki üç komşu bulmalıyız, yarın hazır olsunlar.

Yarın keşfe gelecek görevliler, bu ev on yıllıktır, diye rapor ve-

rirlerse, yıkılmayacak, bağışlanacak. Oysa üç yıl oldu burası yapı-lalı. Gelenleri nasıl inandıracaklar, daha doğrusu nasıl kandıracaklar? Her şey onların vicdanlarına bağlı; üç yıldan beri içinde oturdukları ev ya yıkılacak, ya kurtulacak.

– Allah yüzümüze baksın gayri! Kurban olduğum Allah! diye inledi ana.

Çocuğun usuna deminki soru yine takıldı:

– Kurtulursa bana bir göz oda yapacak nusunuz? diye bir daha sormak geçti içinden. Hiç de sırası değilken, niye dilinin ucuna gelip gelip gidiyordu bu soru?

Sınıf öğretmenleri Necmiye Hanım, “Kaman Kaymakkanı” diye severdi Orhan’ı. Geçen yıl ortaokulun birinci sınıfı da onda okudular. Dersi soru sorarak işlerdi. Ne de güç sorular bulurdu. Çok zaman koca sınıfta yalnız Orhan’ın parmağı kalkardı. Başka parmak göremeyince, Necmiye Hanım:

– Söyle bakalım Kaman Kaymakkanı? derdi. O da bir kaymakam ağırbaşlılığıyla yarutlardı soruyu.

Bir gün Necmiye Hanım kişisel dosyalarını doldururken:

- Aileniz kaç kişi? diye sordu.
- Altı kişi, dedi Orhan.
- Eviniz ders çalışmana uygun mu?
- Uygun, öğretmenim.
- Kaç göz eviniz?
- İki...

Necmiye Hanım’ın maviş gözleri dışarı uğradı. Çıkıştı:

– Altı kişi... İki göz oda... Nasıl uygun olur ders çalışmana evladım?

İlk kez kızdırmıştı Necmiye Hanım’ı, ilk kez şaşırtmıştı. Sınıfın en çalışkanı iki gözcük evden geliyordu. Tembel bir öğrenci gibi utanç içinde oturdu yerine. “Evimiz beş göz” diye yalan söyleme-

diğine pişman oldu. Ders sonuna dek yüzündeki kırmızılık gitmedi. Sıkıntıdan ter bastı. Üzüntüsü akşam da, gece de sürdü. Büyük bir gaf olmalıydı bu: altı kişi, iki göz dam... Necmiye Hanım hiç mi böyle evler görmemişti? Neydi o şaşkınlığı öyle! Kaymakamlık elinden gitmiş gibi üzgündü Orhan. Belki de Necmiye Hanım, "Kaman Kaymakanı" diye bir daha sevmeyecekti. Koca bir makam elinden alınmış gibi üzüldü.

Şu ev bir kurtulsun, ders çalışacağı bir oda isteyecek, mutlaka yaptıracak bunu. O zaman altı kişiye üç göz ev. Buna da bir şey diyemez ya Necmiye Hanım.

Evdekiler bir deprem bekliyor gibi tedirgindi. Sanki bir deprem olacak, evleri barkları yıkılacak, çoluk çocuk açıkta kalacaklardı. Ağzlarında unutulmuş lokmalarla dalıp dalıp gidiyorlar. Korkulu bir düşü yaşıyorlar kesintisiz. Yıkım görevlileri geliyor, boşaltıyorlar evi, dört yandan dört amele, giriyorlar kazmayla, güüür... Üç yıldır oturdukları ev toz bulutu, enkaz yığını... Birkaz kez yıkılmıştı evleri. Son gelişlerinde acıdılar mı, yoksa seçimlerin yaklaşmasından mı, nedir? Tutanak tutup gittiler.

Hemen her gün bir sürü ev yapıp yıkılıyordu. Küçük karton kutuları andıran gecekonduların buldozerlerle yıkıldığı bile oluyordu. Yine de dümdüz olmuş bannaklarını bırakıp gitmiyorlardı. Yıkım görevlilerine önce yalvarıyorlar, ağlayıp sızlıyorlar, acındıramazlarsa, sövüyorlardı. Karşı sırtlarda her gün onlarca ev yapıp yıkılıyordu. Ne inattı bu böyle? Devlet pes dedi, bu adamlar demedi. Yıkılmış evler, terk edilmeyen siperler gibiydi. Köyünden gelen yoksul adamın başarması gereken, kazanması gereken ilk savaş buydu, başını sokacağı iki göz dam. Bu olmazsa, daha başından yitirmiş sayılırlardı bu savaş.

Orhan, günlerce yıkıntılarda yaşayan insanlar görüyordu. Sonra bir gün yine ev oluyordu bu yıkıntılar.

Zabıtayı görünce tir tir titreyen, dilini yutan adamlara, bıçak kemiğe dayanınca Tanrı kürek gibi bir dil verirdi, kocaman bir dil: “Biz bu ülkenin insanı değil miyiz?” diye bağınırlardı. Birden, dünyanın en güçlü insanları bunlar olurdu sanki. Sırtlarında taşıdıkları ağır yaşam, amansız bir patlama olurdu. Neler neler söylerlerdi yıkıcılara. Yıkıcılar canlarını güç kurtarırlardı.

Çocuklar yıkık evlerin başında saatlerce oyalanırdı. Yüzlerce si birden üşüşürdü yıkım sırasında. Belediye görevlilerine ilk tepki onlardan gelirdi. Cipleri önce çocuklar taşlardı. Zabıtaları kızdırmaları diye, büyükler çocukları dağıtırlardı. Küçücük kaplar gibiydi çocukların yüreği, hemen taşıveriyordu. Daha sabrı tatmamışlardı onlar, sabrı tanımamışlardı. İsteklerini, tepkilerini ertelemeyi öğrenmemişlerdi. Zabıtalara taşlamaktan başka bir şey düşünmezlerdi. Büyükler ise, her durumda yine de bir uzlaşma yolu olacağına inanırlardı: en başta rüşvet vermek.

Evleri yıkılırken üçünde de ordaydı Orhan. Aklında üç gibi kalmış ya, belki de dört kez yıkıldı şu ev. Zabıtalara gelince insan bir hoş oluyordu; korku ellerini kollarını bağlıyordu. Suçsuz birinin asılışı gibi, acı içinde seyrediyorlardı komşular. En çok da anasından önce babasının ağlaması koyardı Orhan’a. Gücsüz bir aile olduklarını ailenin en büyüğü böyle anlatırdı: ağlayarak... Babanın ağlamasını doğal bulmuyordu çocuk. Böyle gözü sulu insanlar arasında gerçek daha da katlanılmaz oluyordu.

Ana, neden sonra çayını aldı:

– Sıkma canını herif! dedi. Elle gelen düğün bayram. Binlerce ev yıkmakla baş olur mu? Âleme ne yapacaklarsa, bize de o olacak.

– Öyle! dedi baba da.

– On yıllık diye rapor verdikleri evler hep on yıllık mıydı sanki? Bir gün bunun önüne geçilmeyeceğini devlet de anlayacak eninde sonunda.

Yeni geldiklerinde buralar bomboştu. Biraz da bu boşluk, bu yalnızlık korkuturdu onları. Sonra dağ taş gecekondu oldu, yol bel demediler ev yaptılar.

Bu gecekondular yüzünden çocukların top alanı sık sık değişiyordu. Tam bir alana alışıyorlar, biçim veriyorlar, taşını toprağını ayıklayıp kaleleri kuruyorlar, bir de bakmışlar ki, kaşla göz arası birkaç ev birden yapılmış. Öyle de çoğalıyor, öyle de çoğalıyorlar ki, koşmakla yetişilmez. Yasak masak söktüğü yok bunlara. Top alanları ellerinden gidince, çocuklar ihbar etmeyi bile düşünüyorlar. Kızıyorlar gecekonduculara, kızıyorlar ya, devletin yasağını düşünmeyen adamlar, onların topunu düşünür mü?

Yaz iyiden iyiye gelmişti. Güneş sıcacık, incitmez gözlerle bakıyordu dünyamıza. Kadınlar bulaşıklarını, çamaşırlarını dışarıda yıkıyorlar, suları ev önlerine ya da küçük arklara dökülüyordu. İki kuş -kırlangıçtı galiba- kesik, tiz sesler çıkararak uçup geçti üstlerinden.

Ana ile baba, sofraya başındaki konuşmalarla da yetinmiyordu. Hemen her sabah, birkaç metre öteye, Şadiye Halaların evinin ardına çekilip oradan bakıyorlar bir de. Bugün yaptırmışlar gibi, bakıp duruyorlar evlerine. Sırtlarını halanın evine verip diz çöküyorlar, o zaman fısıltıları daha da uzuyordu. Orhan beriden onların yüzündeki korkuyu, kaygıyı okuyor. Fısıltıyla konuşmaları daha da korkutuyor onu. Fısıltı neyin dilidir biliyor çocuk. Baba işe geç kaldığını unutmuş, dünyayı unutmuşlar. Çevreden gelip geçen komşulara da fazla yüz vermiyorlar.

Çocuk açık kapıdan boyuna onlara bakıyor. En kötü korkuları ana ile babanın güven bulmayan davranışlarından algıladı. Bugün de öyle: uzaktaki korku, uzaktaki tehlike bir ana-baba yakınlığında, öylesine güçlü duyuyor; yüreğinin içinden ateş ediliyor gibi, korku öylesine yüreğince yakınında. Kazınlar yüreğine vurula-

cak, küçücük bir çocuk yüreğinde kocaman bir ev yıkılacak.

Üç yıllık eve, on yıllık diye rapor verirler mi? Yeni olduğu besbelli: duvarları ak, kiremitleri kıpırmızı. Yalnız dış kapı eski görünümünü veriyor. Yer yer çürümüş, eski bir kapı bu. Ucuz olduğu için istimlak edilen evlerin birinden alınmıştı. Ne yapsınlar? Domates gibi, üzüm gibi, elma gibi, kapının da çürüğünü alabilmişlerdi. Hatta ana kızmıştı kapının eski oluşuna. Şimdi seviniyorlar. Gözler dönüp dolaşıp bu çürük kapıya takılıyor. Bir çürüklüğe umut bağlamışlar, çürük kapı bir umut kapısı oluyor gözlerinde. Sanlı gelenler, koca evi bırakıp yalnız bu kapıya bakacaklar, böyle umutlanıyorlar.

Akşam yemeğimizi doğru dürüst yemedik. Bizi destekleyecek tanıklar gerekliydi, onları hemen bulmalıydık. Kimlerden yardım görebilirdik? Kime güvenebilirdik? Dost var, düşman var. Kim candan dost, kim düşman bilinmez ki! Babamla anam, komşularla ilişkilerimizi düşünüp, kimlerden yardım görebileceğimizi tartışıyorlardı.

Sağımızda Kayserili Muhittin Amca'nın evi var, daha sonra da onun akrabalarının evleri. Bizden bir yıl önce gelmişlerdi. Aramızda ufak tefek tatsızlıklar oldu. Buraya ev yapmamızı istemezlerdi. Dört yanlarını da kendi akrabalarıyla doldurmak istiyorlardı.

– Şunlara ağız eğmeyelim, dedi anam. Geç onları.

Arkamızda oturan komşular Bayburtlu'ydu, hiçbir yakınlığımız yoktu onlarla. Sonra bizim için işlerinden kalıp tanıklık etmezlerdi.

Önümüzde Halamlar oturuyordu, akraba olduğumuz için tanıklık etmeleri kabul edilmeyebilirdi.

Solumuzda ise, Zakir Amcalar, Rıza Amcalar ve öteki hemşerilerimiz vardı.

Babam:

– Gene hemşerilerimizde umut. Kapı komşusuyuz şurda. Sonra Zakir Ağa ile Rıza Ağa'nın işi gücü yok. Akşama dek evdeler.

– Olur, dedi anam.

– Dediğin gibi evdeler her zaman. Bizim için işlerinden güçlerinden kalacak değiller ya.

Anam ile babamın ardına ben de takıldım. Önce Zakir Amca'ya uğradık, evde karısı ile gelini vardı. Zakir Amca sedire kurulmuş çay içiyordu. Biz girince doğruldu.

– Sefil olma Amca Bey, dedi anam.

Çöktü hemen.

Zakir Amca'nın belli bir işi yoktu, gecekondularda arsa alıp satmakla uğraşırdı.

Babam ile anamı komşulardan yardım isterlerken çok görmüşümdür. Biz de onlara yardım ederdik. Köyde de, burda da, işler böyle yürüyordu. Komşu komşunun külüne muhtaçtı. Yaşam hep dayanışma demekti bizler için. Bizimkileri hiç bu günkü gibi sıkıl-gan görmemiştim. Karşısındakinin namusunu istemeye gelmişler gibi. Konuya nasıl gireceklerini şaşıyorlardı. Belli ki Zakir Amca'nın tepkisinden çekiniyorlar. Dindar, namazında niyazında bir adam; yalancı tanıklığı nasıl karşılar?

Konuya anam girdi. Sanki hemşerimiz Zakir Amca bilmiyor-muş gibi, önce köyden buraya kadar olan yaşantımızı özetledi. Çektiğimiz sıkıntıları, acıları anlattı. Sonra sözü ne hallerle yaptır-dığınız gecekondumuza getirdi.

– Amca Bey, dedi. Bizim şöyle bir ricamız var, onun için rahat-sız ettik...

Sözü biraz daha eveledi geveledi, sonunda ne istediğimizi açıkladı. Zakir Amca:

– İyi ama kızım, bu yalancı tanıklığa girer, dedi.

– Hayırlı yalan Zakir Amca, dedi babam. Buradaki evlerin çoğu böyle kurtulmadı mı? Hatta sizin eviniz bile böyle kurtulmadı mı? Sonra bunun kimseye bir zararı yok ki!

Pek gönüllü olmasa da:

– Olur, dedi Zakir Amca.

Yarın hazır bulunacaktı.

Sonra Rıza Amca'ya gittik. İlk o da çekindi:

– Yalancı tanıklık, dedi, “Yukarda Allah var”, dedi kem küm etti durdu.

Anam kurnaz kadındı. Rıza Amcalar da yeni yaptırmışlardı evlerini.

– Aynı durum sizin de başınıza gelecek, dedi anam.

İşi bir alışveriş biçimine sokunca hemşerimiz razı oldu.

Dışarı çıktığımızda ortalık iyice kararmıştı. Bizimkiler düşünceli ve durgundular. İşe olmuş gözüyle bakamıyorlardı. Biraz ileride durdular. Tüm konuşmalarını, davranışlarını dikkatle izliyordum. İçimdeki korku, onları çıkmazda gördükçe daha da büyüyordu. Karanlığa güm güm vuruyordu yüreğim. O ana-baba yakınlığındaki korku, dünyayı öylesine sevimsizleştiriyor ki gözümde... Yaşam niye önü açık bir yol değil bizim için, niye engellerle dolu? Mutsuzluk her an önümüzde ardımızda hazır, bizi bekler.

Sokak ortasında bir zaman kalakaldık.

Kondular koyu akşam karanlığına gömülüp gitmiş, birer gölge yığını olmuştu. Yer yer basma perdelerin gerisinden vuran cılız ışıklar belirginleştiriyor, evcilleştiriyordu bu gölge yığınlarını. Evlerin çatılarından lacivert gökyüzü başlıyordu. Laciverte ve mavie bölünmüş tarlalar gibiydi gökyüzü. Bir gecelik yıldızlardı ekinleri. Bize göz kırpyordu yıldızlar, tıpkı köyümüzde olduğu gibi. Köydeki bağ evimizde, yıldızların altına serilen çocuk yatağında olduğu gibi, bugün de yakın görüyorum onları kendime. Bu son

korkulu geceniz diyorlardı sanki bize, Tanrı'nın bizi gören; yoksulluğumuzu, acılarımızı, umarsızlığımızı gören sayısız gözleriydi onlar. Uzaktan uzaktan, göz kırpan umuttular.

Sonra Çankaya sırtlarından, İncesu'dan, Cebeci Fidanlığı'nın oralarından kente dökülüyordu yıldızlar. İşte duygularım orada karışıp gidiyor: biri gök aydınlığı, Tanrısal aydınlık, öteki insan aydınlığı... İkincisi hep uzak oldu bize.

Anam tasalıydı:

– Bize hak verecek, bizi haklı bulacak biri gerek. Zakir Ağa da, Rıza Ağa da gönülsüzdü. Yalan söylemekten mi çekiniyorlar, evimiz yıkılsın mı istiyorlar, nedir? Orası belli değil. Bana öyle geliyor ki, fesatlıklarından.

– Evet, öyle, dedi babam. Daha uzaktaki hemşerilerimizi düşünüyorlardı.

– Bir de Deli Halil'le Asım'ı görelim, sağlama alalım işi.

Aşağı doğru yürüdük.

Deli Halil'in evi, Arabacı Süleyman'ın bitişiğindeydi. Burnumuza çalınan koku, Süleyman'ın ahırından geliyordu.

Bir gürelek, bir içten karşıladı ki Deli Halil bizi, içimizdeki sıkıntılar dağılıverdi.

– Ooo, buyurun baldız, buyurun enişte, diye ayağa fırladı.

– Hangi rüzgâr attı sizi böyle ?

Beriden bir yere ilişip oturmanıza razı olmadı, zorla kaldırıp baş köşeye oturttu bizi.

Hoşbeşten sonra:

– Senden bir ricamız var enişte, diye girdi anam söze.

– Hayhay, elimizden gelen bir şeyse, can kurban bacı.

Onun karşısında, Zakir Amca'nın, Rıza Amca'nın yanında olduğu gibi sıkılmıyorduk. Adamın üstesinden gelemeyeceği sorun yok gibi geldi bana. Çok çekmiş tavrıyla öyle bir izlenim veriyordu.

Başımızdaki işi anam anlattı.

– Bize tanıklık eder misin? diye sordu.

– Ben de başınızda önemli bir iş var belledim bacı. Hiç korkmayın, oldu bu iş.

Dördüncü tanığımız Asım'la konuşmayı da üzerine aldı, bizi oraya dek yormadı.

Evimize sevinç içinde döndük.

Sabah güneş doğarken, evlerle yaşıt körpecik fidanların, körpecik yapraklarıyla oynaşan esinti de durdu. Güneş ışınları çatılara basa basa yayıldı mahalleye. Baba işe gitmedi. Yine anayla birkaç metre ileriye çekilip evlerine bakmaktan, keşfe geleceklerin vereceği kararı daha şimdiden kestirmeye çalışmaktan kendilerini alamıyorlardı.

Taa yukarılardan, Karaşarlıların mahallesinden beri bir toz bulutunu sürüp gelen taksi eve yakın bir yerde durdu. Kolları kılı şoförün açtığı kapıdan, önce şişman bir adamın bacakları sallandı. Şoförden başka dört kişiydiler. Kimi yargıç, kimi mühendis, kimi yazıcı olmalı bunların. İyi giyimliydiler. Ceketleri ellerindeydi, güneş gözlüğü takmışlardı. Başkentte değil de, bir bozkır sıcağında gibiydiler, şimdiden sıkıntılı sıkıntılı terliyorlardı. Henüz dağılmamış toz bulutu yüzlerini daha da buruşturdu.

Baba:

– Koş, dedi Orhan'a. Tanıklarımızı çağır.

Dışarı masayla birkaç sandalye çıkardılar. Gelenler oturmazdılar. Köye gelen devlet adamlarına benzemiyorlardı bunlar. Tavuk istemezlerdi herhalde, ayran istemezlerdi. Tanıklardan başka bir sürü de komşu birikti. Oyunlarını bırakıp gelen çocukların ardı arkası kesilmiyordu.

Sorguyu taksiden ilk inen şişman adam yapıyordu. Yargıçtı bel-

ki de bu. Gözlüğü elindeydi, korku veren bir yüzü vardı adamın.

– Bu ev senin mi ? dedi babaya.

Baba suçlu suçlu el bağlamıştı karşısında. Daha kimliğiyle ilgili sorularda bile şaşırıyordu.

– Benim beyim, dedi güçlkle.

Orhan ile ana, babanın ağlayacağından korkuyordu. Kaşlarını gözlerini saran çizgiler titriyordu babanın. Ezilmiş, küçülüp gitmişti koca göbekli adamın karşısında. Terliyordu. Sorgu değil, can veriyordu sanki.

Neden böyle oluyordu baba, neden böyle ezilip büzülüyor, hemen ağlayacak gibi oluyordu ? Dimdik durmasını istiyordu çocuk. Rahat olmalıydı, kekelememeliydi. İstedikleri olmasa bile, böyle bir kişiliğin vereceği güven yeterdi onlara. Ağlamayan bir babası olmalıydı, ağlamayan, korkmayan, korkudan sesi titremeyen.

– Kaç yıl oldu burayı yapalı ? diye sordular.

– 1949’da yaptık, 10 yıl oldu.

Babaya sorulan bir sürü sorudan sonra tarık istediler. Ana, kalabalığın gerilerinden Zakir Amca’yı çağırdı. Zakir Amca uzun sakallı titreterek sokuldu. Çekingen, dönecek bir hali vardı. Şişman adam sordu:

– Doğru söyleyeceğine yemin eder misin ?

Biçimce de olsa, işin ciddiliği ürktürmüş olmalıydı Zakir Amca’yı. Donmuş gibi duruyordu.

– Ederim, dedi neden sonra.

– Ne zaman yapıldı bu ev ?

Korkak gözlerini çevredekilerin üzerinde gezdirdikten sonra:

– Nem ben, diye kekeledi.

– Üç yıldan beri burdayız biz, geldiğimizden beri vardı bu ev.

İş bitince çekildi. Baba, ona kargın kargın bakıyordu. İkinci ta-nuklarını ararken, Rıza Amca sokuldu:

– Yemin verdiriyorlar hemşerim, ben günaha giremem.

Baba arkasından vurulmuş gibi oluyordu.

Umutları Deli Halil'le Asım'daydı. Halil:

– Beyim ben, 1949'dan beri bu mahalledeyim, taa o yıllarda vardı bu ev.

Onun ayarladığı Asım da öyle konuşunca, ötekilerin yüzü güldü. Görevlilerden ikisi evin çevresini dolaşıyordu.

Babanın ve tarukların sorgusunu yapan adam kapıya doğru yürüdü. Gözlüğünü ceketini tuttuğu sol eline aldı. Kapıya vardı, pervazdan çürük bir yeri tutup çatırtı, diye kopardı.

Anayla babanın zayıf beklentileri gerçekleşmişti. En büyük tarukları çürük kapı oldu.

Verilecek kararı orada açıkladılar. Ev kurtulmuştu. Bir ohh, çekti baba. Adamların ellerine sarıldı. Rahatlamışlardı, sevincin şaşkınlığı içindeydiler.

Görevliler gidince, kalabalıktan biri:

– Yahu önce Deli Halil'i öne sürecektiniz, dedi. Şu korkak he-rifler ondan cesaret alırlardı belki.

Komşularla sarılıp öpüştüler. Zakir Amca ile Rıza Amca, paylaşmayan bu mutluluğu uzaktan seyrediyorlardı. Öfkeli birkaç komşu, onlara sövünce suçlu suçlu uzaklaştılar.

Berikler hâlâ inanamıyorlardı; kurtuldu mu, kurtulduk mu, diye şaşkın şaşkın bakıyorlardı.

Atike Teyze'nin Kuyusu

Atike Teyze'nin evinin önünden geçerken; heyecanlanır, elim ayağım dolaşır. Yüzümüzün kapkırma olduğunu fark ederdim. Yine de o sıkıntılı mutluluğu, o sıkıntılı heyecanı duymak için, hep oradan geçerdim.

Kapısının önünde su kuyusu vardı Atike Teyze'nin. Sıkış sıkış kondular arasındaki dar sokaklar, kuyunun çevresinde küçük bir meydan bulur. Evlerin daha seyrek olduğu günlerde yaptırdı Atike Teyze burayı. O zamanlar belediye, seçime uzak günlerde evlerimizi yıkar; seçimler yaklaştıkça da su boruları döşenir, elektrik direkleri dikilirdi. Bu boruların içi su görmedi hiçbir zaman. Birçoklarının sandığı gibi, Atike Teyze kuyuyu boşa yaptırmış olmadı.

"Sevabıma!" diye onca para harcayıp yaptırmıştı. Elllerinde tenekeler, testilerle kadınlar kızlar eksik olmazdı çıkışın başında. Çoğu başı örtülü ve şalvar içindeydi. Modaları kendilerine göre, güzellikleri kendilerine göre, beğendikleri erkekler kendilerine göre idi. Elimde kitaplarla okula giderken; başları açık, kısa kol tişörtlü, bin bir korku içinde eteklerini kısaltabilmiş, yeni yeni kentli olmaya özenen kızlara göre idim ben de. Onlardan birini çıkışın başında görünce, yüzlerce çukur açılırdı yolumun üzerinde;

bunlardan birine düşecekmişim gibi, yürüyemezdim.

Nurten'i en çok orada gördüm ben.

Midemdeki su ve yüreğimdaki sevda hakkı için Atike Teyze'yi çok severdim.

Buraya ilk geldiğimiz, yani bu konduların yeni yeni yapılmaya başladığı yıllar, Çolak Haydar su satardı. Tenekesi 25 kuruşa apartmanlardaki çeşmelerden suyumuzu getirirdi. Gecekondu inşaatlarına bidonlarla su satan arabacılar vardı o zamanlar. Bir de ara sıra belediyenin arazözleri geliyordu.

"İtfaiye gelecekmiş!" denince, teneke kova sesleri doldururdu ortalığı. Kadınlar, bizim evin önündeki yolda itiş kakış sıra olurlardı. Yol boyu uzayıp giden tenekeler, kovalar kızgın güneşin altında ateş gibi olurdu. Kimi tenekeler boyalıydı; renk renk. Üzerine de: "Sıraya geç anam!" diye yazarlardı. Çok zaman arazöz gelmezdi. Öğle sıcağında bir damla gölge bile kalmazdı; evler hasetlenirler mi nedir; karnlarına çekerlerdi gölgelerini. Kadınlar, tülbentlerini siperlik gibi gözlerinin üzerine indirirler, sıcağa inat; yine de kınuldamazlardı yerlerinden. Kimini sıkıntı basar:

"Kalkın gidelim" derlerdi. Öyle derler ya, gidemezlerdi de. Ya gelirlerse? Gözlerini bir saat, beş saat, on saat alamazlardı arazözün çıkıp geleceği kavrımlı yoldan. Söylenip dururlardı kadınlar:

- Nerden geldik bu dağın başına? Allah kahretsin!
- Kerbela sanki!
- Evde bir damla su yok; çoluk çocuk, ev bark hep koktuk.
- Sabaha bir çaydanlık çay suyu bulabilsem yeter; ona da razıyım. Allah düşmanımı da suyla terbiye etmesin.

Arazöz görününce çılgınca bir koşu başlardı tenekelere doğru. Çocuklar yıkılır, ayak altında kalırlar, burunlarındaki sümüş bir de kan karışırdı. Arazöz'ün yanaşması kolay olmazdı bu bilincini yitirmiş kalabalığa. Şoför bağırır, yardımcısı bağırır, kadınları bir

düzene koyup suyu vermek için çok zaman hiçbir şey kâr etmezdi.

Arazöz'deki suyun bir damlası bile boşa gitmesin diye musluğun altına büyükçe bir leğen konurdu. Şoförle yardımcısı musluğun başına geçer, sırayla kapları doldurmaya çalışırlardı. Sıra sık sık karışır, tangur tungur tenekeler birbirine çarpar, kadınlar kıyasıya dövüşürlerdi. Dövüş kimileri için iyi bir fırsat olur, tenekelelerini öne sokuverirlerdi. Başka biri gelir, dolmak üzere olan tenekeyi kaldırır, kendi tenekesini sokardı. Bu kez bir başka kavga başlardı.

Musluğun başındaki teneke daha dolmadan, birkaç el birden sarılıyordu sapını tutan kadının eline. Her tenekenin doluşu yeni bir kapışmayı başlatıyordu. Atike Teyze gibi en uysal kadınlar bile bu kavgaların içine düşmekten kendilerini alamıyorlardı.

Ben, anamın da böyle dövüşlere girmesinden çok korkardım. Ağzı pis kadınlardan birinin ona kötü söz söylemesini, hakarete uğramış anamın yüzündeki utancı görmek istemezdim.

Erkeklerin, kadınları ayırmakta ne denli yeteneksiz olduklarını su yüzünden çıkan bu kavgalarda gördüm. Şoförle yardımcısı ayıramazlardı. Üstleri başları yırtılmış, memeleri açığa çıkmış, şalvarları sıyrılmış kadınları nereden tutacaklarını şaşırırlardı adamlar. Kadınlar, birbirlerinin saçlarını avuçlarına dolarlar, kulaklarını, kafalarını ısırırlar; güçlükle, çeke çeke ayrıldıklarında, tutam tutam saçlar, bez parçaları olurdu ellerinde.

Bu kavgalar sonucu düşük yapan kadınlardan bile söz edilirdi.

Atike Teyze o günler eştirmeye başladı kuyusunu. Gelip giderken orda çalışanlara ben de bakardım. Atike Teyze'nin oğlu Doğan'la top oynar, gazozuna penaltı atıştır, sonra kuyunun başında oturup ameleleri seyrederdik. Onlara yardım etmeye çalıştığınız da olurdu.

Önceleri çok umutsuzlardı. Su olur muydu bu dağın başında ?

Boşu boşuna onca para harcamak vardı. Kimi, “su çıkmaz” diyor, kimi, “çıkır” diyordu. Bunca paranın boşa gideceğinden korkuyorlardı. Amelelerse, “su çıkır” diyorlar, kesin sözlerle umut veriyorlardı. Böyle konuşmalarla yüzündeki üzüntü biraz dağılıyordu Atike Teyze'nin. Ama bu umut bir gün, bir çelik gibi kırılabilirdi. Bundan korkuyordu Atike Teyze.

Çok kimseden borç para aldılar. Biz de verdik biraz. Atike Teyze borç paraya geldiğinde, uzun uzun konuşmuştu anamları:

– Bilmiyorum bacım! Başladık bir kez. Çıkır mı çıkmaz mı? On metreyi geçti, gene de bir belirti yok. Ne yapalım bilmiyorum ki? Şaşırdım kaldım. Bizimki bırakalım, diyor. Ben, bırakmayalım, diyorum. Her gün dövüşüyoruz bu yüzden. O da haklı: kazandığımız hep oraya gidiyor. O kadar para harcadık. Yeniden kapamaya da insanın eli varmıyor. Bir umut işte! Baş belası bir umut! Bu on metreyi umudumuza mezar mı yapalım? İnsanın eli varmıyor bunu yapmaya. Yer gök su üstüne kurulmuş; bakarsın bir gün çıkır. Vazgeçmeyeceğim, yaşadığımız sürece eştireceğim bu kuyuyu. Varsın ömür boyu da kazancınız buraya gitsin. O itfaiyelerin başında kıcı çakıldaklı kadınlarla dalaşmaktan bıktım. Ben kavga adanı değilim, diyorum herife. Gülsüm gibi, Elmas gibi kadınlara uyup, su yüzünden kavga etmekten bıktım. 40 metre de olsa, 40 kat yerin altı da olsa, çıkarttıracağım ben bu suyu. İlk öncede o dövüştüğümüz kadınların gözünü doyuracağım suya! Obaya karşı, bunca eştirdiğimiz yeri nasıl kapatırım ben? El adama güler.

Doğrusu annemgiller de suyun çıkacağından pek umutlu değillerdi ya, yine de cesaretini kırmıyorduk Atike Teyze'nin.

Kuyudan çıkan toprağı yer gök almıyordu. Evlerinin önü toprak yığınlarıyla doldu. Kuyu bir yere kadar görünüyor, sonra kapkara uzayıp gidiyordu. Dipte çalışan amelenin sesi duyuluyordu yalnız; kendi görünmüyordu. Adam ordan yukarıdakilere bağıyordu:

– Burdan su çıkmazsa, ben eşsek olur, anınrım !

Karanlığın en ucundan umut gönderiyordu Atike Teyze'ye. Atike Teyze de bu yürekli, güven dolu sese katılıyordu:

– Çıkacak elbette !

Bir başka gün bize geldiğinde oldukça sevinçliydi. Gözleri ıslıl ıslıl, yüzü hep gülüyordu. Ben onun yüzünün bunca parlak, sağlıklı olduğunu görmemiştim.

– Çıkacak su herhalde, dedi anama. Toprak ıslak ıslak çıkıyor, çamur çamur çıkıyor toprak.

Bundan sonra Atike Teyze'nin sevincine diyecek yoktu. Hep amelelerin yanında görüyorduk onu. Neşeli neşeli konuşuyor, eğlenceli şeyler anlatıyordu. Sık sık kuyuya iniyor, ıslak, soğuk toprağa ellerini sürüyordu. Bir gün bir sızıntı gördü. Yüreğinde gür bir pınar kaynadı. Sevinç, dolup taşıtı içinde. “Oh Allahım ! Ne büyüksün sen !” diye mutlulukla yumuldu gözleri. Sevinç ve coşku, oburca paylaşıyordu Atike Teyze'nin varlığını. Ölüyü bile güldürecek kadar neşeli oldu.

20 metreden sonra ameleler bilekleri su içinde çalışıyordu. Toprak yığınları arasından kovalarla boşaltılan bulanık suya, şaşkınlıkla bakıyordu insanlar. Bu dağın başında su bulunsun ! Ağzı açık kalıyordu herkesin.

Amelelerin keyfine de diyecek yoktu. İstedikleri akşam rakı ziyafeti koparabiliyorlardı Atike Teyze'den.

Sevinçten deliye dönen Atike Teyze'nin dilinde hep aynı söz:

– Yer gök su üstüne kurulmuş. Yeter ki ara bul sen onu !

Kuyunun ağzını yerden yarım metre kadar yükselttiler. Üzerine çıkarak yapıp, uzunca bir zincirle kova sallandırdılar. Suyunu incelettirdiler, sonuç olumlu geldi. Hele pişirdiğimiz çaylar, öyle güzel oluyordu ki onun suyuyla.

Atike Teyze, en çok da kurumak üzere olan ağaçları adına se-

viniyordu. Evini yaparken, hatta evden de önce, herkes gibi; onlar da kavak, zerdali, erik fidanları dikmişlerdi bahçelerine. Kuyu yapıldığında iki yıllıktı bu ağaçlar, kurudu kuruyacak diye bekliyordular. Kuyu suyu hepsine can verdi. Hele kavak ağaçları koşarcasına, büyümeye başladılar. Her baharda kımıl kımıl yapraklar daha yukarılardaydı; gök mavisine yeşili götürüyordu yapraklar.

Öteki mahalleliler gibi, Atike Teyze de evinin yerini para vermeden tutmuş, bir sınır çizip bu evi yapmıştı. Kendilerine sınır saydıkları yerlere, ilk işleri ağaç dikmek olmuştu. Mülkiyetleri, verdikleri bu emekle daha anlamlı, daha sağlam olacaktı. Kendi toprakları olduğuna, hem kendileri, hem başkaları inanacaktı böylece. Ağaçlar birer canlı tarıktı burayı yurt tuttuklarında. Birer bayraktı ağaçlar; kimse onların dalgalandığı yerlere el atamayacaktı. Bu umut kapısında tutunabilmek için, doğal bir güvence, bir top yeşil umuttu onlar. Ağaçlar yeşerdikçe yeşeriyor, Atike Teyze sevindikçe seviniyordu.

O günler Atike Teyze anama sık gelmeye başladı. Eve her giriş çıkışında onları sedirde baş başa vermişler, konuşurlarken görüyordum. Yüksek sesle konuşmuyorlardı, fısıldaşıyorlardı. Hemen yanı başlarında korkunç bir yaratık vardı sanki; o duymamalıydı. Başlarında bir iş olduğu sıra, anam da, Atike Teyze de böyle konuşurdu; kaşları çatılır, alınlarından üç derin çizgi inerdi burunlarının üstüne doğru; gözleri içe çekilir, korkuyu simgeleyen ışıklar yanıp sönerdi orda.

Aylardan hazırlandı. Günlerim sınav sıkıntısı içinde geçiyordu. Atike Teyze'yle anamın konuşmalarına kulak verecek kadar bile vaktim olmuyordu. Çok zaman çevremdekilerle ilgim, gülümseyip bir selam vermekten öte geçmiyordu. Sıkıntı içindeki insanlar hep böyle olmazlar mı? Atike Teyze de öyleydi: eve girip çıkarken kar-

şılaştığımızda, bana gülümsüyor, kimileyin enseme okşuyor, o konuşkan kadın bir sözcük bile söylemeden anamın yanına geçiyordu. Anamla konuşmaları onu biraz rahatlatıyor olmalıydı. Baş başa veriyorlar, biri sessizliğe gömülmüşken öteki konuşuyor, biri konuşurken öteki susuyordu.

Bir akşam anam açıkladı. Atike Teyze de anlatsaydı, aynı bu tavırla anlatırdı: kaşları çatılır, alındaki o üç çizgi derinleşir, gözleri çukura kaçardı.

– Sorma oğlum! dedi anam. Atike Teyze'nin başına gelenleri sorma. Hani onların altında İğneci Sami'nin evi var ya! Onların yeri tapuluymuş, sahibi çıkmış arsalarının.

– Eee... Bundan Atike Teyze'ye ne?

– Adamın arsası yalnız İğneci Sami'nin gecekondusunu içine almıyor ki. Atikegilin arsasının bir kısmı da gidiyor. Böyle olunca Atike'nin kuyusu, bahçesi Sami'ye geçiyor. Arsayı Atikegiller satın almak istediler; adam, üzerindeki ev kiminse ona veririm ancak, demiş. Hepsi tek bir parsel olduğu için bölüştürülüp satılmıyor. Şimdi konu komşu İğneci Sami'ye ricacı düştü: hiç değilse kuyusunun bulunduğu yeri Atike'ye satması için. Sami de nuh diyor peygamber demiyor. İleride apartman yaptıracağım, diyor. Bölünmüş arsa neye yarar? diyor. Gönlünü edemiyorlar Sami'nin; milyon da verseler, Atike'ye satmayacak.

– Evet, aralarında öteden beri bir kırgınlık vardı, sanıyorum ondan da olacak.

– Tabii o da var. Bilmez misin yavrum? Toprakla ırz yüzünden, nereye gitsek bizleri bir bela bulur. Eskiden iki karış yer yüzünden bunların arasında bir çekişme olduydu, bilirsin. Sami biraz da onun acısını çıkarıyor. Atike'ye yapılır mı bu? Adam Allah'tan korkar!

Atike Teyze'nin başına gelenleri çok iyi anlıyordum. Birçok komşunun başına gelmişti çünkü: zaman zaman eline bir tapu uy-

duran açıkgözün biri ya da bu dağın başında toprakları olduğunu ve hem de insanların akıyla artık iyi de para ettiğini öğrenen; malının sayısını sınırını bilmeyen varlıklıların biri yıllar sonra çıkıp geliyor, mahallenin düzenini altüst ediyordu. Sami'nin arsayı aldığı adam da böyle varlıklı biriydi.

Sami, yeni sınırının belirlenmesi için tapu kadastrodan görevli getirdiğinde, biz de oradaydık. Kuyunun başında su dolduran kadınlar vardı. Kaplarını doldurduktan sonra onlar da gitmediler, bir duvar dibine çekilip beklediler. Merak içindeydik. Yıllarca, "Atike'nin kuyusu" dediğimiz yer, bundan sonra bir başkasının olabilirdi.

Tapu kadastrodan gelen görevliler, ellerinde metre ve benzeri aletlerle çalışıyorlardı. Kısa kollu, ak gömlekli olanı, elinde koca bir defter tutuyordu. Sami'ye arsayı satan adam göbekliydi. Sıcakta ceketini eline almış, kravatını gevşetmişti. Sami hemen onun yanındaydı. İkisi de görevlileri sıkı sıkı izliyorlardı.

İki görevlinin elinde uzayıp kısalan ölçü aletine, yılan bakar gibi bakıyordu Atike Teyze. Güneş'in altında yılan gibi parlıyordu madenî metre. Atike Teyze, çalışanların arasına katılamayacak kadar güçsüzleşmişti. Kendi duvarının dibine geldi bir ara. Sonra bir adım bile kımıldayamadı, çakıldı kaldı yerinde. Olanları hep oradan gözledi. Oğlu Doğan, annem ve birkaç komşu kadın, yatıştırıcı sözler söylüyorlardı.

Kocasının yüzü kapkara kesilmişti. Karısı kadar atak, becerikli olmadığı halde; o, görevlileri daha yakından izliyor, kendince bir şeyler söylüyordu.

Uzun ölçü aleti son kez uzayıp parladığında, kuyunun içerde kaldığını, yani İğneci Sami'ye geçtiğini gördük.

Evet, kuyu bu yanda kalıyor, diye, görevlilerden biri bu gerçeği kesinleştirince, herkesin gözü Atike Teyze'ye döndü. Sapsarı-

dı yüzü. Duvar dibine çöktü, gözyaşlarını göstermemek için yüzünü elleriyle kapadı. Çok yakını, belki de bir çocuğu ölmüş gibi sarsılmıştı.

O günden sonra anamla daha sık görüşüyordu. İçini dökeceği tek insan gibiydi anam. Yine sedirin üzerinde, yine karamsar fısıltılarla konuşuyorlardı. Ağaçlar ve kuyuyla ilgiliydi tüm konuşmaları. Onlarda hiçbir emeği olmayan, sevmediği birine gidiyordu kuyusu, ağaçları.

Sami, kalın tellerle yeni sınırını çizdi bir başka gün de. Ne kuyu için, ne ağaçlar için, Atike Teyze'ye beş kuruş ödemedi. Atike Teyze'nin ona kızıp kuyuyu dolduracağı, ağaçlarını da kesip odun yapacağı söyleniyordu. Anama sordum.

– Yapabilir mi oğlum! dedi anam. Eli varmaz onun!

Öyle de oldu: ne kuyusunu kapamaya, ne ağaçlarını kesmeye kıyabildi. Onları yok etmektense, sevmediği bir kişiye gitmesine razı oldu ya; evinin hemen önünden geçen kalın tellere, bu tellerin gerisinde kalan ve artık bir başkasının sayılan kuyusuna, ağaçlarına dayanamıyordu. Günleri penceresinden onlara bakmakla geçiyordu. Gözlerini alamıyordu oradan. Bu gerçeğe, bu yeni durumuna kendisini alıştıramıyordu bir türlü. Oysa ne kadar inanmıştı buraların artık kendisinin olduğuna. Toprağa kök salan ağaçları gibi, buraya kök saldığını sanmıştı. Deli olmak işten değildi.

Kısa zamanda pas tutan Sami'nin sınır telleri vücudunun dört bir yanına sarılmış gibiydi. Evine girip çıkarken, penceresine oturunca, hep onları görüyordu. Eşiğinin hemen bir adım ötesinden geçiyordu teller. Bir dikenli tel olmuştu yaşamı. İçeriden sızlamadan bunları kapısına dek çeken Sami geliyordu gözlerinin önüne. Sonra tellerin taşıdığı iğrenç anlamı düşünüyordu: öte git, yaklaşma, sokulma, der gibiydi teller.

Yanlış çizilmiş, hakkı olmayandan yana çizilmiş sınırlarla dolu bu dünyayı sevmiyordu Atike Teyze.

Onun bu duruma dayanamayacağı belliydi: kondusunu çok ucuz bir fiyata sattığını duyduk. Ayrılacakları gün eşyalarının yüklenmesine biz de yardıma geldik.

Kamyon gelip evin önüne dayanınca, Atike Teyze iyice durgunlaştı. Gücü hiçbir şeye yetmeyen, akli hiçbir işe ermeyen çocuklara benzedi. Sapsarıydı yine. Gözleri iyice çukurlaşmıştı. Kimseye bakanıyordu. Ben de ona bakmaya korkuyordum. Dışındaki sessizliğe karşılık, beyninin içi nasıldı kim bilir? Belki zamanında yapmadığını, şimdi son anda yapmayı düşünüyordu: ağaçlarını sökmek, kuyusunu toprakla, taşlarla doldurmak istiyordu. Civardaki tüm taşları, evleri, belki insanları da kuyusuna doldurup kapayacak kadar lurslanıyordu. Böyle bir lursın uğultusunda olmalıydı kulakları. Kimseyi duymuyor, kimseyi görmüyordu; sessizce, cansızca duruyordu öyle.

İlk başta yataklar yüklendi. Giysi dolabının, masa ve sandalyelerin yüklenmesine ben de yardım ettim. Bütün eşyalar yüklenince, Atike Teyze ağır ağır kamyonu yürüdü. Son anda yine sarılıp öpüşmeler başladı. Atike Teyze ağlıyordu, anam ve birkaç komşu kadın da ağlıyordu onunla birlikte. Kamyonu başkalarının yardımıyla binebildi.

Benim gözüm Sami'nin dikenli tellerinin gerisindeki kuyudaydı. Sami mal düşkünü, pintinin biriydi. İyice tiriti çıkmış, ama doymuyordu dünya malına. Belki zamanla kimseye bir damla su bile vermeyecek. Kuyunun ağzına kilit geçirmişti bile; her zaman açmıyor, belirli saatlerde su veriyordu.

Kamyonun gürültüsü çevredeki tüm sesleri bastırdı. Çıkardığı baca dumanına benzeyen, gür, kara bir duman kırmızı kasasına çarparak eşyalara doğru yükseliyordu. En üstteki sandalyeler,

masalar sallarıyordu. Her şey, herkes titriyor gibi geldi bana. Sami'nin dikenli telleri de titriyordu. Sinek kanadı gibi çırpınıyordu teller. Kuyu da öyle; titrek titrek oynuyor yerinde. Yüreğimi saz gibi eline aldı bir güç, yüreğim titriyordu. Gözlerim sulandı, kirpiklerim birkaç kez üst üste inip kalktı.

Kamyon yürüdü, önce ağır ağır, sonra hızla uzaklaştı. Puslu gözlerimin önünde titreyip duran Atike Teyze'nin kuyusunu, unutulmuş bir eşya gibi kucaklayıp arkalarından koşmak; sonra, yüreğimdeki bu istek kadar güçlü bir iple kamyonu sarmak geçiyordu içimden.

Varlık Yıllığı, 1977

Oruçtum yav!..

Selim Dayı, öz dayımız değildi ya, öyle derdik biz ona. Onun gibi; köyde hiçbir ilişkimiz olmayan bir sürü hemşerimizle burada akraba olmuştuk nedense. Aslında nedeni açıktı: ev yeri tutmak, gecekondyu yapmak; dövölmemek, ezilmemek için; kısacası, burada tutunabilmek için, arkalı olmak gerekiyordu. Bunun için de insanlar, dıdısının dıdısı bile sayılmayacak kişilerle aralarında kan bağı buluyorlar, birçok yakın akrabadan daha tutkun oluyorlardı yerine göre. Selim Dayı'yla bizim akrabalığımız da böyleydi. Ama bu ilgisi olmayan akrabalığı, o, öylesine benimsemişti ki, her sorununu gelir bize danışrdı. Yanında içki sigara içen biz çocuklara kızardı. Öyle ya; o da bir büyüğümüzü bizim, dayımızdı. Böylesine bir saflıkla bağlıydı bu akrabalığa ve titizdi. Sayılmadığını mu düşünür, yoksa bu akrabalığı tanımadığımızı mu sanır nedir? Düğünlerde, şurda burda onun yüzünden ağız tadıyla sigara, içki içemezdik.

Akrabalığı anne yarımızdan tutturmuştu: annemin bilmem nesinin nesinin nesinin... nesi sayıyordu kendini. Bu akrabalığa pek aldırmıyor gibi gördüğü bizlere sorardı: "Anneniz neyim olur benim?" Gözlerimize bakarken biz çocuklar o denli saf olamazdık. İçin için, şeytanca güldüğümüzü, onu alaya aldığımızı anla-

mazdı. Acırdık da garibe, daha ileriye gitmezdik.

– Öyleyse ne diye sigara içiyorsunuz benim yanımda? diye kızdığında, ses çıkarmazdık. İçin için gülmek yetiyordu bize.

Babam, annemin aşırı akraba düşkünlüğüne, daha doğrusu akraba yaratıcılığına çok kızıyordu. Mahallede durumumuz iyiydi; kazançlı bir işimiz olmuştu: bakkaldı babam. Onun için bu tür akrabalıklardan hep bizim zarar göreceğimizi düşünüyordu. Sonra mahalle uygarlaşmıştı biraz. Eski belalı günler gerilerde kalmıştı. Gerçi babam da burada güçlü olmanın, arkalı olmanın gereğine inanmıyor değildi; ancak salt bu yüzden de olur olmaz adama yüz verilmesinden, yardım edilmesinden, borç para verilmesinden ya da veresiye defterinde hesap açılmasından hoşlanmıyordu. Böyle insanların kendisini iflas ettireceğini bile düşünüyordu. Sık sık tartışırlardı annemle bu yüzden. Annem kadınlığın verdiği bir güvensizlikle de olacak, mahallede yalnız kalmamızdan çok korkardı.

– Çiğ çiğ yerler bizi, derdi.

Şurda burda işlerine karıştığı için, küçük kardeşim de illet oluyordu Selim Dayı'ya:

– Millet anasının babasının yanında sigara içerken; ne karışıyor bu sinir adam bizim her şeyimize? Adamdaki sırf aşağılık duygusu!

Babam için iyi bir fırsattır kardeşimin kızgınlığı:

– Annenize sorun siz onu; onun akrabası!

Annem de:

– Dur gene başlama! diye çıkıştı babama; alttan almazdı.

Selim Dayı, borç para dışında, en çok evlenme sorunuyla ilgili yardım isterdi bizden. Bir kız ya da kadın bulduğunda, önce anne me koşardı. Güç işlerin çözümünde anneme sonsuz bir güveni vardı. O bir araya girsin, her işin olacağına inanırdı.

Evlenmek için yaptığı girişimler sonuçsuz kalıyordu. Şimdiye dek dört kadından ayrılmıştı. Yaşı 50'yi geçmişti. Yoksuldu. Üstelik geçimsiz biri biliniyordu. Kendisini terk edip giden, bir başkasına kaçan karılarının hepsi de kötü değildi ya! Daha da kötüsü, kendisi bilmesede erkekliğinden kuşku duyanlar bile vardı. Köyde, onu terk edip kaçan üçüncü karısının anası, elin içinde basbas bağırıyordu:

– Selim erkekse, altına yatarım ben onun! O utanmaz kadın açık açık böyle söylemişti kızının kaçmasını kınayanlara.

Bunca mutsuz evliliklere karşın, yine de bir beşinci evliliği Selim Dayı'nın tek derdi tasası. Kendisine bu konuda yardım etmeyen yakınlarına küserdi, bizimkilere de öyle. Annem:

– Aptesimize güvenemiyoruz ki namaza duralım, derdi; Selim Dayı'ya güvensizliğini böyle dile getirirdi o da. Bir başka kadının başını yakmaktan korkuyordu.

Bir ara Almanya'ya gitti Selim Dayı. Oradan döndükten sonra küllenmiş gibi görünen evlenme isteği yeniden alevlendi. Evlenme şansını azaltan yoksulluk belasından kurtulduğunu düşünüyordu. Almanya'dan getirdiği güzel giysileri vardı. Saçını kapkara bir boyayla boyuyordu. Fötr şapkayı giyince keli de örtülüyor, bayağı kalantor bir adam oluyordu. Onu evlendirmek isteyenlere biraz daha cesaret veriyordu bu haliyle ya, yine de eski şanssızlığı sürüp gidiyordu. Uygun birini bulduğunu söylüyor, biz de ha oldu ha olacak diye beklerken, işin yattığını duyuyorduk. Sonunda yine büyük bir mutsuzluğa gömülüyor, ona buna küskünlüğü artıyordu. Hatta hakkında kötü konuşup karşı yanı etkileyen kişilere düşman bile oluyordu. En çok da eski karılarının akrabaları yapıyorlardı bunu. O kadar da çok eski karısı olmuştu ki, yalnız onların yakınlarının dedikoduları bile Selim Dayı'nın işlerinin bozulmasına yetiyordu. Böyle başarısızlıkların sonunda bizimkiler:

– Senin en iyi evleneceğin yer Almanya'ydı, serseri! Ne vardı da döndün buraya evlenmek için?

– Oradakiler yaramaz bana yav! derdi; ahlak konusunda çok tiz ve katıydı da.

Bir kış günü gözlerinde çakan sevinç şimşekleriyle geldi bize. Evlenecek birini bulduğunda böyle olurdu. Annemi öteki odaya çekti. Herkesin yanında konuşmazdı böyle konuları. Biz sobanın başında ısınırken, kıs kıs gülüyorduk. Onun evlenmesi, bizlerin bile eğlence konusu olmuştu.

– Bir tane daha buldu galiba! dedi kardeşim; hızlı bizimki!

Böyle durumlarda annemi öteki odaya götürüşünde bile, kendine özgü bir yan vardı. Biz hemen anlardık sorununu. Kardeşim ayağa kalkmış ona öykünüyordu. Gel hele bir emmi kızı! diye fısıldıyordu onun gibi. Biz bir yandan gülüyor, bir yandan da Selim Dayı'nın duymaması için birbirimizi susturuyorduk.

Ben kapı aralığından annemin yüzünü görüyordum. Yine aldattığı kanısındaydı annem onun. Dinleyişinden belliydi bu.

Selim Dayı'nın evlenme tutkusundan bir sürü it kopuk ustalıklarla yararlanmıştı. "Sana uygun bir kadın bulduk" diye onunla yakınlık kuruyorlar, elindekini avucundakini yiyorlardı. Kumara götürürler, içkiye götürürler, parasını sızdırırlardı. Bizimkiler çok kıızıyordu onun bu saflığına; kimileyin çocuk gibi parasını elinden alıp gerekli oldukça veriyorlardı.

Şimdi Almanya'dan biraz parayla dönmüştü ya, artık birçokları için iyi bir avdı o. Her gün çevresinde bir sürü serseri dolanıyordu.

Anneme fısıl fısıl anlattığı, bu kez dul bir kadın değil de on sekizinde bir tazecikti. Kızın kendisinin de, anasının, babasının da gönlünün olduğunu söylüyordu. Yalnız kardeşlerinden birinin gönlünü etmek gerekiyormuş. Annemin ille araya girmesini, onlarla pazarlığa oturmasını istiyordu.

Gözü tutmamıştı bu işi annemin. Selim Dayı'yı dikkatle dinliyor, özellikle kimlerin ön ayak olduğunu öğrenmeye çalışıyor; kimlerin nasıl bir çıkar ardında olduğunu düşünüyordu. Sonra kızın babası, anası ?.. Pek hurlı insanlar denemezdi onlara. Birden Selim Dayı'nın umudunu kırıp onu mutsuzluğa düşürmek de istemiyordu annem; içindeki umut balonunu öyle birden söndürmek yerine, ağır ağır boşaltmak istiyordu.

Selim Dayı gittikten sonra:

– Ne aptal adam, dedi annem. “Sana padişahın kızını alacağız, deseler, inaruyor hemen. Padişahın kızı da bana gelir mi?” demez. Kendinden öylesine habersiz. Şimdi de kafasına Süleyman'ın kızını sokmuşlar. Süleyman'ın eviyle aşık atılır mı hiç ? 18'inde kız. Gelir mi buna? Elindekini avucundakini yerler, ondan sonra da derler ki buna:

– Yav tuh ! Bir gün önce gelseymişiz oluyormuş iş. Şimdi başkasına vermişler derler. Hep böyle olur bunun işi: bir gün geç kalır, bir gün önce varsaymış olur. Bakın göreceksiniz bu da öyle olacak.

Annem kızgınlıkla başını sallıyor, boyuna söyleniyordu.

Selim Dayı ertesi günler yine geldi. Annemin ağrıdan almasına kızıyordu. “Şu fırsatı kaçırmayalım” diyordu. Acıyorduk da ona. Çoğu akşamlar evinde yiyip içerken görürdük. Almanya'dan getirdiği pikabına uzun havaların olduğu plaklar kor, alkolden kıplarmızı olmuş gözlerle dalıp dalıp giderdi. Kimsesizliğinden, yalnızlığından yakınır kendisini evlendirmedikleri için ona buna kahrederdi; çocuk gibi ağlardı. En çok da onun nazını çeken bizeydi kahır.

Baktılar olmayacak, birkaç komşu alıp Süleyman'ın kızına düğün gittiler bizimkiler. O akşam dönmelerini merakla bekledik kardeşlerimle. Gece yarısı geldiler. Geldiklerinde annem hâlâ şaşkındı, gülmekten ayakkabılarını çıkaramıyordu:

– Allah ! Allah !.. Bu yaşta, 18'inde bir kızla evlensin de bizim Selim, görün siz.

Yalnız kızın ağabeylerinden biri aksilik çıkarıyormuş. Ancak babası anası onu pek takmıyorlarmış.

Süleyman'a sekiz bin lira başlık verildi tanıklar önünde. Selim Dayı'nun iki yıllık Almanya kazancıydı bu, hepsini verdi. İmam nikâhını yeterli görüyorlardı.

Süleyman'ın aksilik çıkaran oğlunun evde olmadığı bir gün kız alıp geldiler. Sanlı saplı bir düğüne de gerek görmemişlerdi. Selim Dayı'nun sevincine diyecek yoktu. Ne kadar şakacı, hoşgörülü biri olmuştu. Belki de insanlar ilk kez hasetle dolmuşlardı ona karşı. Bu yaşta piliç gibi kız ! Ama mahallelinin çoğu, daha onun ilk geceden başarısızlığa uğrayacağını söylüyor, beceriksiz damatlar üzerine “ilk gece” fıkraları anlatıyorlardı. Selim Dayı insanları ilk kez böyle seviyor ve insanlar da belki ilk kez böylesine haset ediyorlardı ona.

O gün gelinin canı sıkılmasın diye, Selim Dayı'nın yakını kadınlardan gelip gidenler oluyordu. Belki de Selim Dayı'ya yakıştıramadıklarından olacak, komşular çok güzel buluyorlardı kızı. Ramazan ayıydı, herkes oruçtu. Top vakti yaklaşırken kadınlar dağıldılar. Ayrıca ilk geceleriydi bu, seyri fazla uzatmayıp onları baş başa bıraktılar. Kadınlar dağılınca, Selim Dayı alışveriş için bizim dükkâna geldi. Yağ, reçel, sucuk filan aldı. Ben, dışarıdaki bidondan şişesine gazyağı dolduruyordum. Selim Dayı evleneceğine yakın gaz sobası da almıştı. Belli ki yeni gelini kömür sobasıyla fazla yormak, üşütmek istemiyordu.

O sırada kadınlardan biri koşarak dükkâna geldi:

– Kop karagünlü kop. Gelini ağabeyi götürüyor !

Birden nutku durmuş gibi oldu Selim Dayı. Sonra elindekileri bıraktı:

– Nerde, nerde ? diye sordu şaşkınlıkla.

– Bayırı aşır indiler bile ! dedi kadın.

Selim Dayı önde, biz arkada koştuk. Konduların arasındaki dar sokaklardan, kar, yağmur göleklerini tepeleyerek gidiyorduk. Omuzlarımıza dek çamur sıçırıyordu. Vardığımızda gelin yoktu evde. Atı alan Üsküdar'ı geçmişti. Bir bela çıkar diye, Selim Dayı'yı Süleyman'ın evine göndermedik. Komşular gittiler. Kız orada da yoktu. Annesi babası habersizmiş gibi görünüyordardı olaydan. Kardeşi alıp kim bilir nereye saklanmıştı ? Günler geçti yoktu kız. Süleyman'a:

– Öyleyse parasını verin bu adamın ! dediler.

– Harcadık, elimize para geçince veririz, dediler onlar da.

– Senet yapalım öyleyse, dedik biz.

Ona da yanaşmıyorlardı. Açıkça paranın üstüne yatmak istiyorlardı. Belki de bu, baştan hazırlanmış bir soygun planıydı. Kimse akıl erdiremiyordu. Bizimkilerin tüm çabası boşa çıktı. Bıçak tabanca birbirlerine girdiler; ne kızı, ne parayı alabildiler. İki yıllık Almanya kazancı gitmişti Selim Dayı'nın.

Herkes bir türlü suçluyordu Selim Dayı'yı:

– Akıllı olan Süleyman'ın evine bulaşır mı ? Onlarla aşık atılır mı ?

– Sen soğuk bir su iç bu paranın üstüne.

En çok annem kızılıyordu:

– Sana sabret, resmî nikâhsız alma, demedim mi ?

Babam da:

– Ne diye akşamı beklersin ? Tepeleyemedin mi hemen getirince kızı ? diyordu. Hepsini sessiz, başı önde dinleyen Selim Dayı, yalnız babamın bu son sözüne biraz da utanarak:

– Oruçtum yav o gün ! diye karşılık veriyordu.

Gece kaçan müşteri

Babam, akşam dükkânı kapadıktan sonra, veresiye defterlerini de getirdi. Üçü de elindeydi defterlerin. Soluğu hırıl hırıl çıkıyordu. Canı sıkkın olmalı yine. Sedire geçip oturdu. Saçak gibi gözlerinin üstüne inen kaşları titreyip duruyordu. Elinde kalem, defterleri hesaba koyuldu. İki gün sonra aybaşıydı. Borçların hesaplanması geç bile kalmıştı.

Bu işlerini bize pek güvenmezdi. Küçük kardeşimle ben lisede okuyoruz. Öyle olduğu halde, ilkokul öğrenimini bile tamamlamamış babam hesaplarını bize bırakmıyordu. Ona göre, bizim yanlış yapma olasılığımız daha fazlaydı; çünkü parayı sevmiyorduk biz, baba malının değerini bilmiyorduk; onları biz kazanmamıştık ki bilelim.

Babam böyle düşünüyor ya, biraz haklıydı da. Gerçekten bu tür hesapları bizden daha iyi yapıyordu. Herhalde parayı çok sevmesinden olacak bu. Biz ise, para denince gülüp geçiyorduk işte! Neydi ki şu para? Bir sürü kâğıt parçası! “İnsanoğlu paranın kölesi olmamalı baba, para nedir ki?” diye, bir iki kez de okuduğumuz kitaplardan nutuk atmıştık ya ona, artık ne hesaplarını, ne kasasını güvenebilirdi bize? Yeri gelince iyi bir ders vermeyi de unutmazdı:

– Baba, kitap parası ?

Daha önceki konuşmalarımızı anımsatır:

– Para ne ki canım ! Bir sürü kâğıt parçası. Gidin kitapçıya, versin.

– Baba, gömlek parası.

– Ne yapacaksınız oğlum parayı ? Gidin gömlekçiye, versin.

– Baba pantolon parası.

– Gidin pantoloncuya versin.

Bizim ülküsel sözlerimizi, o, gerçeğin içinde böyle çürütürdü. Savaş görmediniz, kıtlık görmediniz, derdi. Siz paranın değerini nerden bileceksiniz ?

Babam hesaba öyle dalmıştı ki, geldiğinden beri tek bir söz etmedi. Yalnız hurslu hurslu soluyordu. Bir şeyin ardından koşmuş da yetişememiş gibi, hep kırgındır böyle, hep soluk soluğadır. Bir gün tıkarıp ölecek diye korkarız. Neye canı sıkıldığı belli. Elindeki veresiye defterlerinde bir yığın sorun vardır. Borcunu vermeyen ya da geciktiren bir sürü çürük müşteri.

Neden neden sonra defterlerden başıu kaldırdı. Kirli kasketini çıkarıp sedire fırlattı.

– Bakın, dedi sinirli sinirli. Şu adamlara veresiyeyi tamamen keseceksiniz.

Saydı:

– Kalecikli Osman, Çankırlı Hayri, Mehmet Tekbudak, Reşit Sulak...

Borçlu olanlar bizmişiz gibi kırgın gözlerini üzerimize devirdi:

– Girdi mi kafanıza söylediklerim ? dedi.

– Tamam, anladılar, dedi anam. Bir tartışma çıkmasıu istemiyordu.

Saydığı müşteriler arasında sevdiğim kızın babası da vardı: Reşit Sulak... Demek onlara da veresiye vermeyeceğiz. Canım sıkıl-

dı. Nurten geldiği zaman, ters yüz geri çevirip; "Size veresiye yok" diyeceğiz. Nasıl utanır kim bilir, nasıl erir biter! Donup kalır herhalde, ya da tek bir söz söylemeden, kaçıp gider, utancını bir an için olsun benden uzakta yaşamak için kaçır. Belki de tökezleyip düşer, kapıyı şaşırır, evinin yolunu şaşırır. Öylesine alıngandır, öylesine onuruna düşkün ve utangaçtır. Biri, "Nasılsın Nurten?" dese, o güzelim kız domates gibi kızarır.

Zaten veresiye alışveriş bile ağınna gidiyordu. Deftere yazdırırken, nasıl üzüldüğünü, utandığını görüyordum. İşin içinde beni görmek olmasa gelmezdi. Kardeşlerini gönderirdi. Veresiye alışverişten duyduğu utanca salt sevgilisini görmek için katlanıyordu.

– Size veresiye yok! diyeceğiz böyle birine. Belki de bunu söylemek bana düşecek. O gelince dükkârı bırakıp giderim daha iyi. Varsın babam kendi söylesin.

Veresiyeyi kesince Reşit Amcalar bir daha uğramadılar. İkinci Durak'taki bir bakkaldan peşin alıyorlardı. Babam en çok buna kıyıyor. "Bize gelince veresiye, başkalarından peşin!.." diyor. Onlardan kime rastlarsa yakasına sarılıyor:

– Verin paramı! Bir keresinde de Nurten'den istedi. Bir daha da bizim yakalara ayak basmadı kız.

Nurten'le artık görüşemiyorduk. O gelmediği için dükkânda çalışmak sıkıyordu beni. Bakkallığı sevmiyordum. Nesini seveyim ben bu işin? Babamın kasasına giren paralar, beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Verdiğim malı beğenmeyen, tezgâhun önünde avaz avaz bağırان, fiyatlardan yakınan aceleciliklerinden yerinde tepinen müşterilere eski hoşgörüm kalmamıştı. Eskiden de kızardım, bunalırdım ya, Nurten gelince her şey başka türlü olurdu. Yüreğimin yerine bir yenisi takılırdı sanki. Öylesine değiştirdim. Nasıl anlatayım bunu? Kuş gibi hafiflerdim. Birden ülke değişti-

rirdim sanki. Dünya tüm kötülükleriyle çekilip gider, sağlıklı, mutlu bir ada kalırdı bana.

Sevgi insan yapısında sihirli bir tuğla olmalı; onu çekince bir depremle sarsılıyor yapı; her şey birbirine karışıyor, bir çöküntünün altında kalıyorsunuz sanki. Hiç böylesine dalgın olmamıştım: şekeri pirince, mercimeği bulgura, makarnayı nohuta karıştırıyorum. Yaptıklarımı görünce babam küplere biniyor. Nedenini de anlamıyor. Anlamaya çalıştığı da yok. Bu yüzden her gün kavga çıkıyor aramızda.

Bir akşam Arabacı Süleyman geldi bize:

– Senin Reşit evini taşıyacak, dedi.

- Yapma yahu, dedi babam. Aman kurban olayım, bize bir sürü borcu var onun.

– Kaçıyorlar anlayacağın, yalnız sana olsa. Uçan kuşa borçlu. Gece saat 01.00'de arabayı getirmemi söyledi. Eski arkadaşım, kıramadım. Bir tek sana söylüyorum, başkası duymasın.

Süleyman'ı çay içmeden bırakmadık. Yüzünde eski bir arkadaşını ele vermenin ezikliğinden çok, yeni bir dost kazanmanın keyfi vardı. Sel gider kum kalır örneği eski arkadaşım kim bilir nereye gidecek, hangi cehenneme. Ama bu bakkal her zaman gerekli ona.

– Sağolasın Süleymanım, diyordu babam. Belki yüz kez söyledi bunu. “Sağolasın! Allah senden razı olsun. Bir emrin olursa, dükkân bizim değil, sizin.”

Arabacı Süleyman gidince bize döndü:

– Biriniz bu gece nöbet tutacaksınız. Kaçarlarken bana haber vereceksiniz. Anlaşıldı mı? Birkaç eşyasını alıkoyayım da, ne cehenneme giderse gitsin!

Bu para giderse, öfkeden yanına varılmaz babamın.

– Size dedim, duyulmadı mı sözüm? diye bağırdı. Kim nöbet tutacak?

– Ben, dedim. Ben beklerim.

Odamdaki kalın kazağımı giydim. Nurten’le buluşmaya gidiyormuşum gibi aynada saçlarımı taradım.

– Siz yatın! dedim.

Çıktım.

Dışarısı sandığımdan daha serindi. Çoğu zaman yağmurla geçen serin yaz gecelerinden biri. Lacivert gökyüzünde kara kütleler halinde bulutlar görünüyordu. Yağmur yağsa diye düşündüm. Eve dönmem için iyi bir gerekçe olurdu elimde. Bu umutla bir süre gökyüzüne baktım. I-ıh! Yağacağa benzemiyor. Gökyüzü dingindi.

Bir dolmuşa binip Gençlik Parkı’na gittim. Göl kıyısındaki lokantalardan birine oturdum. Peynir, kavun, rakı söyledim. Adamaklı içmek istiyordum.

Lokantarın çevresinde bir sürü eğlence yeri... Gazinolarda asolistlerin programları başlamıştı. Buradan rahatlıkla dinleyebiliyorum. Biraz ileride Lunapark. Döner dolapların, çarpışan otoların, kol gücü, bilek gücü ölçen aygıtların başında bir yığın insan. Nurten’le en çok gelmeyi istediğim yerlerden biriydi burası. Bir iki kez babasıyla gelmiş. Döner dolaplarda, dönen sandalyelerde midesi bulanmıyormuş.

Saatime baktım, tam birdi. Şu anda Nurten’in eşyaların taşınmasına yardım ettiğini düşündüm. Hırsız gibi, gizlice mahalleden uzaklaşacaklar.

“Hırsız gibi” demişti bir buluşmamızda (zaten topu topu iki kez buluşmuştuk dışarda). “Böyle hırsız gibi kendimizi başkalarından çalıp birbirimize getireceğiz.”

İlk buluşmamızda götürecek yer bulamamıştım. Kalabalıklardan, insanlardan çekiniyorduk. Yakalanırsız, görülürüz korkusuyla birbirimizden ayrıldık.

İnsan kendini çalar mı? Çalıyordu işte! Nurten hep çalmıştı,

ben çalmıştım. Onun için utangaçtık, sıkılgandık, suçluyduk. İkinci buluşmanızda kireç gibi yüzü vardı. Birinin evini soymaya giren hırsız, bu korkuyu yaşamamıştır. Ben de öyle; Nurten'in yanında fırına atılmış gibi bunalıyordum, terliyordum.

Mamak yönüne doğru yürümüştük o gün. Günlerce önce araştırıp bulduğum تنها yerlerdi buralar. Küçük küçük konular bulduk, konuştuk, gülüştük. Bu ikinci buluşmanızda da yanında kardeşi vardı. Yoksa mahalleden başka türlü çıkamıyordu. Teyzeleri için çıkmışlardı, ona gideceklerdi.

Bir ağaç altına oturduk. Kardeşi gözlerini bizden ayırmıyordu. Ona bunca yakın olmak dayanılmaz bir mutluluk veriyordu bana. İçime alevler dolup boşalıyordu. Kolundan tutup kendime çektim.

– Kardeşim!.. dedi Nurten. İlk öpücük bilinmez bir dünya gibi önümüzdeydi. “Ben de istiyorum ya kardeşim.”

İki mandalina dilimini andıran dudaklarını çekti. Kardeşinin gözleri iri iri açılmıştı. Onu uzaklaştırmamanın yolunu aradım. Elime bir taş alıp uzak bir yere fırlattım:

– Hadi Ali! O taşı bana getirsene, dedim. Gitmedi. Üstelik daha da kuşkucu olmaya başladı. Para verdim:

– Hadi o taşı getir, bize lazım olacak. Köpekler saldırırsa, o taşla koruyacağız kendimizi.

– İşte bir sürü taş var ya burda! dedi.

Onun yardımıyla mahalleden kurtulmuştuk ya, neye yarardı? Mahallenin gözü kulağı, bu çocukla buraya gelmişti, yanımıza. Asık yüzüyle her şeyi anlayan kocaman adamlara benziyordu. Çocuk olan o değil de bizdik sanki.

– Nereye gitsek, mutlu dünyanıza uzanan bir diken, bir çalı olacak! dedi Nurten. İçini çekti. Üzülmesini, hele kardeşini suçlamasını hiç istemiyordum:

– Aldırma boş ver! dedim. Ne yapalım. İçinde yaşadığımız top-

lum böyle. Biz kendimizi mahalleden çaldığınızı sanıyorduk. Bekçimizi elimizle getirdik.

Ali'ye göz kırptım, gülüştük. Yine düş kırıklığı, yine can sıkıntısı. Ordan ayrıldık. Onlar teyzelerine, ben mahalleye...

Lokantada hep bunları düşünüyordum. Kalktığımda koca Gençlik Parkı vapur gibi ayağımın altında sallanıyordu. Adımlarım yan yan gidiyor. Çöküp kalacak gibiyim. Bir süre yürüyünce dengem düzeldi. Dolmuşa atlayıp mahalleye döndüm. On - on beş dakika kadar Nurtenlerin orda dolaştım durdum. Ses seda yoktu. Gitmiş olmalılar.

Evimizde ışıkların yandığını bahçe kapısını açınca fark ettim. Bizimkilerin hepsi ayakta idi, giyiniktiler. Ortada bir yağın eşya duruyordu: radyo, soba, kilim vs.

– Ohoooo! Bizim nöbetçiye bakın! dedi babam. Oğlum, sen askerde de böyle nöbet tutarsan vatan elden gider.

– Korkma baba! dedim. Vatan senin paraya benzemez.

Öylesine coşkun bir halleri vardı ki, sarhoş olduğumu anlamadılar. Şöleniden dönmüş gibiydiler. Olayı birbirlerinin sözünü keserek anlatıyorlardı.

– Sobayı, radyoyu yine ikileştirdik, dedi anam.

– Büyük bir film kaçırdın abi, diyordu Mevlüt. Babamı bir görecektin, fırtınaydı fırtına! Yüklü arabanın urganına asıldı, ya paramı verirsiniz ya arabayı uçurumdan aşağıya yuvarlarım, dedi. Seninkilerin paçası tutuştu mu?

Babam:

– Arabayı fırlattığım gibi, ardından da Reşit'i fırlatacaktım, dedi.

Belli ki olay sonsuz bir güven vermişti babama. Utkusundan büyük mutluluk duyan komutandı şimdi. Gücünü kanıtlamış, neler yapabileceğini göstermişti. Günlerce mahallede anlatılacaktı bu olay.

Kardeşim gittikçe artan bir coşkuyla anlatıyordu:

– Kimimiz radyosuna, kimimiz sobaya, kimimiz kilime sarıldık.

– Öteden de başka komşular uyandı mı sana! diye sözünü kesti anam. Seyreyle gayri şenliği! Kasabı geldi, manavı geldi, ev sahibi geldi. Ne kadar alacaklısı varsa, hepsi çıkıp gelmesin mi? Kimi yatağa sarılır, kimi yorgana. Kapanın elinde kalıyor...

Bunları anlatırken bir ara duyulandı anam. Sustu, ağlayacak gibi oldu. “Amanın gidin öte!” dedi. Gözlerini yumdu. “Yoksulluğu batsın! Sonra bir acıdım ki herife, evi yağmalanunca, Reşit gitti, bir duvar dibine çöküp ağladı. Karısı, çocukları içeri kaçtılar.”

Anamın duyulanması Mevlüt’ü hiç etkilememişti. Bir coşku ki, daha uzun süre onu boşlayacağına benzemez. Gülmeden anlatamıyordu. Sevinçlerine katılmadığının farkında değildi:

– Yahu abi! Sen de olsaydın, kızını da senin için alıkoyardık. Hah, hah, hah! diye güldü.

Deminden beri kapanmayan ağzının ortasına bir yumruk indirdim. Hırsımı alamadım, bir daha!.. İçim kan ağlıyordu, bir daha!.. Sendeledi, yağmaladıkları eşyaların üzerine yıkıldı.

– Vicdan yok mu sizde? diye var gücümle bağırdım. Gırtlığımı yırtılacaktı nerdeyse. Donmuş gibi bana bakıyorlardı. Babam, mutlu komutan, kan çanağına dönmüş gözlerini o zaman gördü.

Odama çekilip soyunmadan yatağıma uzandım. Tıs yoktu evde. Ne ağzı kan içindeki kardeşimden, ne öfkeli babamdan ses çıkıyordu. Âşık olduğumu anlanuşlardı. Demek ki, gene de aşka bir saygı vardı insanoğlunda. Yoksa, babam yanıma komazdı bunu.

Erdal

Sokak, ta caminin ordan, Remzi'nin bakkal dükkânuna değin çocuk doluydu; küme küme, kum gibi kaynuyorlardı. Çoğu üç-dört yaşındaydı çocukların. Daha yeni yeni yürüyenler vardı aralarında. Düşe kalka onlar da karşıyorlar ötekilere. Hepsi de kir pas içindeydi. Kızları başları açık, burunları sümük, giysileri şurdan burdan sökülmüş, "malları" meydanda. Mahalleyi minibüslerin geçtiği ana yola bağlayan bu sokağın, çocukça en kalabalık yeri Remzi'nin dükkânıyla cami arasındaydı. Biraz büyükleri misket oynuyorlar beride, daha büyük olanlar ise, caminin orda; naylon, inik bir topun ardından koşturup duruyorlar.

Dünyayı unutmuş gibiydiler.

Kocaları gece çalışıp gündüz uyuyan kadınlar, bebesini uyutan analar, boğazları yırtılırcasına bağırıp çağıran çocukları susturmaya, dağıtmaya çalışıyorlar ya, boşa. Baş edilmezdi bunlarla, bir ordu gelse baş edemezdi.

– Kıran giresiceler... İt sürüleriii !.. diye bağırıyordu böyle bir kadın.

Tek tük geçen araçlar, ellerinde tenekeler, testilerle suya giden kadınlar, aralarından geçmeye korkuyorlardı çocukların.

İkinciye doğru konduların gölgeleri sokağın ortasını buldu.

Daha çok gölgeli yerlere kümelenmişlerdi çocuklar.

Erdal, tek başına sırtını Arabacı Veli'nin duvarına dayamış, misket oynayan arkadaşlarını gözlüyordu. İmrenerek bakıyordu onlara. Ne misketi vardı, ne de misket alacak parası. Çocukların ellerinde, sarı, yeşil, kırmızı, mavi, renk renk bilyeler; diziyorlar, açılıyorlar, bir zaman boşlukla tuttukları elleriyle nişan alıyorlar, şık şık diye birbirine çarpıyordu bilyeler. Üçgen biçiminde çizilmiş alanın içinde bir sürü misket. Sırayla vurup dışarı çıkarıyorlardı. Şık eden cam sesi, bir de misketlerin o güzelim renkleri çekiyordu en çok Erdal'ı. Büyülenmiş gibi bakıyordu.

Arada bir büyük dayısı gelirdi mahalleye. Kolunda Nilgün Yenge olurdu. Nilgün Yenge öğretmendi. Koca koca çocukları okutuyordu. Yaşar Abi gibi çocukları. Geldiklerinde ilk işleri, derslerini sormak olurdu, ödevlerini yapıp yapmadığını öğrenirlerdi. Dayının elini öper, para alırdı. Son gelişlerinde 1 lira vermişti gene. Hepsini miskete verip üttürdüğü için anası kızmıştı.

Misketlerden biri önüne fırlatı. Vermek için eğilirken, misketin sahibi oğlan ondan önce kaptı:

– Dur lan, diye bağırdı oğlan. Kapacaksın değil mi? Eşşoğlu eşşek!

– Sensin eşşoğlu eşşek! Kapan kim senin misketini?

Çocuk onu dinlemeden oyununa gitti.

Yine sırtını duvara dayadı. Çeşmeden yana baktı, gelen yoktu. Ama hep geleceklerini düşünüyordu dayıyla Nilgün Yenge'nin. İç geçirdi. Onları en çok etkilediğini sezdiği acındırıcı tavrını takındı. Gözleri kelebekleniyor, burnunu çekiyordu. Gücüne gitmişti çocuğun sövmesi. Bir daha gelirse misketi önüne, kavga çıkarcaktı, kırmış eşşoğlu eşşek, gösterecekti ona. Burnunu çekti üst üste yine. Babası da böyle çekerti burnunu. Öyle bir tiki vardı. Kupkuru da olsa, ikide bir burnunu çekiyordu baba. Almanya'ya

gitmeden önce, babasına öykündürürdü ana. Anneanneninin, dayıların da hoşuna giderdi babanın burun çekişine öykünmesi; öylesine benzetirdi ki, çok hoşlarına giderdi. Baba Almanya'dayken, ilk yıllar da yaptırırlardı bunu. Sonraları ana, "Baban nasıl çekiyor burnunu?" diye sormaz oldu. Ona öykünmesini istemiyorlardı artık. Evde, "Deli Ali!" diye sözü ediliyordu babanın. Kötü adamdı o, kötü olmasaydı anasını terk eder miydi? Bu yüzden, onun gibi burnunu çekmesi artık kimseyi güldürmüyordu.

Dayıyı bir görse çeşmenin orda, hemen koşacak, elini öpecekti. Para vermeyi unutursa, gölerinin içine bakacaktı acındırarak. Sonra gene para vermek gelmezse usuna, burnunu çekecekti babası gibi; o zaman içi burkularak arımsayacaktı babasızlığın dayı. Çıkarıp 1 lira verecekti. Gerçekten almış gibi, avucunda ağırlığını duydu paranın. Bir düş gibi girmişti para avucuna. Baktı, bomboştu, bir düş gibi de uçuvermişti sanki. Canı sıkıldı, umutsuzlandı. Dayı gelmeyecekti herhalde.

Bakkal Remzi elinde eski bir bisküvi kutusuyla dışarı çıktı. Kutu kuponlarla doluydu. Yakacaktı bunları Remzi. Hafif rüzgârla birkaçı düştü kuponların, eğildi hemen. Her birinin paradan farkı yoktu. Başkalarının eline geçerse, gelip istediklerini alabilirlerdi dükkândan. Veresiyeciliği daha kolaylaştırmak için gecekondlu bakkallarının icat ettikleri fişlerdi bunlar. İkide bir defter açmaktansa, aybaşına dek isteyene birkaç demet veriyor, aybaşında da parasını alıyordu. Biriken kuponları, özellikle çocuklara göstermeden yakıyordu Bakkal Remzi. Misket oynayan, top oynayan, birbirleriyle şakalaşan, dövüşen çocuklara baktı. Onların dikkatini çekmemeliydi. Sırtını sokağa dönüp çöp bidonuna boşalttı. Kapkaraydı bidon, baca gibi. Çocuklara sezdirmeden litreyle gazyağı getirdi, bidona döküp ateşledi. Dükkânın önünde bekleyen müşterilere aldırmadan iyice tutuşmasını bekledi. Çocukların

kendi hallerinde olduklarını görünce, ayrıldı ordan; müşterileri daha fazla bekletmemek için dükkânuna girdi.

Erdal, bidona doğru yürüdü. Bakkalın kupon yaktığını anlamıştı. Kuşkulandırmamak için hiç bakmamıştı o yana. Kimsenin görmediğini sanmıştı bakkal da. Ateşlerin arasından daha önce Yaşar Abi'yle de Remzi'nin kuponlarını çalmışlardı. Bir yandan dükkâna bakarken, bir yandan da öteki çocukları gözlüyordu. Başka çocuklar görsün istemiyordu, güvenilmezdi onlara. İçlerinden biri, "Remzi Amcaaa !.. Erdal kuponlarını alıyor !.." diye bağırabilirdi.

Korka korka sokuldu çöp bidonuna. Dükkân gittikçe kalabalıklaşıyordu. Remzi dışarı çıkmazdı bundan sonra. Boynunu bidona uzattı. Yoğun bir duman doldurdu ağzını burnunu. Ateşin sıcaklığını yüzünde duydu. Dayanamadı, çıkardı başını. Gitti, ileriden bir çöp getirdi. Ayağının altına yükseğe bir taş koydu. Çöple karıştırdı bidonu. Duman, elini de çöpü de yutuyordu. Arada bir esen hafif rüzgâr, bidonun bir yanını açıyor, yanmakta olan kuponları görüyordu. Kuponlar da misketler gibi renk renkti: sarı, yeşil, kırmızı, mavi... En değerlileri kırmızı olanlardı: iki buçuk liralık. Onlardan iki tane ele geçirebilse, yeterdi. Bir dolu misketi olurdu. Dahası, annesine karpuz da alırdı. Şaşırdı annesi o zaman, para kazanan kocaman erkek gözüyle bakardı ona, babasının onları bırakmış olmasına üzülmezdi.

Elini sallayıp önünü kapayan dumanı bir yana dalgalandırdı, çöple üstteki alevli kuponları itti. Açılan boşluğa öteki elini sallandırdı. Alev almamış küçük bir yer görüyordu orda. İyice uzandı dumanların içine. Ayakları titriyordu. Birden amuda kalkar gibi, boşluğa dikiliverdi ayakları. Ateşin içinde buldu kendini. "Anam, yanıyorum anam !" diye bağırıyordu boğuk boğuk. Çöp bidonu devrildi. Vücudunun yarısı içerde, yarısı dışarıdaydı.

– Oğlana bakın, oğlana ! diye öteki çocuklar gülüşüyorlardı. Kadınlardan biri çekip kurtardı bidondan. Yarup yanmadığına baktılar. Bu sırada gürültüye Remzi de çıktı. Kupon yaktığı bidonu devrilmiş görünce tepesi attı. Kadınlardan çekip aldı çocuğu. Önce sıkı sıkı yumulmuş avuçlarını açtı, kuponları aldı. Kapkara yüzüne bütün hırsıyla bir tokat yapıştırdı. Tepeden turnağa kapkara olmuştu çocuk. Korkudan titriyor, ağıyordu Remzi hırpaladıkça.

– Ölecek miydin ulan ? Yanan bidona girilir mi ? Köpoğlu köpek !

Çocuğun anneannesi geldi öteden. Remzi biraz da ona söylendi:

– Yeter bacı ! Niye sahip olmuyorsunuz çocuğa ? Nedir bu torunlarının elinden benim çektiğim ? Hadi ölseydi ! Hapislerde süründürürdünüz o zaman beni.

İşin içinde bir iki müşteri yitirmek olmasaydı, iyice benzetecekti kadını. Yeter, suçlu suçlu aldı torununu, götürürken o da azarladı. Remzi'nin öfkesi yatışsın diye birkaç tokat vurdu önünde.

Oğlanın kapkara olmuş üstüne baktıkça kuduruyordu Yeter. Kaşları, kirpikleri, saçları yer yer tütsülenmişti. Komşulardan Elmas geldi yardıma. Bir leğene su koydular. Öteki kardeşleri de gelmişlerdi çocuğun. Erdal, iki kadının arasında burnunu çekip duruyordu. İkide bir ıslak gözlerine giden ellerini azarlayarak indiriyordu anneanne:

– Ölecek miydin oğlum, ölecek miydin haa ?.. Ne işin vardı o bidonda ?

Leğeni tutan komşu kadın:

– Allah o babasının boyu devrilsin, emi ? Bunları böyle boynu bükük koyduğu için !

Çocuğu azardan kurtarmak için söylemişti sanki bunu kadın.

– Sorma Elmas bacı, dedi Yeter, torununu sıkıştırmayı bıraktı. Sorma ! Ben kıydım kızıma, ben elimle yaktım yavrumun başını.

Uzaktaki iyiden yakındaki kötü daha iyidir, diye düşündük. Büyük halt ettik. Öyle halt ettik ki, o Ali'ye kız verdik.

– Hiç değilse Almanya'ya göndermeyecektiniz, dedi komşu kadın. Siz asıl hatayı orda yaptınız. Boşa kızımızı, öyle git Alaman'a diyecektiniz.

– Aaaah, diye içini çekti Yeter, elindeki bezi sıkıyordu:

– Bize öyle diller döktü ki, çocuk gibi kandık. “Ben çocukların için gidiyorum”, dedi, “Yavrularının geleceği için gidiyorum ben”, diye bize öyle diller döktü ki... İşte yavrularına hazırladığı gelecek: çöp bidonları!

Çocuğun korku dolu gözleri mahzunlaşmıştı birden. Ne zaman böyle bir hata etse, suçu babasına yüklerler, rahatlardı o da. Başka bir acıyı yaşırdı, babasızlığın acısı.

Yeter, simsiyah olmuştaki bezi son bir kez iyice sıktıktan sonra, torununun yüzünü yeniden silmeye başladı. Erdal'la göz göze geldikçe içi burkuluyordu. Dolu dolu olmuştu. “Babalı yetimlerim, babalı yetimlerim” diye söyleniyordu. Temizleneceği kadar temizlenmişti çocuğun yüzü. Ama o hababam sürüyordu bezi. Sabunlu bezin çıkaramadığı bir gölge, bir karaltı görüyordu oğlanın yüzünde. Her gün o içine düştüğü çöp bidonunda yaşıyormuş gibi, öyle bir karaltı.

– Eşşeoğlu eşşek, çöp bidonlarına attı gitti şu gül gibi yavruları!

Çocuğun canını acıtırcasına bastırıyordu bezi. Erdal, anneanne-nin homurdanıp duran ağzına dikmişti gözlerini. Kolları kurulmuş makine gibiydi kadının; öfkenin kurduğu bir makine... Yüzündeki mutsuzluğu silmek istiyordu sanki çocuğun; o amansız gölgeyi.

Şen ola düğün

Akşam işyerleri dağıldığında, gök maviliğine yaslanmış yüksek apartmanların tepelerine vuruyordu aydınlık. Güneş batmamıştı daha. Yoksul semt dolmuşlarının beklediği Bentderesi'ne doğru bir sürü insan iniyordu. Yorgun ama, aceleciydi çoğu. Sırtlarına vurulmuş koca bir günün yorgunluğu, ama bir şeylerden kurtuluşun hafifliği, bir boşanmışlık...

Bent deresi yokuşu seyyar satıcılarla başlar. Tezgâhlarda sebzenin, meyvenin en ucuzu. Domatesin eziği, elmanın, şeftalinin kötüsü, armudun çürüğü çötürüğü yoksul alıcısını bekler arabalarda. Satıcı sesleri, yolun iki yanındaki plakçı dükkânlarından yükselen gürültülü türkülere karışır gider. Yol, sebze meyve artıklarıyla doludur. Sokak sokak değil, bir pazar yeri deyin siz ona.

Sinemacı Osman, Bentderesi'nin bu tatsız kalabalığına girdiğinde belli belirsiz bir utanma duygusu geçti yüzünden. Bekârlık günlerindeki benzer bir duygu bu. Dolmuş durağı yapmak için nerden bulmuşlardı burayı? Tam genelevin karşısı. Gören de kocaman adamı oraya gidiyor beller. Oysa bir an önce dolmuşa atlayıp, Topraklık'taki yazlık sinemasına yetişmekten başka bir şey düşünmüyordu.

Soldaki kaldırıma geçti. Sonra inzibat kulübesinin gerisindeki

dolmuşlara doğru yürüdü. Uzun kuyruklardan birine girdi. Sırada-kilerin hemen hepsi tanıyordu Sinemacı'yı. Mahalleye sinemayı o getirmişti. Sinemanın, filmin ne olduğunu bilmeyen bu insanlara eğlenmeyi öğretmişti. Bu tür eğlenceleri günah sayan nice insanı sinemanın tiryakisi yaptı. Artist adlarını öğretti onlara. Sinemaya günah diyenler, karısını kızını göndermeyenler, şimdi Ayhan Işık'ı, Fikret Hakan'ı, Cüneyt Arkın'ı, Yılmaz Güney'i, Hülya'yı, Türkân'ı kendi yakınlarından daha iyi tanıyorlardı. Hele artist hayranı çocuklar! Beyaz perdenin yakışıklılarını tanımak, onlar gibi olmak için Yeşilçam'a kaçanlar, hep Osman'ın sinemasında yetiştiler.

Ya şimdi?

Şimdi eskisi gibi sinema hastası, artist delisi çocuklar yoktu pek. Televizyon çıktı, sinema öldü.

– Merhaba Osman Ağa! dedi önlerden biri.

– Merhaba!

– Merhaba!

– Merhaba! diye gülümsedi Osman.

Tanıdıkları da, tanımadıkları da, art arda sıraladı “merhaba”yı. Hiçbirini karşılıksız bırakmadı Osman. Tanısa da, tanımasa da, merhabaya merhaba!..

Külhanbey adamdı Sinemacı Osman. Bir sürü de fedaisi vardı. Mahalleliler korkuyla karışık bir hayranlık duyarlardı ona Kolay değildi bir gecekondu mahallesinde sinema işletmek. Hele o müşterilerin dolup taşıdığı günlerde, bir sürü seyircinin bilet bulamayıp döndüğü günlerde... Müşterilerin huzurunu kaçıran, elin karısını kızını rahatsız eden bir sürü ipsis sapsızla baş etmek, her babayiğidin harcı değildi. O, üstesiden gelirdi bunların.

Film başlamadan önce, bir de beş dakika aralarda Müdüriyet'ten çıkar, müşterilerin arasında dolaşırdı. Hiçbir şey gözünden kaçmazdı. Gözünün tutmadığı bekârları ailelerin yanına ge-

çirmez, gürültü yapanları susturur, kötü niyetle elin karısının kızının yanına oturanları, daha şikâyet olmadan o bulur, sürükleye sürükleye götürürdü. Böyle çok adam çekti müdüriyete, çok adamın ağzını burnunu kırdı. Sinemanın kapısında bekleyen polislerle iş bırakmazdı.

Bir de sinema hoparlöründen duyurularını, gelecek filmlerle ilgili övgülerini dinlerlerdi. Mikrofonun başında kibar sözler arardı Sinemacı Osman, ağzına yakışmasa da kibar konuşmak isterdi: "Sayın ve pek mohterem sinemaseverler!" diye başlardı. "Gösterdikleri teveccühten" söz ederdi. "Yakın alaka ve ilgilerine teşekkür" ederdi. Daha o mikrofonu eline almadan alaycı gençlerin uğultusu doldururdu sinemayı. Sözleri artık iyice ezberlenmiştir. "Sayın ve pek mohterem sinemaseverler! derlerdi gençler de. Yakın alaka ve ilginize, teveccühünüze... pek yakındaaa... beyaz perdemizin bir numaralı artisti... bu sinemadaaaa... diye gençler kıs kıs gülerler, sinemacıya öykünürlerdi.

Dolmuşlar çok az geliyor, kuyruk uzadıkça uzuyordu. Kapısında bir yığın insanın beklediği, orospuların girip çıktığı karşiki evleri gösterdi Osman:

– Hiç iyi olmadı bu dolmuşların buraya getirilmesi.

Can sıkıntısını konuşarak unutmak isteyen birkaç kişi, onu onayladı:

– İnsan hele karısıyla kızıyla gelmeye utanıyor.

– Bekârların işine yaradı, diye güldü başka biri de.

Bu tür gevezeliklerden hoşlanmayanlar daha da sıkıldılar. Hiçbir konuşma, hiçbir gevezelik onların ilgisini çekemez gibiydi. Bir an önce sıranın kendilerine gelmesinden başka bir şey düşünemiyorlardı. Beklemekten canları burunlarına geldi.

Apartmanların en son çatılarında kalan günün son ışıklarını da tutam tutam bir el alıp götürdü. Karanlık bastırıyordu. Maviden la-

civerte dönen gökyüzü, biraz daha indi kentin üstüne. Sıkıntı biraz daha sığmaz oldu insanların yüreklerine.

Beklemenin sıkıntısına karşılık, Osman'la gevezelik etmek isteyenler çoktu:

– Bugün sanatçı gelecek mi filminden önce, Osman Abi? diye sordu biri. Osman, sinemasıyla ilgili konuşmalara biterdi. Öyle ki, taa kilometrelerce uzaktaki bir evin ya da semtin kendi sinemasına göre tanımlanmasını isterdi. Düşünlerden, içki masalarındaki söyleşilerden birçok insan onun bu yanını biliyordu. Adamın oradan böyle bir soru yöneltmesi hoşuna gitti Sinemacı'nın:

– Ya Allah izin verirse, diye bağırды adama doğru. Zulugule ekibini getireceğim.

– Zulukule ekibi ne ola Osman Efendi? diye, önündeki sakallı adam sorunca, biraz şaşırdı Sinemacı. Kekeleydi. Adamın yüzüne bir bakıyor, bir kaçırıyordu gözlerini:

– Şey işte amca...

– Ney? diye sorusunun ardını bırakmadı adam.

– Şey... Üç beş avrat çıkıyor, anladın mı? Kimi çalışıyor, kimi oynuyor işte.

– Haa.. avrat mı oynatacaksınız bu gün sinemada?

Osman bir özür bulmuşçasına:

– Canım avrat dediysem de, çingene işte!

Akşam akşam hinoğlu hin gözleri parladı adamın. Osman'ı mat etmek, şapşallaştırmak hoşuna gitmişti. Yaşlı yüzü cansız bir gülümsemeyle dağılacakken, toparlandı adam, öte döndü, konuyu unutmuş gibi göründü.

Osman, yaşlı adamdan yediği kılçığa karşılık, yine de keyifli keyifli konuşuyordu. Hiçbir söze, hiçbir davranışa kolay teslim etmezdi neşesini. Pişkindi. Arsız bir ot gibiydi onun neşesi. Her yerde, her türlü koşullarda o gülmeye vardı, kahkaha atmaya vardı.

Saatine baktı Osman. Bir saate yaklaşıyordu nerdeyse sıraya gireli. Film başlamadan yetişemeyecek miydi yoksa sinemasına ?

Arada bir gelen dolmuşlar, kuyruğun uzunca bir bölümünü alıp götürüyordu. Bunlardan birine Osman kendini zor attı. Uzun bir matadordu dolmuş. Eskiymiş, her yanı dökülüyordu. Osman, şoförün arkasındaki motorun üstüne otururken:

– Dolmuş değil, demirci dükkânı, diye Şoför Pala'ya laf vurdu. Sesi tanımuştı Pala. Kalın ensesini çevirdi:

– Beğenmediyseniz, inebilirsiniz beyefendi.

– Keyif benim ya, dedi Osman. “Hem beğenmem, hem binerim.”

Balık istifi olmuşlardı dolmuşta. Hâlâ biniyorlardı da. Şoför yardımcısı kapıyı kurtaramıyordu.

– Ayağımız yerden kesilsin, yeter, diyordu binmek isteyenler.

– Yeter gayri kardeşim, diye, binenler homurdanıyordu. Araba yürüdü. Yol boyu el kaldıranlardan da birkaç kişi aldılar.

– Yerin var mı oğlum Kıymık ? diye soruyordu Pala yardımcısına.

– Olmaz mı abicim ? diyordu Kıymık. Hop, ağır ol, 150 kuruş düşmüş şuraya.

İyi giyimli, sinirli bir bey dayanamadı. İnsanlarla böyle ağız ağıza yolculuk yapmaya alışkın değildi:

– Yav, insaf be kardeşim ! diye bağırdı. Öldürecek misin bizi ? Birbirimize kenetlendik iyice, para vermek için elimi cebime sokamıyorum. Kucağımızda adam, omuzlarımızda adam.

Sinirli adam boğuk boğuk bağırıyordu. Bu zayıf haliyle, her be-layı göze almış gibi bir bakışı vardı. Onun başkaldırısına bir iki kişi güçsüz fısıltılarla katıldı ya, genel olarak ötekiler durumlarından memnundular. Adam beklediği desteği bulamadı.

Pala, öfkeyle durdurdu arabayı. Böyle ilenmelere hiiiç gelemezdi. Başuru müşterilerin arasından uzattı, yiyecek gibi baktı

adama. İki koca göz, iki koca bıyıkta Pala:

– Keyfine düşkünsen taksi tutarsın beyefendi!

Sinirli adam bu kez daha da sinirlendi. İyice tepesi attı. Bu küstaha başkalarının da yükleneceğini umuyordu. Boşa bekledi, kimseden çıt yoktu.

– Yaa, öyle mi? Peki görüşürüz, diye indi arabadan. Arkaya döndü, kâğıt kalem çıkardı, arabanın numarasını aldı:

– Şimdi emniyete bir telefon, görürsün sen nasıl bir adama bu laştığını!

Pala, ondan da baskın bir sinirlilikle:

– Ulan git, Allah'ına telefon et be!

– Ohaa! dedi Sinemacı Osman. Ulan Allah'a da mı telefon edirmiş, şaşkın? Sapık herif!

– Tövbe estafurullah! diye söyleniyordu Pala. Dinden imandan eder böyle herifler adamı.

Adamdan boşalan yeri Kıymık satılığa çıkarmıştı bile:

– Hadi Dikimevi, Cebeci, Kurtuluş, Topraklık!..

Şoför yardımcısı Kıymık cin gibi bir çocuk. Hooop atlıyor daha durmamış arabadan duraklardaki kızlara laf atmadan edemiyor:

– Hadi Dikimevi, Cebeci, Topraklık!.. Hadin Ayhan Işık var arabamızda!

Hoop atlıyor yeniden arabaya:

– Ettğini beğendin mi Osman Amca be! Bu kez de Sinemacı'ya takılıyor.

– N'oldu ki ulan?

– N'olacağı var mı yahu! Yüzünü çevirmeseydin binecektiler.

– Yüzümü çevirdim de n'olmuş ulan şeytan şaplaması?

– Yandan bakınca tıpkı Ayhan Işık'sın Allah'ın inkâr edeyim. Gelgelelim, yüzünü dönünce foyamız meydana çıktı.

– Hele anası gözele hele! diye güldü Pala. Ulan beni bu koca

burunla, bu sıfatla Ayhan Işık'a benzetirsin, oldu olacak Alain Delon var deseydin kerata.. Ulan artistler kala kala senin şu takaya nu kaldılar binecek?.. Onların her birinin altında Mercedesler vardır oğlum.

Sonra önde kıs kıs gülen Pala'ya yüklendi:

– Hem millet senin şoförünün bıyıklarından korkup binmiyor.

Hah, hah, hah!

– Onlara laf yok, dedi Pala. Onlar erkekliğin şanından babam!

Dikimevi'ne yaklaşırken, karşıdan gelen minibüs şoförlerinden biri, mahallelilerin sık sık karşılaştığı kötü bir haber verdi:

– Oğlum Pala, çevirme var ileride.

– Yapma bee! dedi, kalakaldı Pala. Aldık nu başımıza belayı?

Geri dönüş yaparken, bir süre trafiği aksattılar. Bir uğuldama-dır başladı arabada. İlk kez karşılaşmıyorlardı bu durumla. Şimdi kim bilir nereleri dolaşacaklardı? Kimi trafikçilere sövüyor, kimi çok müşteri aldıkları için minibüsçülere kazıyor, kimi de:

– Suç bizde kardaşım, diyordu. Şimdi Allah için konuşacaksak suç bizde. Zorla yakamızdan tutup bindirmiyorlar ya, niye biniyoruz dolu arabaya?

Dışarıda dükkânlar kapanıyordu. Kepenkler indiriliyor, sokağı aydınlatan vitrin lambaları söndürülüyordu. Trafikçilerin mi, yoksa minibüsçülerin mi haksız olduğu tartışması da kesilmiş, berbat bir sessizlik tutmuştu arabayı. Osman saatine baktı. Sinemasında yarım saat sonra film başlayacaktı. Bir an önce orada olmak isterken bir de bu aksiliğe ne denir? Oysa bugün sevgilisi Mürşide'yi de görmek istiyordu. Mürşide, erkenden kocasıyla gelmiştir sinemaya. Bir yandan çekirdek yiyor, bir yandan da Osman'ı arıyordu gözleri. Nerde kaldı, diyordur şimdi. Osman, elinde iki minderle gelirdi onların yanına. Birini Mürşide'nin altına, birini kocasının altına koyardı. Teşekkür ederdi ikisi de. Avanak kocası minnet

duygularıyla dolup taşıyordu Osman'a. Bir makarna fabrikasında işçiydi adam. Büyük bir adamla konuşuyormuş gibi, çekingendi. Oysa, asıl Osman'ın ondan çekindiğini, hatta biraz da korktuğunu bilmezdi. Adama zaman zaman acır, "Ulan şu karı milleti!" diye söylenirdi içinden. Koca mahalleyi titreten Sinemacı, belki de bir tek bu adamdan korkardı. Kansının yediği haltları da, Sinemacı'nın korkusunu da bilmezdi adam.

Mürşide'nin merak içinde kendisini beklediğini düşündükçe, daha sabırsızlanıyordu.

Mini etekli bir kıza çarpmak üzereyken, durdu araba. Pala sövdü kıza. Ardından Kıymık laf attı. Kızın giyimine çok kızan bir adam epey ileride: "Of oof!" diye içini çekti. Deminden beri konuşacak birini arayan Sinemacı:

- N'oldu baba? diye sordu.
- Memlekette hükûmet yok ki, dedi adam.
- Niye?

Adamın buruşuk ensesini ve yüzünün bir yanını görüyordu. Osman'ı yanıtlar gibi değil de, söylenir gibi:

- Keseceksin böylelerinin bacaklarını! dedi.

Adamın az önceki kıza kızdığını anlarıştı Sinemacı:

- Ama kız da Allah için çok güzeldi haa!
- Aman, onun güzelliği batsın canım, süs güzeli onlar. Her şey ortada arkadaş, bu kadar da olmaz ki.

Şoför Pala:

- Valla çok doğru dedin emmi. Keseceksin böylelerinin bacaklarını!

- Hele, hele, dedi Osman. Burda böyle konuşursun da, bizim sinemaya da açık saçık bir film geldi mi hiç kaçırmazsın değil mi?

Kalabalık uzun uzun gülüştü. Pala gülüşmelere aldırmadan:

- Yok arkadaş hükûmet yok, katılıyorum bu emminin dedikle-

rine. Bana bir yetki verecekler, bak ben ne yapıyorum böylelerine.

– Ne yapacaksın ki? dedi Osman. Senin şu kulaklarına çıkmış bıyıklarına karışan var mı? Şu iştah kaçıran bıyıklarına?

Pala avuç dolusu bıyıklarını burarak:

– Onlara laf yok, onlar erkekliğin şarundan oğlum.

Sinemacı:

– Ee, bacaklar da kadınlığın şarundan olmuş.

– Ulan Sinemacı, ulan Sinemacı! diye başını salladı Pala. Şöyle okkalı bir söz arıyor ya, bulamıyordu.

Sinemacı bu tartışmayı çıkaran öndeki adama bakıyordu. Adamın, Sinemacı'ya da kızdığı belli.

– Baba, önceleri senin gibi, bu şehirli gidişatına ben de kızardım, dedi Sinemacı. Baktım ki sonra boş şeylere kafa yoruyorum. Sonra öyle bir bacağına bakıp iyi insanı kötü insanı ayırmak mümkün değil. Öyle mi amma? Belki biz alıştık da ondan. Sonra sen de alışırsın. Ne yaparsın, milyonluk şehir burası. Köy gibi herkesi ayrı biçime sokamazsın ki. İnsan köyünde küçük bir ayıp etse, günlerce köyün içine çıkamaz. Bura öyle mi, kim kime, dum duma.

– Ulan Sinemacı, dedi Pala. Namazın kılınmaz senin. Sabahtan beri kafa komadın millette. Bari sinemadaki hoparlörü de getirseydin oldu olacak...

Yarundaki adama döndü Pala:

– Sen bu herife bakma Baba.. Bunun öte dünyada yeri yok. Namazı kılınmaz bu adamın. Herifin mesleği sinemacılık. Allah Baba iki güzel bacak yaratıyor, sonra film çeviriyorlar böyleleriyle, ondan da bizim Osman gibiler para kazanıyor.

– Ulan senin mi namazın kılınmaz, benim mi kılınmaz bre şaşkın! dedi Sinemacı. Sanki şu arabayı sen mi icat ettin? Herifin biri kafayı çalıştırmış, böyle bir araba icat etmiş, O da senin gibi ka-

nu gâvur parasıyla beş kuruş etmez adamların eline geçmiş, gele-ni soyuyorsunuz, gideni. Gözünüz de doymaz üstelik. Şu yaptığı-na baksana. Şu kadar milletin günahı ne de, dolaştırıp duruyor-sun böyle? Beş kuruş fazla kazanacağım diye başımıza getirdik-lerine baksana sen. Asıl şu serin gibileri koçero bıyığından tutup asacaksın.”

Bu iki şakacı adamın konuşmalarıyla herkes bir mağara gibi kapandıkları iç dünyalarından kurtulmuştu. Hepsi de bir şeyler söylemek, konuşmak isteğiyle doldu. Kimi Osman'ı, kimi Pala'yı arkalıyordu. Mini etekli kıza bozulan adam, hâlâ hiç gülmeyenler arasındaydı. Üstelik onu arkalar gibi konuşan Pala'ya da ters ters bakıyordu. Onun gevezeliklerini gereksiz buluyor olmalıydı; ya da içtenliğine inanmıyor, “puşluğundan” böyle konuştuğunu dü-şünüyordu.

Mini etekli kıza bozulan adamdan başka, bir de Sinemacı'nın hemen yanında oturan gencin yüzü hiç gülmüyordu. Yirmi altısın-da filan vardı adam. Yüzü sapsarıydı. Belki de hastadır diye düşü-nüyordu Sinemacı. İçinde sürekli bir şeyler kuruyordu adam. Mo-torun üstünde yan yana oturdukları için, ister istemez onun asık yüzüyle karşılaşılıyordu Sinemacı. Adamın mutsuz halini gördükçe neşesi kaçılıyordu.

Karşıdan gelen minibüslerden biri bu kez farlarla “çevirme var” işaretini verdi. O yüzü hiç gülmeyen genç parladı önce:

– Eee, yetti yahu! diye bağırdı.

Üçüncü kez yol değiştirmek zorunda kalan Pala kudurmuşa döndü Öfkeli ve evtikli hali yolcuları korkutuyordu. Bir kaza ola-bilirdi. Yeniden bir dönüş daha, hiç bilmedikleri bir yola girdiler.

Sinemacı Osman'ın yanındaki gencin yüzü gittikçe daha da sa-rarıyordu. Küllü bir sarıya dönmüştü yüzü, kanı çekilmişti iyice. Deminki, “Eee, yetti yahu!” sözünden başka, tek bir söz söyleme-

di. Dalgın ve içe kapalı hali sürüyordu. Kendi içine bir bıçak gibi çakılmıştı adam. Beş ay önce kaçarak evlendikleri karısını düşünüyordu. Dere Durağı'nda inince, sırta doğru çıkan yolun sağında, yokuşun tam bittiği yerdeydi evi. Kiracıydılar. Yüznumara büyüklüğünde iki odacık gecekonduydu evi. Üstelik Sultan'ın öteki kiracılarıyla iç içeydiler adeta. Beş kiracısı vardı Sultan'ın, bir de kendisi altı. Altı ev için tek bir yüznumara vardı dışarıda. Altı ev işini orada görüyordu. Sıra beklerken çok kez donuna yaptı Nevzat. Oturulacak gibi değildi o ev, ama oturmak zorundaydılar. Karısının eski kocasının kolay sokulacağı bir yer değildi. Bu karışık evler içinde onun nerede oturduğunu çıkaramazdı. Ev sahibi Sultan yaman bir kadındı. Manda gözü gibi iri iri gözleri vardı. Kocasını sağdı, ama onun yanında kocasının adı bile anılmazdı. Bu daracık evlerin kiracı bulabilmesi, onun sayesindeydi. Kara kaşına, kara gözüne vurgun sevgilileriydi kiracılarının çoğu. İncecik duvarlarından kiracılar birbirinin soluğunu bile duyardı. Sultan'ın hovar-dalarından başka kimse beğenip oturmazdı bu kümes gibi evlerde. Gizli gizli buluştuğu sevgililerinden bu iş için para alıyorsa da, çok pahalıya verdiği evlerinin kirasında, bir bakıma orospuluğunun bedeli de vardı. Oturduğu yer, böyle bir yerdi, bunları biliyordu Nevzat. Karısının ahlakının bozulacağından korktuğu halde, evlerin iç içeliği onlara güven veriyor, bir başka konduya taşınıyorlardı. Evi ilk gördüğü gün, "Tam aradığınız yer burası!" demişti. Daracık bir aranın iki yanında evlerin kapıları sıralanıyordu. Bu "U" biçimindeki iç avluya benzeyen yerden girerlerdi, kim hangi evde oturur, bilinmezdi pek, uzaktan anlaşılmazdı. Karısının eski kocası kolay kolay giremezdi buraya. Çok korkuyorlardı o adamdan. "Onların ikisini de öldüreceğim!" diye haberler gönderiyordu köyden. İçip içip ağlamış karısının eski kocası. Belli ki çok koymuş kadının onu terk etmesi. Bir gün karısını evde öldü-

rülmüş bulacağından korkuyordu Nevzat. Hemen her akşam böyle bir korkuyla dönüyordu işinden. Yüreği ağzında giriyor evine, karısı sağ bulunca seviniyordu. Çok zaman komşularda olurdu karısı. Yemeğini bile komşularda pişirir, onlarda yerdi. Akşam eve kocasıyla birlikte girerdi. Sabah kahvaltıdan sonra evden birlikte çıkarlardı yine, Nevzat işe, karısı komşulara. Çok zaman çay bardakları bile ortalıkta kalırdı.

Bir ara üzerinde taşıdığı tabancasını artık karısına bırakıyordu. Şimdi sık sık yollarda, kahvelerde aramalar yapılıyordu. Daha çok üniversiteli öğrenciler yüzünden yapılan bu aramalarda bir keresinde tabancasını nerdeyse yakalatacaktı.

Karısını düşünüyordu Nevzat. Ne Sinemacı Osman'ın ne de ötekilerin gevezelikleri giriyordu kulağına. Dolmuşun böyle sık sık yol değiştirmesi, aslında en çok onun canını sıkıyordu. Ama ağzını açıp tek bir söz bile söylemiyordu. İçinde korkunç olaylar yaşıyordu, şeytan hep kötü şeyler düşündürüyordu ona. Eve varıp da kapıyı açınca, karısını yerde, kanlar içinde, delik deşik edilmiş göreceğini sanıyordu. Son zamanlarda karısının komşularla arası iyi değildi. Eski kocası evde yakalamış olabilirdi.

Bitkin bitkin bunları düşünüyordu Nevzat; bu kötü düşünceler işinden daha çok yoruyordu onu.

Dolmuş, Hamamönü'nün ahşap evlerinin sıralandığı yollardan birine girdi. Dar sokaklarda dolaşp durdukça, Pala yaktığı fazla benzini, yitirdiği bunca zamanı düşünüyor, veryansın ediyordu trafikçilere:

– Ulan böyle rezil mesleğinin de... Böyle trafiğinin de... Kârın yolunu bulmuş bu herifler canım. Daha dün bir sürü ceza verdim.

Osman onun öfkesiyle alay eder gibi, şöyle bir göz kırptı geridekilere, sonra Pala'ya döndü:

– Ne desen haklısın arkadaş, dedi. Anam avradım olsun, çekip

kavuşturacaksın bu herifleri. Ah ulan benim tabanca olacaktı şimdi, bir tanesinin icabına baktın mı, şoförler de kurtulurdu, biz de; millet evine giderdi yahu hiç değilse. Öyle mi ama ?

Biraz sakinleşince Pala:

– Geçenlerde bir trafik polisi durdurdu: “30 lira vereceksin !” dedi. Afalladım: “Niye abi ?” dedim. “Suçumuz ne ?” “45 vereceksin !” dedi. “Abi suçumuzu bilelim”, dedim. “60 oldu”, dedi. Baktım her kelime 15 liraya oturuyor bana. “Memur bey parayla mı konuşuluyor burda ?” dedim. “Öyleyse, izin ver, cebimde 400 lira param var, 400 liralık konuşmak istiyorum.” Gene böyle attım tuttum, estim, yağdım. “Oooohoo !” dedi polis, “Senle 400 liradan çok konuştuk, çek bakalım parka !” Daha dün kurtardım arabayı.

İçlerinde görmediği yerleri gördüğü için sevindiğini söyleyenler bile vardı ya, çoğu bugün evine gidemeyeceğinden kaygılanıyordu. Kaygılanmakta haklıydılar da. Kurtuluş köprüsünün altından Cemal Gürsel Aları’na girdiklerinde, trafik ekibinin Topraklık yoluna girdiğini öğrendiler. Sinemacı Osman’ın yanındaki Nevzat, ağzını ikinci kez o zaman açtı:

– Hayalet mi bunlar, nedir yahu ? diye bağırdı, her çılgınlığı yapacak gibi bir hali vardı. Pala’dan bile baskındı öfkesi. Dolmuşta-kiler, bir zaman onun bozguna uğramış yüzüne baktılar.

– Dur, ben ineceğim ! dedi Pala’ya. İnip taksi tutacağım ben.

Pala durdu, şaşkın şaşkın bakıyordu gence, anlamak istiyordu, neydi bu adamın derdi ? Öteki kızgın kızgın indi, hemen bir taksiye el kaldırdı, binip gitti.

Dolmuş, bu kez de Cebeci yönüne döndü. Sonra Fidanlığa çıkan yollardan birine girdiler. İçlerinde dikleşen öfkenin yokuşuna vurdular suskun suskun. Asap bozukluğu içinde, bir zaman motorun sesini dinlediler. Araba birkaç yerde zorlandı.

Mahalleye gidecek bir yol bulmuşlar, “çevrilme” korkusunu da

üzerlerinden atmuşlardı ki; ileride, kırmızı bir ışıktan kuşkulandılar. Yaklaştıkça, koyu gölgelerin siyah otomobilli, ak şapkalı trafik polisleri olduğu görüldü. Bu kadarını hiç ummamışlardı. Şaşırıp kaldılar. Artık geri dönemezlerdi. Sinemacı Osman:

- Bir çaremiz var arkadaşlar! dedi.
- Havadan mı uçmak? dedi Pala.
- Hayır! Hadin hep birlikte; şen ola düğün şen ola!

Niyetini anlamışlardı. Denize düşen köpüğe sarılır. Hep birlikte el şaklatıp tempo tuttular:

*Davullar çift çift çalına
Avluda halay kurula
Düşler hayıra yorula
Şen ola düğün, şen ola.*

İyi bildikleri bu türküyü büyük bir coşkuyla söylüyorlar, dışarı mendil, şapka sallıyorlardı. Böylece araba, tam bir düğün alayına benzedi. Sinemacı Osman, boyuna tabancasının yokluğundan yakınıyordu:

– Ah ulan ah! Şu bizim tabancanın tam sırasıymış be. Olacaktı şöyle: Benn, benn, benn! Yedisini birden sayacaktım.

Polislerden biri önlerine çıktı. Numara sökmeyecek miydi yoksa? Ama yine de susmuyorlardı. İlk ağızda şoför fiyasko vermedi:

– Abi gelin götürüyoruz, idare et!

Polis öne yıkık şapkasının altından güldü:

– Tamam canım, sen düğün sahibini göster de bahşişimizi alalım biz.

Pala bir an duraladı, sonra Osman'ı gösterdi. Polis:

– Hadi bakalım arkadaş, dedi Sinemacı'ya. Bu ülkenin törelerinden haberin var herhalde.

Kabak bizim başımızda patladı, diye düşündü Sinemacı. Şaşkınlaştı. Koskocaman polisler bahşiş istiyorlardı. Resmî giysili, kravatlı, ciddî ciddî adamlar. Böyle anlarda bir kopuk takımına bile on lira versen yüzüne vururlardı. Cebinden para tomarını çıkardı, bir ellilik seçip polise uzattı.

Pala gazladı.

Sinemacı Osman, bir zaman söylendi durdu. Çenesi düştü iyice. Belli ki evlat acısı gibi içine oturmuştu ellilik. Pala'nın öfkesi ona geçmişti şimdi:

– Ulan böyle trafiğinin de, böyle töresinin de... Ah ulan şu benim tabanca yanımda olacaktı şimdi. Bu trafikçilerin de, törelerin de canına okur, delik deşik ederdim hepsini!..

Pala bir de damarına damarına basmaz mı adamın:

– Aman, elini kana bularsın. Yapma gözünü seveyim, diyor Osman'a.

İleride, birdirbir oynayan çocuklar gibi eğilmiş minnacık gece-kondulara girerken, her bir ağızdan bir kahkaha topu atılıyordu sanki. Araba, bunca yükün üstüne, işte bu kahkahaları, bu şamata-yı çekemedi. Geldi geldi de, mahalle girişindeki küçük bir yokuşta bozulup kaldı.

Terzi

Öyle çabuk sıkılır olmuştu ki şu günler. Bu sıkıntı hiçbir şeye benzemiyordu. Ne açlığa, ne susuzluğa, ne de başka bir şeye... Canı burnuna geliyordu ikide bir. İçinden nedensiz bir zorlama, alıp başını gitmek istiyordu. Yoksa soluduğu hava su oluyor, ciğerleri, yüreği de taş gibi ağırlaşıyor, dibe dibe gidiyordu.

Kül tablasında tütmekte olan yarım sigarasını aldı, üst üste sordu. Ağzından burnundan çevresindeki kumaş toplarına doğru sigara dumanı yürüdü. Zaman zaman bu sıkıntısını Ankara'nın pis havasına, eski bir yüznumaradan bozma, bodrum katındaki dükkânunun basıklığına bağlardı. Ama asıl neden bu değildi, şimdi daha iyi anlıyordu ki asıl neden bu değildi.

Terzi Hayri günden güne sinirli bir insan oluyordu. Akşam çoluğu çocuğu paylamış, sabah da gelip çırağına bağırıp çağırmuştu. Oğlan yüzüne çemkirince, iyice tepesi atmış, nerdeyse tokadı patlatacak gibi olmuştu. Öteki bölmede hâlâ kızgın çalışıyordu çırağı. İşin yoksa küçücük çocuğun gönlünü almaya uğraş.

Gözlüğünün üstünden karşıki fotoğrafçının oraya baktı Terzi Hayri. Sarışın bir kızla bir delikanlı çıktı fotoğrafçıdan. Sanki az ötede ellerindeki fotoğraflar alınacakmış gibi, durup durup bakıyorlardı. Kız fıkır fıkır bir şey. Vitrinin önüne geldiler şimdi de. Kız

bacaklarını birbirine sürtüyor, yarışa başlayacak at gibi sabırsızlanıyor, tepiniyordu.

Sinirleri gerildi Terzi Hayri'nin; vücudu davula çekilen deri gibi gerildi, titrekleşti. Başını salladı. Sonra da niye böyle sinirli oldum, diye düşünmeye başladı. Çocuklarla kavga, hanımla kavga, cıracıkla kavga... Nerdeyse sokaktan geçen insanlarla kavga edecekti. En küçük şeyde barutlanıyordu.

Vitrinin önündeki kızla oğlan yürümüşü.

– Çaaaay!

Rıza'nın sesiydi, şu çakalın! Çarşıya güzel bir kadın gelince sesi böyle yivşik olurdu. "Anam bee!", "Nerenin gülüsün sen yavrum!" diye laf atamamışsa bile, böyle, "Çaaaay!" diye zevzeklenerek, elin karısını kızını huzursuz ederdi.

Çayı birkaç günden beri hep Foto'dan içmişti. Şimdi de sıradende, diye düşündü. Adı cimriye çıkardı yoksa.

Dışarı çıktı.

Çaycı Rıza elindeki askıyı rahat, kaygısızca sallayarak, merdivenleri çıkmakta olan kızla oğlana bakıyordu.

– Beri bak oğlum, diye takıldı Terzi. Buzağısını arayan inek gibi ne kaydırın boynunu öyle? Önüne bak, önüne!

Rıza pişkin pişkin sırttı, eliyle yuvarlak bir kalça çizdi.

– Vay anam vay! Köstebek gibi tepmiş gerisi! Uyuma Hayri Usta! Çuval ağzı aç, çuval ağzı!

– Biz çok çuval ağzı da açtık zamanında, torba ağzı da. Sen kendine bak oğlum.

Terzi, Fotoğrafçı Kâmil'in dükkânına uzandı, ne içeceklerini öğrendikten sonra:

– Üç çay! dedi Rıza'ya.

Fotoğrafçı Kâmil konuşkan, insan canlısı biriydi, ölüyü güldüren cinsinden. Birine kızmış gibi rötuş yaparken söylenip duru-

yordu. Onun bir şakaya, gelecek bir şeye kapı aralamak istediğini anlıyordu Hayri. Bilmez mi kaç yıllık komşusunu !

– Ne o Kâmil ? dedi Terzi Hayri. Ne mızırdanıp duruyorsun orda öyle ?

– Dinle hele ! dedi Foto, yalancı kızgınlığını sürdürerek, Ben bu fotoğrafçılığa başladığımda, erkek müşterilerimin en çok istediği kaşlarının kalın çıkmasıydı. Rötuşu en çok kaşlara yapardık kalınlaştırmak için. Az önce şinenay bir kızla bir oğlan çıktı ya burdan. Kız ne dese beğenirsin ? “Ay, kaşların da ne kadar kalın çıkmış, hademelere benzemişsin” demez mi ? Bir tepem attı. Müşteridir, bir şey de söylenmez. “Hanımefendi”, dedim ben de, bu sıfatla delikanlıyı hademelere benzetirsen, bu kaşla, bu bıyıkla, bu burunla bizi kim bilir neye benzetirsiniz ?

– Ayıya ! dedi Hayri.

Foto Kâmil o sahte kızgınlığını dükkân komşusuna çevirdi:

– Oha ulan ! Ayı üstüne çıksın !

Uzun boylu, iyi giyimli bir bey girdi dükkâna, elindeki makbuzu uzattı:

– Benim resimleri verir misiniz ?

– Hayhay ! dedi Kâmil saygıyla. Makbuzu kalfasına uzattı. Çıkar oğlum abinin resimlerini !

Müşterinin girişiyle Hayri’yle Kâmil arasındaki söz düellosu kapandı. Hoş, kapanmasa da sürdürecektir gücü yoktu Hayri’nin. Nerde o, nerde Kâmil’e söz yetiştirmek ! Hele şu günler...

Gözü müşterinin giysisindeydi Terzi Hayri’nin. Adamın bedeni çok düzgündü. Ne güzel giysiler dikerdi şöyle birine. Belli ki hazır-
dı adamın sırtındaki. Dayanamadı:

– Hazır aldınız, değil mi beyfendi ? diye sordu.

– Evet ! dedi adam gülümseyerek.

Müşteri çıktıktan sonra:

– Hazır giyim aldı yürüdü! diye yakındı Foto'ya.

– Ne oldu sizin mefruşatçılık işi? dedi Kâmil.

– Valla karar veremedik. Sermaye sorunu. Bir de o dükkân çalışır mı, çalışmaz mı? Cesaret edemiyor insan.

Sustu, bacak bacak üstüne attı. Kederle emdi elindeki sigarayı.

– Sonra, insanın 22 yıllık mesleği Kâmil. Nasıl koparsın? 22 yıllık işinden ayrılmanın, 22 yıllık eşinden ayrılmadan hiç farkı yok. 22 yıllık yaşamını, dev bir diş gibi varlığından söküp atıyorsun, bunun acısını düşün.

Sesindeki, deminki şakalaşmaların getirdiği sevinç de uçup gitti bir anda. Sözcüklerine, içindeki ezintiler, sıkıntılar yükleniyordu.

– Babam benim çiftçi, çoban olmanı istemezdi, diye devam etti Terzi Hayri: “Dokuz bacının bir kardaşıydım. Tek oğul olmanın keyfini yaşadım köyde, hiç hırpalanmadım. Birçok varlıklı köylü çocuğu bile benim el üstünde tutuluşuma imrenirdi. İle kazaya götürüp bir zenaata vereceğim bu oğlanı, derdi babam.”

Çaylar da gelmiş, sigaralar ardı ardına eklenmişti. İçinden tren geçmiş gibi dumana boğuldu Foto'nun dükkânı. Ama asıl duman, asıl yangın Hayri'nin içindeydi. Geçmişini, mesleğindeki 22 yılını yakıp tüketecekti bu yangın. Biliyordu, Terzi Hayri, terziliği bırakacaktı. Ha bugün, ha yarın.

Bir ucundan tutuşup gelen 22 yılını özetlemek istiyordu Foto'ya:

– Bir sabah... Sabah da değil, daha yıldızların gökyüzünde dipdiri durduğu bir gecede, babamla kazamızın yolunu tuttuk. Akşamdan sözleştiğimiz pazarcılar vardı yol arkadaşlarımız. Onlardan geri kalmamak için, köylülere, “Senin oğlanda da iş yokmuş hiyeri”, dedirtmemek için, ha bire dürtüyorum altımdaki eşşeğe. Olur a, belki babamın bana olan güveni sarsılır da bu terzi yanına

verme sevdasından vazgeçer. O güne dek çıktığım en uzun yolculuk bu. Her kaya, her tepe karanlığa gizlenmiş birer dev gibi geliyordu bana. Çocukluk işte! Çıktığım yolculuk mu, aysız gece miydi bana böyle ürküntü veren? Bilemiyorum. Hem korku, hem de ürküntülü bir umut yüreğimde, devler gelip almazsa iyi. Ama o devler şimdi gelip buldu beni, bunca yıldan sonra. Çocukluğumun yalan devleri şimdi gerçek oldu: giyim sanayiinin devleri... Eşşeğe sıkı sıkı dürterken, yüzlerce köylümden ayrı bir insan olacağımı düşünüyordum. Çocukluk arkadaşlarımdan pek çoğu, tarlada, bağda bostanda; karda kışta ya da o bunaltıcı yaz sıcaklarında en ağır işlerle uğraşırlarken, ben zenaat belleyecektim, koluma altın bilezik takacaktım. Herkes özlem duyacaktı durumuma.

Babam, bir tanıdığın yardımıyla bulduğu Terzi Osman Usta'nın dükkânına, "Eti sizin, kemiği benim", diye bıraktı. Köydeki öğretmenlere söylediği sözü ona da söylemişti. Köydeki Nazif Öğretmen'in karşısındaydık sanki; öyle saygılı, öyle çekingen duruyorduk. Yalnız bu öğretmenin, köydeki Nazif Öğretmen'den farklı yanları çoktu, sonra öğrendim bunları. Bildiklerini öyle cömertçe öğretmiyordu Nazif Öğretmen gibi. Kalfalar da öyle. Ağzı pis pis sigara kokan, sarı dişli Osman Usta'yı, Nazif Öğretmen'e benzetemez oldum sonraları. Bildiklerini öğretmede gösterdikleri kiskançlıktan dolayı duydum ilk tiksintiyi onlara. Gene de saygıyı elden bırakmazdım. Ya şimdiki çıraklar öyle mi? Sabah bizimkine iki çift söz söyledik, oğlum şunu şöyle yap, böyle çat, diye... Yüzümüze çemkirdi hemen. Üstelik daha dün gelmeden ben bugün makas verdim eline. Hiçbir terzi yapmaz bunu, bizim ustalarımızın yapmadığı şeyi yaptım ben.

İnanır mısın Kâmil, yıllar geçti, elime makas vermezler. Deli olacağım. Köye her gelip gidişimde babam sorar. "Makas veriyorlar mı eline?" Yalnız babam değil, eş dost, köylü hep sorar. "Ma-

kas veriyorlar mı eline?" Utanır oldum ondan bundan. Biçkiyi öğretmiyorlar. Ya ben ne yapardım? Göz ucuyla kalfaları gözler, biçkiyi nasıl yaptıklarını öğrenmeye çalışırdım. Akşam ustayla kalfalarla çıktıktan sonra, gece gene dönerdim dükkâna. Sabah temizliği için anahtar bende olurdu. Hırsız gibi girerdim چراغı bulunduğum dükkâna. İri karpıntılar alır, gündüz kalfalardan gördüklerimi bunlar üzerinde uygulardım. Küçük ceketcikler, küçük pantoloncuklar dikerdim. Sonra hemen saklardım bunları, ötekiler görmesin diye. Oysa herkes görsün isterdim becerimi. Usta duyarsa işten çıkarabilirdi. Ustaların öğretmenliği, okul öğretmenliği gibi değildir, usta yetiştirdiği her adanu kendisine düşman yetiştiriyor sayar. Becerini, öğrenme tutkunu alabildiğine göstermeyeceksin onlara.

Bu mesleği böyle bir tutkuyla öğrendim ben. Yıllar geçtikten sonra, neler dikebildiğim, köyüme çok önemli bir habermiş gibi muştulandı.

Sonra ver elini Ankara, bu bodrum katındaki dükkân... Bir zamanlar ne işim vardı, bilirsin. İki kalfa, iki çırak çalıştırırdım. Ya şimdi? Şimdi tek bir چراغı bile güç tutuyorum. Dükkânımdan bir bir ayak çeken müşterilerimi, acaba darılttım mı diye düşünüyorum. İşimin beğenilmediğini sanıp, daha özen gösteriyorum ama, ne yapsam ı-lh? Boş!

Bir ara sesi yine titrekledi. Vücudu çözülüverdi, çocuksu bir güçsüzlüğe düştü Terzi Hayri. Ağlayacak gibi. Toparlandı sonra, kendini berkitti. Kâmil hiç alışık olmadığı bir ciddilikle dinliyordu.

- Kimileyin şurda burda eski bir dost gibi karşılaşıyorum müşterilerimle. Çoğunun parası değil, yüzünü özlemişimdir inan! Konuşmak, bir çay içmek isterim onlarla. Dükkânıma çağırırım, hiç uğranuyorsunuz, derim. Sanki niçin uğramadıklarını onlar da bilmiyorlar. Şaşkın bakarlar yüzüme. Kimi de çok anlamsız bulmuş

gibi bakar; terzide ne işimiz var, gibilerinden. Öyle ya, ne işleri var terzide? Nedendir bilinmez; insaru bir gün güzel, bir gün çirkin gösteren aynaların karşısında prova prova prova.. Günlerine yazık değil mi?

Biraz daha dertleştirdi Kâmil'le, biraz daha içini döktü.

Karşıdaki dükkânına giderken boş çerçeve gibi sallanıyordu.

Ütü yapılan bölmede چراغını göremedi. Yüznumaraya gitmiş olacağını düşündü ya, ceketi de yoktu çocuğun.

Beş dakika, on dakika... Yarım saat... Yok çırak. "Tamam! Bu eşşoğlu eşşek de kaçtı!" diye söylendi. Sandalyeye çöktü. Paketteki son sigarasını da yaktı, kırgınlıkla boş paketi fırlattı. Üst üste içtiği sigaralarla ağzı zehir gibiydi. Komşusu berber de çırak tutamıyordu dükkânında. Ama onunki başka nedenden: çıraklarına sulanmış. Utandı, o berbere benzetti kendini.

Az önce Foto'nun dükkânında gördüğü düzgün bedenli adamı düşündü. Öyle tığ gibi delikanlılardı eski müşterileri. "Ulan Allah baba!" dedi içinden: "çatal çatal yap şu insanları, göbekleri bir yana gitsin, popoları bir yana. Çarpık çurpuk olsun bedenleri de, hazır giyinemesinler!" İçinden geçenlere güldü. "Bitti oğlum Hayri bu iş!" diye düşündü. "Bir alasmaladık bile demeden seni bırakıp giden çıraklar gibi, sana da burayı bırakıp gitmek düştü."

Aklım hep onlarda

Davulun sesi uzaktan hoş gelir derler ya, Kâmile'ye hoş gelmiyordu. Birkaç konu ötedeki düğün evinden, davulla birlikte, arada bir zurnanın sesi de duyuluyordu. Üç ay önce kızından ayrılan damadı evleniyordu. Gençlerin, yaşlıların halaya durduğu, nara savurdıkları davul zurna sesi, onun mutluluğunu, evini barkırı altüst edip gidiyordu; önüne geçilmez azgın bir sel gibiydi. Davulun çomağı balyoz oluyor, gelip başının ortasına iniyordu. Ses cisimleşiyor, azgın bir yaratığın gagası gibi, Kâmile'yi yiyip bitiriyordu.

Şimdi daha iyi anlıyordu Kâmile. Kızı kocasıyla barışma umudunu kesince, alıp başını bunun için gitmişti. Evlerine konuk gelen bir erkekle kaçıp gitmesi bundandı. Burada olsaydı, çatlayıp ölürdü yavrum, diye düşünüyordu. Kızının bu sesi duymamak için kaçtığını anlıyordu.

Birkaç komşu gelip gitmişti. Sıkıntılı olduğunu biliyorlardı. Oyalamak, konuşmak için arada bir gelip gidiyorlardı böyle. Ona bir serinlik vermeye çalışıyorlardı. Büyük kızı Yozgat'ta evliydi, haber salmışlar, gelecekti. Kocasının işten dönmesine az kalıyordu. Büyük oğlu, kaçan bacısını bulmak için gitmişti: kim bilir? Belki de öldürmek için ! Akşam herif bir haber getirir, diye düşünüyordu Kâmile.

Gelen komşulara epey açıldı:

– Allah çocuk veriyor mu aklıyla versin. Benim çektiklerim hep bunlardan. Kurban olayım size ben! Kocayacak kadın değilim. Bunlar büyüdükçe ben hiç gün görmedim. Yemedik bunlara yedirdik, giymedik bunlara giydirdik, hepsi de deli çıktı. Boklarını temizleyeceğim diye, çekmediğim kalmadı. Babaları ayrı bir dert! Bunlar bir halt edince, o da zorunu benden alıyor: senin doğurduğun, diyor; senin sıpan, diyor. Sanki benim sıpam da onun sıpası değil. Ya bizim öteki serseri; deli oğlan! Evlendirdik akıllansın diye. Aklında çıksın, büsbütün azıttı. O karısı her gün evde ağlar da ağlar. Kurban olasıca, gül gibi kadın onun yüzünden iğneden ipliğe döndü. Bilmez değilsiniz ya, nasıl bir kızdı geldiğinde? Yeşil ördek gibi. Nasıl da saygılı, nasıl da hizmetli.

Biliyordum, benim kızım yerini bulmadı. Anladık ama, geç anladık. İş işten geçtikten sonra anladık. Omuzum soğuk benim: kabahati bizimkiler hep bana yüklediler gene. Ben vermişim, ben sebep olmuşum...

Kâmile'nin hep "keşke" diye andığı günler geliyor gözünün önüne: "keşke" diye andığı, "keşke" diye anlattığı, "keşke" diye yakındığı günler. Bugün gibi gözünün önünde. Dünürler arasında şimdi ikinci evliliğini yapan damadı Osman'ın babası, anası, bir akrabası ve kızının amcası vardı. En çok da onlarla gelen kayının yüzünden olmuştu bu iş. Gelenler her zamanki komşulardı, kapı komşusuydular. Yerine göre ekmeğinden, suyundan, yerine göre odundan ocağından, külünden yararlandıkları komşulardı. Teklifsizce birbirlerine girip çıktıkları komşular, o gün ayrı bir havayla gelmişlerdi. Erkekler hep tıraşlıydılar. Koku da sürmüşlerdi. Ev, her gün girip çıktıkları ev değil de, ilk kez geliyorlardı sanki; ilk kez konuk oluyorlardı. Girerken ortalığa rahatlık vermek isteseler de, şakacı olmaya çalışsalar da; hemen herkesi sarıveren bir cid-

dilik, ağırbaşlılık vardı. Bu arada bütün gözler, “Hoş geldiniz!” diye ellerine varan; yarı kentli, yarı köylü geleneklere uygun davranışlarla odaya girip çıkan Ayşe’ye dönüyordu. Heyecanlıydı kızı, sessiz, hareketli, al aldı yanakları. Dışa vurmak istemese de sevinç içindeydi. Gözleri pırl pırlırdı. Hiç de eksilmedi o pırlıtlı. Genç yaşında evlendi, çocuk sahibi oldu, ayrıldı, eksilmedi gözlerindeki pırlıtlı. Dudakları konukların en küçük bir takılmasıyla, gevşemeye, gülmeye hazırdı o gün. Kim bilir annesi, babası olmasa; daha nasıl coşkunluklar gösterirdi. Dünürler karşı yana sezdirmeden: “Kale içten alınmış” dediler.

Kızın davranışları bir de Kâmile’nin gözünden kaçmıyordu. Osman’la mektuplaştıklarıyla ilgili dedikodular kulağına kadar gelmişti. Kocasının duymaması, işin tatlıya bağlanması için o da bugünü bekliyordu. Ayşe’nin, bakkalın oğlu Murat’la adını çıkarırmışlardı. İşin kötüsü, bu dedikodulara inanmasa da sonunda hep gerçek çıkıyordu. Bir ıslık çalınırdı gece. Ayşe’nin aceleyle ayak-kabılarını giydiğini duyardı. Kapı sessizce açılır, kapanırdı. Işığın kızına verilen işaret olduğunu çok sonra anladı. Bir sabah bahçelerindeki yüznumarada saat buldu. Kendilerinden birinin saatine benzemiyordu. Şaşırdı, kızına sormak geldi aklına. Sonra vazgeçti. Sakladı saati. Bakkala gitti. Bakkalın oğlu Murat vardı tezgâhın başında. Önce müşterileri süzdü Kâmile. Kendisinin girişiyle Murat’ın davranışlarının değiştiği gözünden kaçmıyordu. Kollarına baktı; Murat’ın saati yoktu. Eve dönünce kızını bir köşeye çekti.

– Kimin bu saat ? dedi.

Ayşe ürküntüyle baktı saate. Anasının yüzü sapsarıydı.

– Bilmiyorum!

– Bana yalan söyleme ! Yüznumarada buldum.

Ayşe, yüznumara sözünü duyunca şaşırdı. Saat, yalnız Murat’la buluşmalarının değil, nasıl delice sevişip kendilerinden geçtikleri-

nin de bir belgesi idi. Pis bir tanık gibi sırtıyordu anasının elinde.

Ana, onun suçlarını hem araştırır, yakalar, hem de örterdi. Kadının birinci görevi bitmişti şimdi, gerçek ortadaydı. İkinci görev başlayacaktı: kokusunu dışarı duyurmamak, bu namus lekesini örtmek, kapamak... Cezasız da bırakmadı kızını; dövdü, kötü söyledi, günlerce yüz vermedi, konuşmadı. Bir yandan da kocasının, oğlunun duymaması için çalıştı. Murat'la adı çıktıktan sonra, bir de Osman'la duyulsun istemiyordu. Kızının arkasırı gütmekten bıkmıştı. Evlendirip kurtulmak istiyordu.

Yine böyle davul zurna sesleri arasında gitti kızı. Fazla uzağa gitmiyordu. Birkaç ev ötede olacaktı. Yarı kentli, yarı köylü geleneklerle gelin oldu. Salon da tuttular. Yalnız ev düğünü değil, salon düğünü de yaptılar; sazlı cazlı bir düğün... Yalnız halay değil, köyden gelenlerin şaşkın bakışları arasında, kadınlar erkekler birbirlerine sarılıp dans da ettiler.

– Keşke vermeseydik. Elimle yaktım kızını. Önüne geçseydim, bu bir heves kızım, deseydim. O cadaloz kaynanasını anlatsaydım ona. Kaynanası cahil güdecek kadın mı? Gelini gelin yapan kaynanadır. Osman iyi çocuk; gel gör ki, o da cahil. Yaşları ne daha onların? Anası olmadan helaya bile gidemez. Fikrini bozdular oğlunun, aklını çeldiler. Karısı hakkında kötü konuştular yanında. Bir insanın yanında karısı kötülenir mi? Daha çocuk üstelik o. Dünyayı anasının, babasının, başkalarının gözüyle görüyor, kendi gözüyle göremiyor. Sonra kandı anasının sözüne. İki sene kalmadı, kızım geldi. Osman pişman oldu. Ben bilmez miyim? Yandı tutuştu, kızım da öyle. Gel gör ki anası dönüp baktırmadı oğlanı bu yana. Kızım da bir bekledi, iki bekledi umut yok! Bir de Osman'ın

köyden nişanlandığını duydu. Ayşe o evlenmeden kaçıp gitmek istedi. Kaçtığı da aklı başında biri olsa, o da çocuk. Bizim kızdan da küçük. Bir akrabanın oğlu. Sonlarını hiç hayır görmüyorum.

Duyuyor bizim deli oğlan bacısının kaçtığını. Bir hışımla girdi. Daha gelir gelmez bana girişmesin mi? Akşamdan beri ağlaya ağlaya gözüüm kan çanağı olmuş. Nerden vurduğunu bilemiyorum. Bir o vuruyor, bir yer vuruyor; bir o vuruyor, bir yer vuruyor. Size diyim bacım, al kanlar içinde kaldım. O da babası gibi, senin yetiştirdiğin böyle olur, diyor. Kışından çıkardığından haberin olmaz mı? diyor. Serbest gezdirdin, bacaklarını açtırdın, diyor. Ben ne yapayım? Zaman böyle bacım. Şimdi koca koca kadınlar bile bacaklarını açıyor, geziyor, tozuyor. Ne bileyim ben? Bacaklarını açan bir tek bizim kız mı? Elleri de açıyor, geziyor, tozuyor; sonra evlenip çoluk çocuk sahibi de oluyorlar. Mutlu da oluyorlar. İnsanda yazgı olmalı bacım, yazgım kötü benim. Ben evlat değil; dert doğurmuşum kendime...

Gelen komşu kadınlara böyle yakınıyor, arada bir giysilerini sıyrıp oğlundan yediği dayak yerlerini, çürükleri, morlukları gösteriyordu. Dinleyenler arasında içten olmayanlar, yüze iyi olup arkadan atanlar da vardı. Hepsi üzülmüş görünüyor ya, kim bilir içlerinden, "Oh olmuş!" diyenler bile vardı. O hiç düşünmüyordu bunları. Kâmile'nin alı tuzağı olmazdı, içinde ne varsa dilinin ucundaydı. Bunun için, "davulu yarık" derlerdi ona. Komşuları gelmese bile, o ev ev dolaşır, içini dökerdi. Başkalarıyla dövüşünce, çekişince de böyle yapardı: mahallede sayılır kimselerin evine gider, dövüştüğü yarı yerer, kötüler, komşuların kendisine hak vermesine çalışırdı. Çünkü herkesle yüz göz olmak da iyi değildi burda. Komşunun biriyle bozuşunca, ötekilerle iyi olmanın yollarını aramak gerekirdi.

Oğlundan yediği dayağa getiriyordu ikide bir sözü. Anlattıkça ağlıyordu da:

– Beni pencereye sıkıştırdı, bir ara eli boşa mı geldi ne oldu? Cama çarptı, parçalandı eli. Kolunu kanlar içinde gördüm. Büsbütün hırslandı. Komşular gelmeseydi öldürecekti beni. Zorla dışarı çıkardılar. Gitti... Gitti, kayboldu. Neden sonra yeniden geldi. Bana gene parlayacak belledim. Sandığı açtı, biraz para vardı; onu da alıp gitti. Eli kolu sarılıydı. Şimdi kafam hep onda, kolundaki yarığı çok muydu? Sargısının altındaki yara büyük müydü? Bir de şu ses, şu davul sesi, kızımın kulağına kadar gidiyor mu? Alım hep onlarda.

Varlık Yıllığı, 1975

Bektaş'ın eski karısı

Unutulacak gibi değildi eski karısının yaptığı ya, bu kadın unutturdu. Çekik kara gözleri güzeldi Elif'in, dolgun diri vücudu vardı, eski karısından on yaş daha gençti.

Yeni karısına baktıkça komşuların sözleri yankılanıyordu kafasında: "Bin tane Meliha eder bu karın!.. Maaşallah! Gençlik desen gençlik, güzellik desen güzellik, huy desen huy!.. Bir de işçimen, bir de evcimen ki! Çocuklarına kendi öz çocuğu gibi bakıyor."

Ömrü kışa sarmuşken, bu bahar neyin nesi böyle? Bektaş şaşkın, Bektaş sarhoş, Bektaş mest! Karısının çekik kara gözlerinden mi, komşu ellerinden mi pompalanıyordu yüreği? Acıyı, umutsuzluğu iyi bilen bir yürek onunki ya, mutluluğun buncasına yabancı.

Mutluluk sessiz bir türkü, sessiz bir ıslık yüreğinde.

Bakkala doğru giderken karısı arkasından seslendi:

– Çamaşır tozu da almayı unutma, olur mu?

Pazar olunca, bir de havalar güzelse; kapı önlerinde, duvar diplerinde olurdu komşular. Hamdi Usta'yla karısının yüzündeki hınzırlığı ta beriden okuyordu Bektaş. Onlara inat:

– Baş üstüne sultanım! dedi karısına. "Baş üstüne kraliçem. Bir de çamaşır tozu.

Yeni karısını masallardaki ece yerine koymuştu. Eşikten başını çekerken, utangaç gülümsemesi bu sözlerle daha da belirginleşti kadının.

Bu mutluluğu, bu tatlı bir çift sözü insanın yanına kor mu komşular? Koymazlaar! Sıkıysa, dilinde bir mutluluk türküsü, yürü bakalım şöyle. Hele böyle açıktan açığa kumrulaşmak olur mu?

– Gene dört ayağının üstüne düştün! Hadi, hadii!.. diye takıldı kadınlardan biri.

Alabildiğine pişkin olmasa bu mutluluk düşmanlarının maskarası olmak işten değil. Daha ona usturuplu bir karşılık ararken:

– Genç kanyı çektin de gülersin değil mi? dedi Hamdi Usta.

– Ağzın kulaklarına varıyor! dedi Hamdi'nin karısı.

İçindeki türküyü susturup da bir toparlayabilse kendini. Ülen oğlum Bektaş, zebun pehlivanlar gibi alta düştün gene, davran.

– Ben yaşlı mıyım? diye gürlledi Bektaş.

– Yok canım! diye kıkırdedi Hamdi'nin karısı. “Daha 20'sinde oğlansın.”

– Eee n'olacak? 20'sindeyim elbet. Geceleri saymazsan eğer 20 yaşımdayım.

– Geceleri saymadık ya, şu apak saçlarını n'apalım kurban? dedi ilk sataşan kadın.

Güldü Bektaş.

Hamdi Usta, Bektaş'a doğru sokuldu. Güreş tutmak, işi el şakasına dökmek istiyordu. Taş, tuğla kaldırmaktan pıtırak gibi olmuş ellerini komşusunun ensesine koydu.

– Git öte! diye itti Bektaş. Sizin arpanız fazla gelmiş anlaşılan!

İkinci silkinişte kurtulabildi Hamdi Usta'dan. Bir de dilinden kurtulabilse!..

– Şu eline baksana; diken gibi. Eliniz de diken sizin, diliniz de. Pişkince direnmesinden mi yılmışlardı, yoksa acıyıp fazla hur-

palamak istememişler miydi? Takılmanın ardından uzlaşmaya geçtiler komşular. Uzun zaman ayrı kalmışlar, uzaktan gelmiş konuk gibi hal hatır sordular. Güzel birkaç söz söyleyip gönlünü aldılar Bektaş'ın.

Ucuz atlatmıştı Bektaş. Caru sıkılmanuş, yaralayıcı olmamıştı sakaları. Sözlerinin altında da kalmamıştı. "Hoşça kalın!" deyip ayrıldı ordan.

Eski karısını düşünüyordu Bektaş. İçi bularur gibi oldu. Kara Meliha! Kara dert!.. İnanılacak bir iş, yapılacak bir halt değildi onun yaptığı. İnsan kudursa, yapmazdı bunu. Ta burdayken mi kurmuştu planını neydi? Beş çocuk anası. Kimin aklına gelir, Almanya'ya gidince bir başkasıyla evlensin? Ne umdu ne buldu. Önce karısı, ardından da kendisi gidecekti. Başka çıkar yol bulamamışlardı Almanya'ya gitmek için.

Gizlice yazdırmıştı Meliha'yı Almanya'ya. Yalnız ablasıyla eniştesinin bildiğini sanıyordu. Nerden duyarlar, nereden işitirler. Meliha'nın Almanya'ya gideceği herkesin dilindeydi.

Komşuları, akrabaları, hele hemşerileri pek hoş karşılamadılar. Bunu illerinin adını lekelemek sayanlar bile oldu.

– Ne oldu yavrum Bektaş? diyorlardı. Aç mı kaldıydın, açıkta mı kaldıydın? Bir karnunuzu doyuracak ekmek de mi yoktu şu ülkede? Mezarında 'açlıktan öldü' diye yazan var mı hiç?

– Açlıktan ölen de çok, nefesi kokan da çok! diyordu Bektaş. Amma mezar taşına yazılmaz bu komşular. İnsanlarda bir onur var, o yüzden, "ben açlıktan öldüm, umarsızlıktan öldüm" diye yazdırmaz kimse mezar taşına. Bırakın bu tekerlemeleri.

– El adama ne der Bektaş? El kınamaz mı, el avradına sövmez mi adamın? Bizler için, bizim ilimiz için bir kara leke değil mi bu?

– Elin avradını! diyordu Bektaş. El el el!.. Ben acıkınca bir lokma ekmeği veriyor mu el, dedikleriniz? Biz bu Ankara'ya göçer-

ken de el kınamaz nu, el sövmez mi? demişlerdi. Ne oldu şimdi? Köyde adam kaldı mı? Herkes göçmedi mi buraya, göçmeyen kaldı nu? Bu Almanya da böyle bir fırsat. El önce biraz şaşırır, kınar ya, sonra hak verir. Ne yapalım? Yoksulluk az bir ayıp mı? Ankara'ya göçtük kurtulamadık. Çalış çalış elde avuçta bir şey yok. Yokluk kardeş oldu bizimle. Koyurmaz yakamı. Karı koca biraz para kazanıp doğru dürüst bir iş tutalım dedik şurda. Çalışmak, para kazanmak ayıp mı?

Kimi hak veriyor Bektaş'a ya, çoğu kırıyor.

– Önce sen gitsen, ardından karını çağırırsan uygun düşerdi ya, böyle yapman ayıp Bektaş, çok ayıp! diyorlardı.

– Ne var önce karının gitmesinde, iki üç gün sonra da ben gideceğim.

Alaboros kesilmiş kır saçlarına doğru alnı şöyle bir kırıştıyordu Bektaş'ın. İri iri olan gözleri daha da irileşiyordu. Zekice parlıyordu gözleri, ıslıl ıslıl parlıyordu. Sözlerinize hiç alınmadım, der gibilerden bakıyordu çevresindekilere. Kendiliğinden her şeye gülüyordu Bektaş'ın gözleri. Ne garip! Ondaki bu aldırılmazlığa kızsalar da, zaman zaman imreniyorlardı da komşular. Ne bir öfke, ne bir alınganlık, ne bir eziklik Bektaş'ın gözlerinde. Buna imreniyorlardı. Sanki güçlü bir silahtı Bektaş'ın gözleri; gri, madenî bir silah; bir tek ışık bile silinmiyordu komşularla arasındaki bu savaşta.

Bu tartışmalarda bir silahı yılmayan gözleriye Bektaş'ın, bir silahı da sesiydi. Kendisini kınayanlara karşılık verirken sesi de hiç titremezdi. Gözlerindeki ışıklar arsızdı Bektaş'ın, sesi arsızdı. Onunla tartışmak, onu alt etmek her babayiğidin harcı değildi. Öyle de rahat, öyle de tatlı konuşurdu ki, dinletirdi.

Karısını Almanya'ya göndermesini kınayanlara bir de şu karşılığı veriyordu Bektaş:

El falına baktırır gibi sol avucunu kendisini dinleyenlere doğru uzatıyor:

– Bakın! Şu avucumun içindeki çizgileri görüyor musunuz? Bu çizgileri birer ayıp sayın siz, diyordu. Sağ elini kaldırıyor: “Bu elimi de para kabul edin.” Kendine güvenen, yapacağı gösterinin etkisine inanan bir hokkabaz gibi, pırıltılı bakışlarla çevresindekileri şöyle süzdükten sonra, para saydığı sağ elini, ayıp saydığı sol avucundaki çizgiler üzerine kapatıp soruyordu:

– Aha bakın! Kaldı mı şimdi ayıp?

Para, ayıbı örtüyordu.

Komşular onun bu zekâsı karşısında şaşkına dönüyorlardı. Kısıvrak çürütüveriyordu düşüncelerini. İster istemez susuyorlardı. Haklı söze ne denirdi? Gerçekten para böylesine önemli değil miydi? Her ayıbı, her kusuru örtmüyor muydu şu dünyada?

Sabırsızlıkla karısının çağıracağı günü bekliyordu Bektaş. Ne zaman gideceğini soranlara da:

– İki üç gün sonra gidiyorum, diyordu.

Bu iki üç gün bir türlü bitmiyordu. Geveze komşuların dilinden kurtulmak istiyor bir an önce. “İki üç gün sonra” demekten, ona buna laf anlatmaktan dilinde tüy bitti. “İki üç gün” iki yıl oldu neredeyse. Can sıkıntısından içeri dışarı sığmıyor Bektaş. Burda ceviz kabuğunda sanki, ta öyle bunalıyor. Umutsuzluğa düşüyor. Bir postacı görse, umut patladı patlayacak bir tomurcuk oluyor yüreğinde. Sonra solup gidiyor. Kara kara düşünüyor Bektaş. Niye aldırtmıyor bu kadın? Niye istek yapmıyor? Üstelik mektupları da gecikiyor. Şurdan şura değil ki gidip konuşsa, taa Almanya bunun burası. Meliha’nın ara sıra gelen mektuplarından da dişe dokunur hiçbir şey yok. İster istemez kötü düşünüyor bunca yıllık karısı hakkında. Komşuların sözleri, kınamaları işte o zaman belini büküyor Bektaş’ın:

– Komşular! Ben bir bok yedim! diyor, hak veriyor onlara.

Almanya'dan gelen hemşerilerinden bir başkasıyla yaşadığını duydu karısının. Dünya başına yıkıldı, inanamadı. Daha sonra her şeyi açıkça ortaya koyan mektubunu aldı Meliha'nın ayrılmak istiyordu. "Karı milleti işte!" dedi Bektaş. "Kancık milleti!"

Günlerce el içine çıkamam sandı; gizli gizli, çocuklarına sezdirmeden ağladı. Sonra arsızlığa vurdu işi. Konuşkan adamdı. İnsanlardan kaçmazdı. Kahveye gitti kâğıt oynadı, camiye gitti namazını kıldı, pazar günleri duvar diplerinde çene çaldı, içini döktü, acındırdı komşuları kendine.

Kimine göre, o adama daha önceden de ilgisi varmış Meliha'nın, ta köyden. İşe bakın ki Almanya'da da bulmuşlar birbirlerini. "Koca Almanya'da bula bula Coruk Hüseyin'in oğlunu mu buldun kahpe!" diyorlardı komşular.

Bektaş'a acısın mı mahalleli, kızsın mı? Şimdi de bu çıktı. Almanya'ya karı göndermek. "İyi oldu düzüye!" diyordu çoğu. Kimi de eski çapkınlıklarını, ne utanmaz bir hovarda olduğunu sayıp döküyordu Bektaş'ın. "Bunun hıncını çıkardı Meliha" diyorlardı.

İnsan, Bektaş'a acımasa bile, çocuklara acıyor. Boy boy, yaş yaş bir sürü çocuk. Her yaşın ayrı bir dili var. Hangi birine nasıl anlatsınlar analarını?

Hele o kızı kocaman olmuş, büyümüş evlenecek nerdeyse. Çocukların hepsi üzgün ya, en çok üzüleni de kızı. Nedense boynu hep bükük garibin. Bakışların hangi birinden kaçsın kız, hangi birine ne desin? Böyle bir ananın kızı olmak, belli ki utanç veriyor ona. Bakkalda, manavda, çeşmede bakışlarını nereye çevireceğini, kendini nereye koyacağını bilemiyor. Keşke hiç acımasalar, hiç bakmasalar ona, gözleri olmasa insanların, ağır kayalar gibi üzerine binen gözleri. Çivileşen, hançerleşen gözleri; bakan, acıyan, soran...

Hiç bakmasalar !

Hiç acımasalar !

Hiç sormasalar !

Paylaşacağı hiçbir derdi yok onlarla.

Bektaş'ın konuşmalarını düşünüyordu komşular, Meliha'nın Almanya'ya gittiği günlerdeki konuşmalarını. Öyküngeç komşular, tıpkı onun gibi sol avuçtaki çizgileri sağ elle kapıyorlar: "Bakın kaldı mı ayıp?" diyorlardı. Öyle de benzetiyorlardı ki, hafif de genizden konuşular mı, tıpkı Bektaş.

Ama her komşu böyle değildi. Yakınları bu sıkıntılı, üzgün günlerinde yalnız komadılar Bektaş'ı. "Başa gelmedik iş olmaz, ayağa değmedik taş olmaz" dediler. Kınamamak gerekirdi. Köy köy, mahalle mahalle evlenebileceği ona uygun birini aradılar. Birkaç kadın gösterdiler. İçlerinde Elif'i beğendi. Beğendi ne ? Elif'i görünce, 18 yaşındaki bir sevdalının yüreğini taktılar sanki Bektaş'a. Öyle de rast gitti ki işi, Elif de onu beğendi; sözünden sohbetinden hoşlandı. "Çok şanslı adammış !" dediler komşular. Nerden baksan eski karısından daha güzel, daha üstün. Onun da ikinci evliliği bu, bir de çocuğu var. Kocasını şoförmüş, bir trafik kazasında ölmüş. Sordular araştırdılar, hiçbir uygunsuz yanını bulamadılar kadının.

Tanrı ikisinin de yüzünü güldürecekmiş demek ki.

Bakkala doğru yaklaşırken Meliha'yla ilgili bütün düşünceleri kovdu beyninden. "Takma ülen şu karıya kafanı !" dedi kendi kendine. "Karı dediğin ayağındaki pabuç. Birini eskittin, yenisini aldın işte."

Remzi'nin dükkârı çok kalabalıktı. Şalvarlı, başörtülü bir sürü kadın...

– Selamünaleyküm ! dedi gürlek bir selam verdi Bektaş. Tanıdığı birkaç komşunun halini hatırlı sordu. Çay, şeker, peynir aldı

Remzi'den. "Bir şey daha alacaktım ben" diye biraz düşündükten sonra:

– Haa! Meliha'ya bir de sabun tozu...

Yaptığı gafın farkına varınca sözün gerisini yuttu.

– Ülen tüüü! diye gülümsedi oradakilere. Suç işlemiş bir çocuk gibiydi.

– Meliha demişim, görüyor musunuz?

Şişko Emine yüklendi hemen:

– Sayıkla sayıkla! Elindeki avradı kaçırdın da, Meliha, diye sayıkla!

Altta kalmadı Bektaş:

– Varsın kaçsın komşum. O gittiyse, ben de fıstık gibi karıyı çektim ya.

Şakalaşma bir iki sözle bitmedi.

– Bin tane Meliha eder şimdiki karın! diye birkaç komşu onu destekledi de kurtuldu.

– Ne gamsız adam! diye söylendiler komşular ardından.

Evine girerken kendi kendine gülüyordu Bektaş. Kucağındaki paketleri karısına verdi, sedire oturdu.

Deminden beri kocasının için için gülümsediğini görünce dayanamadı sordu kadın:

– Neye gülüyorsun öyle?

– Hiiç! dedi Bektaş, söylemek istemedi. Karısı üsteleyince dayanamadı çözüldü. Dükkândaki dil sürçmesini anlattıktan sonra:

– ...Ben de dedim ki, gittiyse fıstık gibi avradı çektim ya, dedim.

Gülmesini tutamadı kadın. Çocuklaşveriyordu bu adamın yanında. Çocukluğunda bile tam bir çocuk olamamışken, bu adamın yanında bebek oluyordu nerdeyse.

– Fıstık gibi miyim ben? diye sordu Elif.

- Tabii öylesin. Öyle olmasan niye hasetlensinler komşular?
- Hasetleniyorlar mı da?
- Hem de nasıl! Bilseler senin gibi bir kanya düşeceklerini, herkes karısıru Almanya'ya dehleyecek.

Öteki odadaki çocuklar duymasın diye kadın kikhkıklarını zor tuttu. Bektaş da çocukları düşündü. Sessiz, dilsiz bir konuşmaya geçtiler, öpüştiler.

Boya kutuları

Bu dördüncüsü !.. Ne dördü ? Beşi altıyı da geçti. Sayısını unuttum, belki on kişi dükkân açıp kapadı benim karşıma. Duvarını yaran bakkaliye açtı, duvarını yaran bakkaliye açtı... Olmuyor işte ! Şurda bir dükkândan fazlası iş yapmıyor. Ülkede sanki başka ekmek kapısı kalmadı. Ne varsa bakkallıkta ? Beni milyoner oldu belliyorlar. İşini beğenmeyen, işinden kovulan yıkıyor gecekonduyunun bir yanını, bir vitrin, iki tezgâh... Al sana bakkal. Ondan sonra da görüyorlar Hanya'yı Konya'yı ! Alıyorlar boylarının ölçüsünü.

Hele şu hemşerilerim yok mu ? Herkes yükselmemi istedi de, benim hemşerilerim istemediler. Karşıma on kişi bakkal açıp kapadıysa sekizi hemşerim. Hemşerilikleri batsın onların. Bir türlü beğendiremedik kendimizi onlara, sevdiremedik. Hep sırtında gideyim isterler senin. Yav dur Allah'ın kulu, biraz in de dinleneyim, dedim mi, iş bitti orda, sen kötüsün ! Hep sırtında gidecekler... Alırlar, aybaşı olur para istedin mi kötüsün ! Sanki bize bedava geliyor bu mallar, biri babasının hayrına bırakıyor.

Şimdi de bir "hoca" diktiler karşıma. Bu şaşkın da bizim köylü. Hafızdır. Gerede'de Kuran kursunda okudu. Bir iki yıl nu ne bizim köyün imamlığını yapmış. Köyde imamdan çok ne var ? Son-

ra tutmamışlar bunu. Ben çocukluğumu bilirim, sesi güzeldi, iyi ilahi okurdu. Köyde imamlıktan aç kalacağını anlayınca, o da geldi bu dükkânı devraldı. İmamlık aç kor insanı, rençberlik aç kor, işçilik, memurluk aç kor da, bakkallık doyurur mu? Gel de doy! Elindeki üç beş kuruşu da burda batır, gör o zaman sen bakkallığı. İşte Tanrı şaşırtmasın adanı, Tanrı şaşırttı mı böyle olur. İki üç kişi de yeltedi buncağızı: Remzi şöyle para kazanıyor, böyle para kazanıyor, arsa aldı, gecekondu ağası oldu, dediler. Nerden de aldık şu arsayı, herkesin gözüne battı. Dedim avrada: 'Gel almaya-lım şurayı, göze batırız' dedim, o da pişman oldu, benim dediğime geldi ya, iş işten geçti. Çocukları okutmam bile milletin gözüne batıyor. Okuyorlarsa benim çocuklarım zekâlarıyla okuyorlar, para zoruyla okutmuyorum ya ben. Bre şaşkınlr! Ne yer ki bu insanlar? Şu dağın başında bakkallık para kazansa ne olur? Ne yer ki bu insanlar? 100 gram peynir, 50 gram zeytin, bol bol da ekmek. En kabadayısının aldığı bu. Gel de para kazan bunlardan.

Çocukların beş on kuruşlarıyla akşama kadar uğraş dur.

Bak çocuk gazocağı iğnesi istedi, ben yumurta vermişim. Kafa kalmadı ki gene. Taktım oraya, takmayım diyorum, yapanuyorum. Dükkân boşaldı mı, dışarı çıkıp boyuna orayı gözlüyorum. Kim geliyor, kim gidiyor? Kim ondan alışveriş yapıyor, kimi küstürdük, kimi darılttık? Beriden boyuna orayı gözlerken, kınımı, öfkemi belli etmemeye çalışıyorum. Söz açan müşterilerime de olgun bir tavırla:

– Herkes nasibini yer, nasipten öte yol gitmez! diyorum.

Benim avrat da öyle sıkıyor beni:

– Kurnaz olacaksın herif diyor. Sinecen olacaksın, ala'ru dışa vurmayacaksın. İşlerinin bir bozulduğunu sezdirirsen, herkes bir tekme vurmaya kalkar sana!

Ben de öyle yapıyorum, işlerimin eskisinden daha iyi, daha gü-

zel olduğunu söylüyorum. Kötü müşteriden, haksız müşteriden arıttım dükkânımı, diyorum. Öyle söylüyorum ki, onun gidici, benim kalıcı olduğumu anlasınlar. Hoca'ya giderlerse, sonunda yine bana kul olacaklarını bilsinler.

Hemşerim bakkalın yüzüne karşı da iyi davranıyorum: nasip, diyorum, kısmet, diyorum. Hatta aklının ermediği işler olursa, gelip daruşmasını söylüyorum. "Her türlü yardıma hazırım senin için aslan hemşerim!" diyorum. "Senin gibi akli başında biri aldığı için bu dükkârı, çok sevinçliyim!" diyorum.

Bu benim karşımdaki dükkânın asıl sahibi Yusuf'tur. Önceleri o işletirdi. O da köylümdür. Yusuf kamyonculuğa başladı, başka birine devretti. Devrettiği adam yaşlı biriydi, çoluğa çocuğa bıraktı dükkânı. Deli deli çocukları vardı adamın. Kaç kez bizim oğlanlarla yumruk yumruğa birbirlerine girdiler. Ahlaksızdı da çocukları. Dükkânda elin karısıyla kızıyla sevişirlerken görmüşler. Hiç ekmek kapısında bu yapılır mı? Soğuttu elindeki müşterileri. 'Şu puştların dükkânına karı kız gönderilmez!' dediler.

Öyle çoluğa çocuğa dükkân bırakılır mı? Bak bende de var yetişkin çocuklar. Tek başlarına çalıştırmam dükkânımda. Ben mala gittim mi, analarını tepelerine diker, öyle giderim. Yoksa bu mahallenin karları kızları geneleve çevirirler burayı. Yusuf'un devrettiği adam niye çalıştıramadı, bu yüzden. Benim avrat pek yamandır: bir kadın ya da kız ne niyetle geliyor dükkânıma, şıp! anlar. Sonra ne yapar yapar, ayak çektirir öylelerine bu dükkândan. Bir iki laf çarpar, kpkırmızı yapar adamı. Utançlarından bir daha gelemeler.

Aklı sıra bu Hoca, hocalığını büyük bir koz sanıyor bana karşı. Senin hocalığın köyde kaldı bre yavrum! Remzi emminle oynuyor musun sen? Daha dünkü sıçığını boksun! Nerde borcunu veremeyecek çürük müşteri var, nerde dükkânın adını kötüye çıkaracak

orospu kadınlar var, dehliyorum Hoca'ya. Yarın dükkânın anasını danasını kediye yüklesin de görsün. Müşteriye vermesi kolay da alması zor. Geceleri sabaha kadar gözüne uyku girmez, hangi müşterin kaçacak, diye. Asıl koz benim elimde. Benim anamalımdan çok. Pek fazla bir parası yokmuş, öğrendim. Veresiye fazla açılmayacak. Sonra ben üç teneke peynir alıyorsam toptancıdan, o bir tenekeyi zor alıyor. Parası yok ki alsın. Elindekini avucundakini de müşterinin boğazına geçirdi. Çok aldığım için toptancılar bana ucuz veriyorlar, dolayısıyla ben de ucuz satıyorum. Sonra malın iyisi nerde, benim kadar bilmez o. Peynirin, zeytinin, ipliğin, kınanın iyisini alırım ben. İşte şu kınayı nerden alıyorum, bir türlü öğrenemedi. Ağzımdan girdi burnumdan çıktı laf koparamadı benden. Nerdeyse ardıma casus takacak kına aldığım yeri öğrenmek için. Dört bir yandan alıcı gelir bu kına için bana. Yalnız buradan, bu kentten, bu yöreden değil; Kars'ından, Bayburt'undan, Kayseri'sinden, Sivas'ından buradaki hemşerilerine kına ısmarlayanlar vardır. Öyle ünlüdür benim kınam. Aşı gibi kıpırmızı yakar kadınların elini. "Elime kına girmez !" diyen avradı bana gönderin. Bir de Bakkal Remzi'nin kınasını görsünler.

Sonra benim fırının ekmeği de iyidir. Burda bakkal dedin mi, ekmeğin satışı gelir akla. Bir bakkalın işini öğrenmek mi istiyorsun, kaç ekmeğin sattığını sor yeter. İş çok mu, az mı anlaşılır. Benim fırıncıya dedim ki:

– Bu adama vermeyeceksin ! Ona verirsen, bana ekmeğin getirme, dedim. O satar 200 ekmeğin, ben satarım 600. Fırıncı benden geçer mi ? Şimdi vermiyor ona. Kötü bir fırından alıyor Hoca da. Ekmeği hamur mu hamur. Sonra bir gün olsun zamanında gelmezler. Hoca her gün dövüşür ekmeğinçisiyle. Her gün kavgalarını seyrederim burdan, öyle keyifli olurum ki ? Kimileyin kavgalarını ayırmaya giderim. Hoca'yı kayırıyormuş gibi de bir iki gürültü

koparırım. Eee, hemşeriyiz ne de olsa. Kayırmasan olmaz!

Hoca, hocalığın ticarete pek sökmmediğini anladı ya, adını burda da Hoca'ya çıkarmış bir kere. Günde beş vakit camiye gitmese olmaz. İmam, "Allahuekber!" dedi mi, bizimki kitler dükkânı, soluğu camide alır. Benim avrat, "sen de git herif camiye!" diyor bana ya, ben pek kulak asıyıyorum. Cumadan cumaya gidersem yeter. Her gün beş vakit dükkânı kapayıp camiye gideceksin, müşteri de seni kapıda bekleyecek. Olur, baaş üstüne! Bekler.

Akrabası Yusuf, Hafız Ömer'i Remzi'ye karşı iyi bir bakkal yapmak istiyordu. İlkide bir dükkânı kapayıp camiye gitmesi Yusuf'un canını sıkıyordu. İstiyor ki şu dükkân işlek bir yer olsun. Ne de olsa kira alıyordu. Burası iş yapar diye getirtmişti Ömer'i.

Bir gün Ömer'i çekti:

– Olur mu oğlum? dedi. Dükkân kitlenir de camiye gidilir mi? Biz hep namaz nu kılıyoruz?

Baktı ki amcası iyiden iyiye kızmış, gizli amacını açıkça söyledi Ömer:

– Sen aldırma emmi! dedi. Millet dindar olduğumu anlarsa, güvenir, benden alır.

Bu saplantıdan bir türlü vazgeçiremediği için kıızıyordu Yusuf. Üstelik aylar geçtiği halde bakkallığı öğrenemedi gitti. Camide tavladığı birkaç softayla bu işin yürüyeceğini sanıyor. Bir para üstü saymayı bile öğrenemedi, uyuşuk mu uyuşuk. Yarım saatte 100 gram peyniri tartamıyor.

Remzi'yi çekemeyenler, Hoca'ya bakıp bakıp umutsuzlanıyorlardı. Bu yüzden açıkça cephe alanıyorlardı Remzi'ye karşı.

Sonra Hoca'nın kusuru bunlarla da bitmiyordu. Mahallenin kimi kadınları çok geliyordu dükkânına. Bunların ne mal oldukları belliydi. Şoförlerle kırıştırıp duran Bahriye, Nazire onun baş

müşterilerindendi. Hele Gülsün hiç ayrılmıyordu dükkândan. Gülsün'ü bilmeyen mi var? Kırdığı ceviz kırk geçti mahallede. Hafız onlarla konuşurken ağzı kulaklarına varıyor. Dükkânın dışında bile şakalaşıyorlar. Beriden Remzi'yle karısı kaçırmıyor böyle fırsatları:

“Hoca'yı görüyor musunuz?” diye komşuların ilgisini o yana çekiyorlar.

Hele bu huyu iyiden iyiye amcası Yusuf'un midesini bulandır-
dı. Ne diye fazla senlibenli oluyordu bu kadınlarla? Her uğrayışın-
da onlarla çene yanştırırken görüyor. Dükkânın تنها zamanla-
rında geliyordu böyleleri. Üstelik Hafız'ın karısı topal, çirkin; ne
deseler yakışır, el inanır. Yusuf, dolaylı olarak yaptığı konuşmalar-
la bu tür kadınları yeriyor, Hafız'ın gözünden düşürmeye çalışıyor-
du. “Sokma onları dükkâna!” diyordu. Ne ki Hafız bildiğini oku-
yor. Yusuf, karın da dursun dükkânda derken, o karısını sık sık
köye gönderiyor, bekâr kalıyordu.

Mahalleye ilkyazla birlikte bir canlılık gelmişti. Havalar ısını-
yordu. İki bakkalın arasından geçen yol kurumuştu bile. Kuytu
yerlerdeki ıslak toprak, ilkyaz güneşinin altında buğulanıp duru-
yordu. Yüzlerce esrärkeş girmişti sanki toprağın altına: duman du-
man... Kadınların günü dışarda duvar diplerinde geçiyor; sokak-
lar, ev araları çocuklarla dolup taşıyordu.

Hoca sevmedi buranın ilkyazını. İlkyazla birlikte mahallede
dedikodular da çoğalıyordu: kimin kızı ne yapmış, kimin karısı ki-
minle... Bilmeyen yok, nerden duyarlar, nerden öğrenirler?

Yalnız ara sıra yağın yağmurlardan sonra, kış günlerini anım-
satan bir sessizlik çöküyordu ortalığa. O gün yine yağmur yağmış-
tı. Duvar diplerindeki kadınlar, çocuklar dağılmışlardı.

Bakkal Hoca vitrinden dışarıyı gözlüyordu. Tam istediği bir ısı-
sızlık sokakta. “Nerde kaldı bu kadın?” diye kendi kendine söyle-

nip duruyordu. Tatlı bir işkence içindeydi Hoca. Yüreği eziliyor, içi içine sığmıyordu. Bir beri köşesine seğırtiyor vitrinin, bir öteki köşesine. Cama yapıştırdığı burnu dümdüz.

Beklediği kadını göremedi, caru sıkıldı. Geldi sandalyesine oturdu Bu kez kulakları aynı işi görüyordu: şıp, şıp eden tanıdığı bir ayak sesinde kulakları. Muştuyu gözleri değil, kulakları verdi Hoca'ya. Gülsün daha candan görünmeden, ayak sesinden tanıdı. Yüreği hop etti Hafız'ın. Gülsün girince, saçlarından tırnaklarına dek bir heyecan dalgası geçti.

Şişman bir kadındı Gülsün, peynir tulumunu andırıyordu. Tencere düşmüş kapağını bulmuş örneği, Hoca'nın bardak gibi boyuna karşılık, onun peynir tulumundan hiç ayırdı yoktu.

Tezgâhu geçti, sırtarak kadına doğru yaklaştı Hoca. Gözleri dışarda, elleri kadının bir yanaklarına, bir göğüslerine gidiyordu.

– Dur deli ! Bir gören olur ! diye geriledi Gülsün. Aslında bu karşı koyuş değil, uygun bir köşeye, böyle uygunca bir nazla çekilmekti. Kapının girişinde, solda büyük bir ekmek dolabı vardı. Onun yanında da boya kutuları sıralanıyordu. Her zamanki gibi oraya çekildi Gülsün. Burası kapıdan ilk girişte göze çarpmıyordu. Hoca'nın kendinden geçmesine karşılık, kadın daha dikkatli davranıyordu. Hoca'nın sakallı yüzünün dolaştığı yanaklarını kurtarıp dışarıyı dinlemeyi unutmuyordu.

– Bana bak, bir gün bir bokluk çıkaracağız biz !

– Korkma sen ! Bir gelen olursa hemen boya seçeriz şurdan.

Gözü iyice dönmüştü Hoca'nın, hiçbir şeyi umursamıyordu. Bu sıra kapı küt açıldı. Hemen yandaki boya kutularını karıştırmaya başladılar. Sırtları girene dönüktü. Dönüp bakamıyorlardı. Al aldı yanakları, göğüsleri körük gibi kalkıp iniyordu. Kimdi gelen, bakamıyorlar.

– Koyu yeşil mi istiyordun sen Gülsün ? dedi Hoca.

– Hee! Koyu istiyorum.

Sesleri de titriyordu. Demek ki heyecanları iyice yatışmanuştu. Bir süre daha arkaları dönük, boya kutularını karıştırdılar. Hoca soluğunu biraz toparladıktan sonra döndü. İşlerini bozanın bacak kadar bir çocuk olduğunu görünce, rahatladı.

– Ne istedin oğlum ?

Gülsün de döndü bu ara, o da rahatlamuştu.

Çocuk kekeleyerek söyledi istediğini.

– Yok o! dedi Hoca.

– Bir de karabiber alacaktım.

– O da yok. Remzi Bakkal'a git.

Çocuğun yürümesini küçük adımlarına bırakmadı, belinden tuttuğu gibi dışarı fırlattı. Yavrucak şaşkın şaşkın uzaklaştı.

Kapının her açılışında hemen boya seçmeye başlıyorlar, sonra Hoca aynı korku içinde dönüyor, istenilen çok zamanını alacaksa müşteriyi Bakkal Remzi'ye gönderiyordu.

Bir ara kapı yine açıldı. Gelen Nazire'ydi. Dili tutuldu kaldı Hoca'nın. Öyle kolay baştan savulacak biri değildi bu. Aynı ustalığı gösteremeyecekti. Arası onunla da iyiydi. İşin kötüsü, o da boya seçmeye gelmişti !

– Buyur Nazire ?

Hoca'nın kiplerini yüzünü süzüyordu Nazire. Hiç aceleye niyeti yoktu. Şu kadın gitsin de, der gibilerden bakıyordu Hoca'ya. Durumu sezer gibi oldu sonra. Gülsün'ün gideceği yoktu. Boyuna boya kutularını karıştırıyordu. Hoca:

– Ne alacaktın ? diye üsteledikçe, durumu daha iyi anlıyordu Nazire. Hoca'ya ters ters baktı.

– Hiiç! ben de boya alacaktım da. Neyse, akşam ekmeğe geldiğimde alırım.

Kapıyı hızla vurup çıktı.

Gülsün'le Hoca donmuş gibi kaldılar.

– Gördün mü, anladı bu kadın? dedi Gülsün.

Hoca, onu yatıştırmaya çalışıyordu. Korkmuştu bir kez kadın.

Daha fazla durmadı, çıkıp gitti.

Hoca dükkânda yalnız kalmıştı. “Bok ettik işi!” diye beri öte dolanıp duruyordu.

Bir iki saat sonra işleri altüst eden Nazire yine geldi:

– Az puşt değilmişsin sen! diye çıktı Hoca'ya. Bari yapıyor-sun şunu, hepimize boya seçtirme. Pirinç, düğme filan yok mu? Onları seçtirseydin.

Hoca utanç içinde sırtıyordu; kadın öyle baskın çıktı ki, kendini nasıl savunacağını şaşırdı.

– Sen deli misin Nazire? diye kekeledi. Ben tenezzül eder miyim yahu şuna? Görmedin mi şu kadını be?

– Hadi hadiii! dedi Nazire. Külâhıma anlat sen onu. Anlamadım mı sanki ben?

– Allah çarpsın diyorum yok bir şey kız. Şu kıldığım namaz gâvurun olsun...

– Het! Namaza kurban olasıca. Utanmadan bir de yemin ediyor. Sen var ya sen! Bakkalığı bırak, yalnız boya sat. İnan daha çok kazanırsın.

Çok durmadı Nazire, içinin ağusunu döküp gitti.

O günden sonra bir kara düşüncedir aldı Hafız'ı. İpin ucunu fazla kaçırdım, dikkatsizlik ettim, diye kendi kendine kızıyordu. “Ulan serseri!” diyordu içinden; “İki üç kadını birden idare etmek senin işin mi?”

Nazire gelmiyordu artık dükkâna. Giderek müşterilerinin azalmasını da ona bağlıyordu Ömer. Ağzı kötüydü o kadının. Kendi erdemsizliğine bakmaz, olur olmaz yerde konuşurdu. Günden güne müşterilerinin yanında eski güvenini, eski saygınlığını yitirdiğinin

farkındaydı. Her şeyi biliniyor olmalıydı mahallede. İnsanların bakışlarından, şakalarından, laf vurmalarından belliydi bu. Sokaktan gelip geçenler, uzaktan uzağa takılıyorlardı:

– Hoca n'aber? Boya işleri nasıl gidiyor?

Kimi de tıpkı Nazire gibi:

– Sen en iyisi bakkallığı bırak Hoca. Yalnız boya üzerine iş yap.

Daha çok kazanırsın.

Hoca'nın bu "marifetler"i Remzi'nin kulağına geldikçe, sonsuz bir mutluluk duyuyordu. Herkes bir şey söylüyordu onun hakkındaki. Remzi'ye hoş görünmek isteyen müşterileri, Hoca'yla ilgili her gün yeni bir öykü anlatıyorlardı. Bunları dinledikçe ağzı kulaklarına varıyor Remzi'nin. İçindeki sevinç, yanaklarından, gözlerinden dışa taşıyordu. Yine de bu içine sığmayan sevincini gizliyor Remzi. Düşmanın yenilgiyi kabullenmesini geciktirebilirdi aşırı sevinç. Belli ki günleri sayılı bu yeni düşmanın. Aslında Hoca çoktan kapayacaktı burayı ya, şu boya seçtirdiği kadınları bırakıp gidemiyordu bir türlü.

Okuduğum okulda

Semih Bey'in benim eski okuluma; 15 yıl önce bitirdiğim liseye müdür olarak atandığını öğrendim. Önce arkadaşlardan duymuştum, sonra gazetelerde de okudum. Olaylı bir liseydi. Evinin, okulunun kurşunlandığını okuyorduk gazetelerden. Telefon edip görevini kutladım, halini hatırlı sordum. Sesi yorgundu. Birden tanıyamadım.

- Benim eski lisede sizi yoruyorlar galiba ? dedim.
- Evet, biraz öyle oluyor, dedi. Aynı yorgun sesle ekledi:
- Uğra istersen, oturur konuşuruz.

Bu yalın çağrı bende olağanüstü bir sevinç yarattı. Hem çoktan beri görmediğim eski bir dostu, hem de altı yılının geçtiği okulumu görecektim. Bir de çocukluğumu görecektim sanki orada; çocukluğum dirilmiş, canlanmış beni bekliyor olacaktı. “Peki”, dedim Semih Bey'e; “geliyorum.”

Geniş, çok geniş bir bahçesi vardı okulun. Başkentin en büyük, en eski liselerinden biriydi.

Bahçe girişindeki satıcı aynı adam Yalnız yaşlanmış biraz; eski pehlivan yapısını yitirmiş, ama tanınmayacak kadar değişmemiş. Az ilerideki havagazı fabrikasından çıkan dumanlar yine gelip okulun üstünde bir yere, top top bulutlar gibi çakılıp kalmışlar. O

dumanları gören, burayı bir fabrika kenti sanır.

Hüseyin Dayı'nın sattığı şeyler mevsimine göre değişiyordu. Kışın çekirdek, sakız filan... Yaza doğru erik, salatalık, güzün ayva satıyordu. Önündeki araba yeşil eriklerle dolu. Yeşil erik çıktı mı, karneler, sınavlar yaklaşıyor demektir. Hüseyin Dayı'yla bir ara göz göze geldik. Ben uzun uzun bakınca, o da bakmak zorunda kaldı. Belki müşteri sandı, belki de tanıyacaktı. Halimi hatırlımı soracak diye bekledim. Sonra bakışlarını benden çekti, işine koyuldu. Onun iyi tanıdığı bol paralı çocuklardan değildim, nerden tanısın? Öyle bile olsam, tanıyamazdı, epey değiştiğimi biliyorum.

Daha Hüseyin Dayı'yı ve arabasındaki yeşil erikleri görünce, içimde çocukluğumdan bir şeyler kımıldadı. Bahçe girişindeki kavak ağaçları, okul girişine yakın yerlerde de akasya ağaçları vardı. Bahçede her zaman top oynayan birkaç çocuk bulunur. Pırıl pırıl bir hava. Top oynayan çocukların sırtında renk renk formalar var. Kimi de soyunmuş çıplak oynuyor. Top alanının tam ortasında küçük bir su birikintisi duruyor. Geçen günkü yağmurdan kalmış olmalı. Benim öğrenciliğimde de öyleydi orası, yazın ancak kururdu.

Bir süre kaledeki çocuğu izledim. Kedi gibi, gözleri hep topta. İzleyiciler arasında kendilerinden çok büyük birini; yani beni görünce, işini biraz daha önemsedti. Biraz daha kedileşti. Uçuyor, sığıyor, top için canını veriyor nerdeyse. Boşta adam bırakan bekleri komutan gibi uyarıyor:

– Bomboş bırakıyorsunuz adamı! diye kızıyor arkadaşlarına.

Bu maça uzun süre takılıp kaldım. Bahçeyi geçip 30 metre ilerideki okula giremeyeceğim nerdeyse. Garip bir tutukluk. Cup! diye bir yere düşüvermişim, ama nereye? Ayaklarım tutuluveriyor. Yürüyemiyorum. Yürüsem bile her adımda yeni boyutlar ekleniyor bahçeye: büyüyor bahçe, genişliyor, yayılıyor, derinleşiyor. Yine de çocukluğum sığmıyor. Kendimi top oynarken görüyorum,

güreşirken, dövüşürken, çekirdek yerken görüyorum. Sınıf geçmişim seviniyorum; içimde ancak çocuklukta yaşanabilecek bir sevinç patlaması; arkadaşlarımla boynuna sarılırken görüyorum kendimi. Ağlarken görüyorum. Ah bir 25 kuruşum olsa, diye düşünürken görüyorum.

Üzülürken görüyorum. Öğle yemeğinde 15 kuruşluk helva almışım, keşke peynir alsaydım, diye üzülüyorum belki. Belki de Fransızca yazılısında yanlış yanıtladığım soruya üzülüyorum. Ayakkabım top oynarken yırtılmış, ona üzülüyorum. Babam yeni-sini almayacaktır. Top oynayıp ayakkabımı eskittiğim için kızacaktır babam, dövecektir. Belki de sınıf takımına giremediğim için üzülüyorum.

Bir banka oturdum. Müdürle görüşmeyi unutmuştum. Acele etmiyorum. Dinlenme zili çaldı. Okul hurra boşaldı. Öğleden sonra ortaokul öğrencileri ders görüyorlar. Saçları kısa kısa çocuklar.

Ortaokuldayken hep iki numarayla tıraş olurdum. Sınıf öğretmenimiz Necmiye Hanım arkadaşlara tıraşımı örnek gösterirdi. Başını okşayan mini mini ojeli ellerinden kalan sıcaklık, uzun süre gitmezdi saç diplerimden. Arkadaşlar "örnek kafa" koymuşlardı adımı. O örnek kafanın benzeri bir örnek çocuk aradım kendime. "İşte bu benim çocukluğum !" diyebileceğim birini aradım. Böyle birini bulup teneffüs süresince izlemeye karar verdim. Çocukluğumu bana benzeyen böyle bir çocukta somutlaştırıp yaşamak istiyordum. Öğrencileri bu amaçla tek tek süzdüm.

Okul girişindeki direklerden birine dayanmış çocuğu gözüme kestirdim. Sürekli düş kuran bir çocuk olduğu nasıl da belli. Yalnız, yapayalnız. Arkadaşlarına bir sokuluyor, bir ayrılıyor. Başı büyükçe çocuğun, küçülmesini istiyor, düşlerinde bu da var. Düş kurmayı sürdür demek geliyor içimden. Yanılmayacaksın, büyüdükçe başın bile küçülecek, güzelleşeceksin. Çocuğun ayağında

eski bir bez lastik, top oynamayı seviyor besbelli.

Şimdi var nusun dedim kendi kendime, bu çocuk bana doğru koşsun: "Amca, aradığın çocuk benim !" Gelip yanıma otursun. Hayır ! "Amca !" demesin. Çocuklar herkese "amca" der. Bir yabancılik duygusu sokar aramıza. "Ağabey", desin en iyisi. Ama yaşlıyım, koskoca doçent olmuşum. "Abi" denecek kadar genç miyim ? Bana öyle geliyor ki, "baba" der. "Baba, ben buradayım" der. Evet, böyle der, böyle demeli. "Baba"da karar kılıyorum. Çünkü böyle derse, büyük bir özlemini de gidermiş olur.

Çocuğun babası okuluna hiç gelmezdi. Yıllardan beri bir kez olsun uğramıyor. Dersleri nasıldır ? Öğretmenleri ne der, hoşnutlar mı çocuğundan ? Ne öğretmenleriyle, ne yöneticilerle görüşür. Çok çekingendir baba, okumuş kişilerle rahat konuşamaz.

Bilir ki bu çekingen baba onun hiçbir sorununu çözemez. Dövmeyi bilir yalnız, kızmayı bilir, oyunlarına yasak koymayı bilir. Ama okulunun yolunu bilmez. Her akşam ayakkabılarını inceler baba, top oynayıp oynamadığını anlamaya çalışır. Ayakkabıların üzerindeki izlerden, aşınmalardan top oynadığını anlamışsa, önce incelediği ayakkabıları gürültüyle yere vurur, sonra çocuğun tepesine dikilir.

Baba budur işte !

Baba oyun istemez. Baba oyun istemeyen adamdır. Yeni bir ayakkabı alacağım diye ödü kopar.

Çocuk ailesinin gücünü hiçbir zaman arkasında duymadı. Kendi sorunlarını hep kendi çözmek zorunda. O yüzden de okuldaki yasaklara uyar. Yaratacağı sorunların kendi gücünü aşmamasına özen gösterir. Çünkü ona destek olacak, onun üstünde bir başka güç daha yok. Ve belki de yasaklara uymak, yalnızlığının, güvencesizliğinin tek olumlu etkisidir.

Düşündüğüm gibi, çocuk bana doğru koşuyor. "Baba, ben bu-

radayım", diyor. Yanıma oturuyor. Baba-oğul gibi değil, iki arkadaş, iki kardeş oluyoruz.

- Müdürü mü görmeye geldin ?
- Evet, ama önce seni göreyim, dedim.
- Müdür arkadaşın, değil mi ?
- Evet !

Seviniyor.

Çocuk babasının kılığını giysisini değiştirdi, böyle düşler kurardı. Öğretmenleriyle rahat konuşabilecek bir kılık giysi içinde düşünürdü. Kimi arkadaşlarının babası örnek alırdı bunun için. Güzel bir giysisi olurdu babasının, beyaz yakalı gömleği ve kravatı olurdu. Sonra bu güzel giysinin içindeki adam da değişirdi. Başka bir adam olurdu babası, bambaşka ! Konuşmasını bilen, kendine güvenen, görgülü, bilgili, okumuş bir adam olurdu. Öğretmenleriyle, yöneticilerle rahatça konuşurdu.

Giysilerinden başlar, cesareti arttıkça babasını tümüyle değiştirirdi.

- Babanın okuluna gelmesini biraz da sen istemezdin, diyorum çocuğa. Baban yoksul, zavallı bir adam. Öğretmenler üzerinde iyi etki bırakmaz sanırdın. Oysa öğretmenler böyle şeylere bakmazlar. Hatta yoksul bir baban olduğu için sana ayrı bir ilgi gösterenleri bile çıkabilir.

- Evet, aramızda yabancı olmadığına göre, bunları konuşabiliriz, diyor çocuk. Aslında kimseye açmadığım, açamayacağım gizlerim bunlar benim. Yalnız öğretmenlerimin değil, arkadaşlarımdan da babamı görmelerinden pek hoşlanmazdım. İlkokuldayken babam bir kez okulumuza gelmişti. Sırtında hiç yeni bir giysi görmemişimdir. Başında da hep kirli bir kasket olur. Sadaka veresi gelir insanın. Oysa öğretmenlerimizi görmeye gelen öteki arkadaşlarımdan babaları hiç de böyle değildir. Babam benimle görüştüktan sonra öğretmen-

menimizi görmeye gitti. Ben hemen arkadaşlarımın yanına dönmedim. Tuvalet gittim. Arkadaşlarımın “o senin baban mıydı?” diye soracaklarını biliyordum. Ardından da ne iş yapar? diye soracaklardı. Sorularını unutsunlar diye uzun süre tuvalette bekledim.

Çocuk susuyor. Bir yandan da ne diye anlatıyorum bunları der gibilerden pişman oluyor. Giriş zili çalıyor. Birlikte kalkıyoruz. Beni bırakmaya niyeti yok.

– Şurdan gidelim, benim sınıfı da gör! diyor.

Karşılıklı sınıfların sıralandığı loş bir koridora giriyoruz. Sınıf kapılarında tek tük öğrenciler bekliyor.

– İşte benim sınıf, diyor, elimi bırakmadan beni orada tutuyor. Arkadaşları bize bakıyor.

– Peki, diyorum, Şimdi müdürün de dersi olabilir, beni fazla oyalama.

O da benimle yürüyor. Koridorun sonunda öğretmeniyile karşılaşıyoruz. Çocuk dönmekle dönmemek arasında kararsızlaşıyor.

– Hadi sen dersine, diyorum.

Bir tutkal gibi yapışıyor bana, yıllarca kaynatılmış bir tutkal, kurtulanuyorum.

– Bu derse biraz geç girmek istiyorum, diyor.

Sevilen, ardı bırakılmayan bir baba olmak hoşuma gidiyor. Yine de:

– Olmaz! diyorum. Derse geç girilmez.

– Niye olmasın? diye direniyor.

– Hadi dersine! Uzatma şimdi!

Gözlerime bakıyor. Beni bırakmayan çocukluğum karşısında sert bir baba olmaya çabalıyorum. En hoşgörülü babaların gözlerinde bile korkulacak bir şey görülür. Bakışlarımdan ürüyor. Dönüyor, öğretmeninden önce sınıfa giriyor.

Merdivenleri çıkıyorum, müdür odası karşıma geliyor.

Bir şarkıyı dinlerken

O günlerde Demirlibahçe’de bir eve taşınmıştık. Sokağın başındaki karakolla yan yanaydı evimiz. Balkonumuz karakolun bahçesine bakıyordu. O olaylı yıllarda evimizin bu güvenli konumuna imrenen dostlarımızın şakalarını anımsıyorum şimdi. Gerçekten de güven duygusu, daha güzel, daha büyük olan ilk evimizi unutturmuştu bize.

Bir sabah uyandığımızda, hep polisleri gördüğümüz karakol bahçesini askerler doldurmuştu. İşe giden karım birkaç durak ötedeki okuluna varamadan yarı yoldan dönüp gelmişti. Askerler okul yok, demişler. O gün bir radyoya, bir televizyona koşup durduk. Oğlum sokaktaki oyunların mutluluğunu yeni yeni yaşayıp tadıyordu. Başta sokağa çıkma isteği olmak üzere, isteklerinin hepsine kolayca yasak koyduk. Asker okul yok diyor, asker bakkal yok diyor, asker çikolata yok diyor, dememiz yetmişti. O da bütün bir gün sokak yerine, oyun yerine, çikolata yerine bu sözleri yineleyerek ya da yenilerini ekleyerek oyalandı durdu:

– Asker okul yok diyor... Asker bakkal yok diyor... Asker...

Bu bir günlük yasağın acısını ertesi gün fazlasıyla çıkardı. Onu sokağa çeken iki arkadaşı vardı önce; zile yetişemediklerinden, kapıyı tıklatarak duyururlardı geldiklerini. Ürkek çocuk parmak-

larınun çıkardığı tıkırtıları oğlum bizden önce duyar, bizden önce koşardı. Kapiyı açtığında utangaç iki çocuk yüzü dururdu karşı-sında, biri Emre, biri Nabi... İçerde mi, dışarda mı oynayacakları eşikte kısa bir tartışmayla anlaşmazlığa dönüşmeden hemen sonuçlanırdı. Baran, çok sonra çıktı ortaya. Gittikçe de ötekilerden daha sık gelmeye başladı bize. Karşı evlerin birinden geliyordu. Kimdi, kimin oğluydu, ailesini tanımıyorduk. Epey bir süre de adını öteki çocuklarla karıştırıp durduğumuz için, oğlum kiminde güldü bize, kiminde kızdı. Ama o gelip gittikçe ailesiyle ilgili bilgilerimiz kendiliğinden çoğaldı. Gökçe ondan öğrendiklerini bize de aktarıyordu. Annesi ayrılmış, babası Antalya'da avukatmış... Arada bir Baran'ın bizde olup olmadığını öğrenmeye gelen o çekingen Anadolu kadını da halası... Kadının bir gözünün kör olduğunu, üçüncü, dördüncü gelişinde fark ettik; ürkekliği, çekingenliği bundandı belki de... Çocuğu sorar, bizim de bir yakınmamız olmadığını görünce, çekip giderdi. Arada sırada da gençten bir kız elinden tutup gezdirirdi Baran'ı. Onun da ablası olduğunu gene oğlumdan öğrendik. Halasından daha az görürdük o kızı. Belli ki parçalanmış bir ailenin o da başka bir yere, bir başka akrabaya düşmüş üyesi. Uzak bir semitten kardeşini görmek için gelip gidiyordu.

Baran görünmediği günler, bilirdik ki hastadır. Sık hastalanan bir çocuk olduğu daha ilk bakışta belliydi. Sürekli boğazı sarılı dolışırdı. Esmer yüzü hep solgundu. Seyrek saçları cılız mı cılız... O yaşta çocukluğun bütün pırıltılarını elinden alıp götüren şeyin yalnız hastalıklar olmadığını çok sonra anladık.

Annesiyle ilgili ilk bilgilerimiz doğruymuş; hemşireymiş annesi, daha bu bebekken bırakıp gitmiş. Yalnız babasının Antalya'da olduğu yanlış. Babanın durumu bir giz... Kaçak olduğunu söylüyordu bir iki komşu. Büyük bir olasılıkla da yurtdışında... Ailede kimi olayların çocuklara göre hazırlanmış yalan öyküleri vardır.

Biz bir süre Baran'dan Gökçe'ye, Gökçe'den bize ulaşan bu yalan öyküleri dinlemişiz. Bunları öğrendikçe çocuğun hastalıklı hali, oyunlarının en keyifli zamanlarında yoklayan öksürükleri daha bir dokundu bize, içimiz sızlayarak süzüp durduk onu. Babasıyla ilgili meraklarımızı açığa vurmamak için. Babasını sorsak, o uydurma öyküyü bir kez de bize anlatacak... Koskocaman bir yalan, çocuğun dilinde, kafasında iyice pekişecek, sonra gerçeğe yüz yüze geldiğinde şaşkınlığı daha da büyük olacaktı. Belli ki babası, o günlerdeki yüzlerce "kaçak" insandan biri.

Bir gün oğlum:

– Baran'ın babasının adı da Kemal'miş, dedi.

– Öyle mi? dedim. Bu benzerlikten hoşlanmış gibi göründüm.

Bir başka gün de:

– Baba, dedi oğlum. Baran'ın babası da yazarmış.

İkinci benzerliğe pek inanmış gibi görünmüyordu. Arkadaşının yalanını ortaya çıkarma soruşturmasıydı bu bir çeşit. Hadi ad benzerliğini anlamıştı da, onun babasının da hemen yazar oluvermesi... Üstelik kimselerin yüzünü bile görmediği babasının. Gözlerine bakıyor oğlum, inanıp inanmadığımı anlamaya çalışıyor.

– Atıyor, değil mi Baba?

– Soyadını biliyor musun Baran'ın?

– Bilmiyorum.

– Soyadını öğrenirsen, atıp atmadığını anlarız.

Unutmadı, bir başka gün de soyadını söyledi arkadaşının.

Birden içim cız etti.

– Evet, yazar! dedim.

– Kitapları var mı?

– Var.

Kitaplığıma yürüdüm, yapıtlarından birini ararken, yıllar önce bir dost evinde karşılaştığınız günü düşündüm. İncecik, zayıf bi-

riydi, “kadi” gibi dedikleri türden... Uzun uzun konuşup tartışmış-
tık. Anlaşamadığınız kimi konular da olmuştu. Düşüncelerimiz
birbirinden uzaklaştıkça, o daha yumuşak bir insan oluveriyordu.

Kitaplığımdan çıkarıp Prangaları gösterdim oğluma.

– İşte, bu kitap Baran’ın babasının.

Şöyle bir baktı kitaba, arkadaşının yalan söylemediğine inan-
mıştı. Onun yalanını yakalama sevincini yaşayamayacaktı. Belli ki
bu çocukça yarışta bir adım önde olmak istiyor oğlum:

– Başka kitapları da var mı ?

– Var, dedim.

“Hu” gibilerden bir ses çıktı ağzından. Elimdeki kitabı çocuk-
ların ulaşabileceği bir yere koydum:

– Baran geldiğinde göster bunu, olur mu ?

İçtenliğe, sevince dönüşen bir duygu içindeydi şimdi:

– Olur, gösteririm, dedi.

Baran o günden sonra daha sık, daha sık gelmeye başladı bize.
Böyle olacağını biliyordum. Yüzünü görmediği, hep özlemine çek-
tiği babasından bir koku vardı evimizde, kitaplar arasında.

Oğlum, başlangıçta çok kısa süreler oynuyordu sokakta; gittik-
çe bu süreler arttı, artmasını istedi, bunun için kavga etti bizlerle.
Sırasında sevimliliğine, şımarıklığına, sırasında huysuzluğuna, öf-
kesine... çocukluğun bütün güzelliklerine sığındı, bütün kozlarını
kullandı, beş dakikacık fazla oynayabilmek için. Hele Emre’yi, Ba-
ran’ı da görmüşse, sokağın cıvıltısına delice bir istekle koşardı. O
coşkulu şenliğine doyamadığı sokak, bir gün yutuverdi sanki oğ-
lumu. Her zaman göz önü bir yerde oynarken, çıktığımda göreme-
dim. Oysa kavgalarımızın ardından gelen pazarlığınızda, arabalar-
dan sakınmasını, bir de uzaklara gitmemesini öğütlerdik hep. Bu
isteğimize titizlikle uyardı da...

Sokağın bir başına, bir sonuna deli gibi koştum durdum. Yoktu... Çocuklar son kez gördüklerinde Baran'laymış. Yanuma birini alıp onların evine gittim. Kapıyı açan halasından orda da olmadığını öğrenince, kaygım iyice arttı.

– Baran ? Baran da mı yok ? dedim.

Bir şaşkınlık rüzgârı daha geçti kadının üstünden.

– O da yok !

– Birliktelermiş... Bulamıyorum.

Ardımdan kadın da yürüdü. İki koldan aramaya başladık. Derken başkaları da katıldı; üç dört koldan elek elek eledik mahalleyi. Aklımdan bir sürü kötü düşünce geçiyordu. En kötüsü de ya kaçırıldılar diyordum ya öldürüldüler... Saatlerce dönüp durdum. Uzak sokaklara, uzak semtlere gittim. Çaresizliğimi iyice anlayınca, bitişiğimizdeki karakola yürüdüm. Yıkılmış gibiydim.

Komiser, meslekten gelen bir alışkanlığın soğukluğu, ilgisizliği içinde dinledi beni. Oğlumun bulunması için telefonların, telsizlerin işleyeceğini, sağa sola buyruklar yağdırılacağını beklerken, o:

– Çıkıp gelirler bir yerden, deyip başından savmaya çalıştı.

– Üç saattir arıyorum efendim, diye direndim. Şimdiye dek hep evimizin önünde oynardı. Daha yeni yeni çıkıyor sokağa.

Kocaman adamlığımı unutup orada ağlayabilirdim. Komiser şöyle bir baktı bana.

– Siz, dedi, şu yandaki taraftaki balkonda gördüğümüz bey değil misiniz ?

Bir an işin içine komşuluk hatırı da girecek diye umutlandım. Pencereden görünen balkonumuzu gösterdim.

– Evet, orada oturuyoruz, dedim. Komiser şaşırmış gibi bir daha süzdü. Saçlarıma, yüzüme çevirdi gözlerini.

– Yahu siz daha genç görünüyordunuz...

Gerisinin gözyaşı olduğunu bildiğim bir gülümseyişle:

– Ben, dedim, üç saatin içinde böyle oldum.

Şimdi daha anlayışlı gibiydi komiser:

– Endişe etmeyin beyefendi. Bir yerden çıkıp gelirler. Biraz daha bekleyin, gelmezlerse haber verin bize.

Boğmaya çalıştığım gözyaşlarımı, sırtımı oradakilere dönünceye dek tutabildim ancak. İki üç adım atmadan bir sağanak boşandı gözlerimden. Sonra gene sokaklara, parklara, çöplüklere, boş arsalara, apartmanların bodrum katlarına.. İnsanlara kötülük yapılabilecek her yere girip çıktım. Umudumun son damlası da tükenmiş, gene karakola gidecekken, Gökçe ile Baran'ı sokağın başında gördük. Elleri yaşlıca bir adamın ellerinde... Dünyalar bizim oldu. Bütün bir sokak katıldı sevincimize. Çocukların yorgun yüzlerinde gözyaşlarının izleri; kim bilir kaç kez akmış, kaç kez kurumuş gözyaşlarının... Bir sevince, bir korkuya dönen duygular içinde bize sarılıp ağladılar.

Yaşadıkları korkuyu iyice atınca nereye gittiklerini bir daha sordum oğluma. Çocukluğun yetersizliği hem belleğinde, hem dilinde... İyice arımsayıp anlatamıyor her şeyi... Parklardan, bahçelerden, üzerinden atladıkları tellerden, demiryolundan söz ediyor... Sonra ağladıklarından bir de... Ellerinden tutup getiren amcadan... Demiryolunu duyunca irkiliyorum bir. Epey uzağımızda çünkü... Üstelik çocuklar için ölüm saçan bir yer...

– Ne işiniz vardı oğlum orda, taa demiryolunda?

– Baran'ın babasını aradık.

– Baran'ın babasını mı?

– Evet!

Sorguladığım oğlumun yüzü birden Baran'ın yüzü oluverdi. Acıyla, özlemle kavrulmuş, solgun bir çocuk yüzü.

– Oğlum Antalya'da değil mi onun babası?

– Hayır, Antalya'da değilmiş.

– Ya nerdeymiş?

– Kaçakmış!

Bedenimdeki tüyler, tüycükler taraz taraz oldu.

– Kim söyledi bunu?

– Baran... Baran söyledi. Hadi babamı bulalım, dedi.

O uydurma öykü ömrünü çoktan tamamlamış. Çocukların dünyasında da gerçek, yalanı kovmuş. Şaşkınlığımı zor attım üstünden.

– Siz bulamazsınız oğlum, dedim.

Onların bildiklerinin değil, benim söylediklerimin daha önemli olduğunu anlatmaya çalıştım:

– Sakın bir daha evimizin önünden uzaklaşmayın! Onun babasını siz bulamazsınız. Anladın mı? Yitip gidersiniz sonra...

Yaşadığı dört saatlik uzun korkunun gölgesi bir daha vurdu yüzüne:

– Tamam, uzaklaşmayız baba!

Şimdi bir şarkı, yeniden yaşattı o günleri bize. Güçlü, yumuşak bir kadın sesi herkesi gülümsemeye çağırıyor. Dolmuşta, takside, pastanede, kahvede bu çağrının ezgileri. Şarkının sözlerini Baran'ın babasının yazdığını benden öğrenince, nasıl da şaşırdı oğlum. Dün gibi anımsayıverdi on yıl önceki arkadaşlığı. Belli belirsiz bir suçlanmayla gözlerini kaçırdı bizden. Utancın güzelleştirdiği yüzü güldü. Üç dört yaşın usuyla girdikleri o macera, on yıl sonra hem güldürüyor, hem utandırıyor onu. Baran'ı düşündük. Şimdi yurdundan, yarısını yurdunda bıraktığı çocukluğundan çok uzakta o... Uzak ülkelerin birinde babasıyla.

Erkek gücü

İki yıldan beri dul yaşayan Nalan ile Canan, birlikte kaldıkları dairenin kapısına geldiklerinde bir terslikle karşılaştılar. Kapı açılmıyordu. Sırayla bir biri, bir öteki uğraşıp durdu. Çantalarında denemedikleri anahtar kalmadı. Bir mülüm bile kılmıdamıyordu kapı. Bu saatte anahtarcı da bulamazlardı ki... İki kadın çaresizlik içinde kalakalmışlardı.

O sırada alt merdivenlerden, birinin ayak sesleri duyuldu. Bir kat üstlerinde oturan Rahmi Bey'di bu, daha yardım istenmeden başlarında bir iş olduğunu anlamıştı.

– Hayrola hanımlar, bir terslik mi var?

İki kadın güzelliklerine, çekiciliklerine o şuh gülüşlerini de ekleyerek:

– Ay sormayın Rahmi Bey! dediler. Kalakaldık burda, kapının kilidi bozuldu galiba.

– Verin ben hallederim, dedi Rahmi Bey. Nalan'ın elindeki anahtarı aldı. Kapıyı hemen açacağından hiç kuşkusu yoktu.

– Erkek gücü ister böyle işler! diye biraz da böbürlenir gibi başladı işe.

Kadınlar onun gururunu okşarcasına:

– Ya ya... Sizin ki erkek gücü ne de olsa! dediler.

Rahmi Bey epey bir uğraştı; evirdi, çevirdi, itti, kanırdı... İh ! Pek güvendiği erkek gücü de kâr etmiyordu. Gene de kolay pes etmedi Rahmi Bey. Bir daha, bir daha denerken, merdiven boşluğundan karısı Hayriye Hanım'ın sesi duyuldu:

– Rahmiiii, Rahmi !

Birden sıtmaya tutulmuş gibi Rahmi Bey titremeye başladı.

– Efendim karıcığım !

– Sen apartmana gireli yarım saat oldu. N'apıyorsun orda?

– Şey şey karıcığım ! diye kekeleydi Rahmi Bey. Nalan hanımların kilidi bozulmuş da, yardım ediyordum.

Hayriye Hanım'ın merdiven boşluğundan gelen sesi bir perde daha yükseldi:

– Evde tuz yok, tuz ! Tuz bekliyorum ben burda. Hemen tuz al bana.

Rahmi Bey kadınlara anahtarı verdiği gibi uzaklaştı ordan.

Kadınlar belki açarız umuduyla uğraşırlarken, merdivenlerden başka birinin ayak sesleri duyuldu. 10 numarada oturan Adnan Bey, kadınların yardım istemelerine gerek kalmadan, kendiliğinden ilgilendi:

– Hayrola hanımlar ! Bir sorun mu var ?

Nalan gene şımarıkça:

– Ah sormayın Adnan Bey ! dedi. Kapıda kalakaldık. Kilit bozuldu.

– Ben şimdi hallederim, dedi Adnan Bey, anahtarı aldı. Efendim böyle şeyler biraz güç kuvvet ister. Erkek gücü ister, malum...

– Evet, erkek gücü ister, diye onayladı kadınlar da, birbirlerine bakıp gülüştüler.

Adnan Bey, kolayca açacağını sandığı kapıyla 15 dakika uğraştı. Olmadı, açamadı. Beceremeyeceğini kabullenmek de istemiyordu.

Yukarıdan karısının sesini duyunca o da değişiverdi.

– Adnaaaan, Adnan, diyorum sana!

– Efendim karıcığım!

– Ayol sen apartmana gireli yarım saat oldu. N'apıyorsun orda?

– Şe şey karıcığım! Nalan hanımların kilidi bozulmuş da yardım ediyordum.

– Sen önce kendi evinle ilgilenen çok iyi olur. Evde şeker yok, şeker. Bana acele şeker getir.

Adnan Bey'in eli ayağı boşalıvermişti. Anahtarı bırakıp hemen uzaklaştı ordan. Sinirden bir gülmedir tuttu kadınları. Güçlerini toplayıp yeniden uğraşamıyorlardı da. Bu sırada merdivenlerde bitişik komşuları Sami Bey görüldü. O da ötekiler gibi kendiliğinden ilgilendi. Bu adam biraz çapkıncaydı. Bir yapışırsa kolay kolay gitmezdi.

– Hayrola komşular, bir terslik mi var?

İki kadın sinirleri iyice bozulduğundan kışkışlarını güç tutuyorlardı.

– Ay sormayın Sami Bey! dediler. Kapıda kalakaldık. Kilit bozuldu.

– Ben hemen hallederim, dedi Sami Bey, anahtarı aldı. Böyle şeyler biraz güç ister, erkek gücü ister, değil mi efendim?

Kadınlar gülmemek için birbirlerini çimdiklediler:

– Kih kih... ya... Erkek gücü ister.

Sami Bey, kapıyı kolayca açıp kadınların gönlünü kazanacağını, ardından bir kahve içme bahanesiyle içeri gireceğini, hatta bu şen dullarla işi daha da ileri götüreceğini düşünüyordu. Bunları düşündükçe de beceremeyeceğini kabullenmek, boşlayıp gitmek istemiyordu. Ne var ki bitişikteki evin kapısından.

– Samüü! diye karısının sesini duyunca, o da değişiverdi. Büyük bir günah işlerken suçüstü yakalanmıştı sanki.

– Efendim karıcığım!

– Sen bir saat oldu apartmana gireli. N'apıyorsun orda ?

Sami Bey de ötekiler gibi titremeye, kekelemeye başladı:

– Şe şey karıcığım ! Komşularımızın kilidi bozulmuş da, yardım ediyordum.

– Öyle mi ? Ay sen anlar nuydın böyle işlerden ? diye önce alaylı, yapmacık bir yumuşaklıkla konuşan kadın, birden sertleşiverdi:

– Un yok evde un ! Yarına konuklarımıza kurabiye yapıcaam. Çabuk un al bana !

– Peki, peki karıcığım ! diye o da anahtarı bırakıp, kaçarcasına uzaklaştı ordan.

Kadınlar gene elleri böğürlerinde kalakaldılar. Akıllarına Kapıcı Haydar Efendi'yi çağırmak geldi ya, onun da karısının kıskanabileceğinden çekindiler.

– Daha neler ! diye güldü Nalan.

– Kapıcı karıları da nu kıskanacak bizi ? En iyisi kapıcımızı çağıralım.

Canan, üç kat aşağıya inip Kapıcı Haydar Efendi'yi getirdi. Haydar Efendi, bu güzel kadınların kendisinden yardım istemelerinden çok mutlu oldu. Rahmi Bey'in, Adnan Bey'in, Sami Bey'in açamadığı kapıyı o açacak, böylece kadınların hayranlığını kazanacaktı.

Anahtarı aldı, önce efendi efendi denedi, baktı ki olmuyor; ceketini çıkardı, kapıyı yumruklamaya, tekmelemeye başladı. İş uzadıkça Haydar Efendi öfkeleniyordu. Bir kapıyı açamamayı, kapıcılığna yediremiyordu. Onuruyla oynanmış gibi, kızarmaya, morarmaya başladı.

– Durun, bekleyin beni Nalan Harum ! diye evine doğru yürüdü. Bir kavgada dayak yemiş de, destek bulmaya, silah almaya gidiyor gibiydi. Merdivenleri inerken, iki basamakta bir durup:

– Bekleyin, bekleyin beni! diyordu.

İki kadın sanki istemedikleri bir kavgaya neden olmuşlar gibi suçlanmışlardı.

Haydar Efendi, biraz sonra elinde tornavida azmanı, kocaman bir şeyle döndü; kapının orasına burasına sokup, çatır çatır kanırmaya başladı. Boşa giden her çabası Haydar'ı daha da kızdırıyordu. Kapıyı epey bir kanırdıktan sonra geri geri çekilip, boğalar gibi, omzuyla yüklendi. İki kadın korku içinde köşeye büzülmüşler, kapıyla karşı duvar arasında gidip gelen Haydar Efendi'yi yatıştır-maya, vazgeçirmeye çalışıyorlardı:

– Haydar Efendi yapma! Parçalanacak kapı. Biz vazgeçtik. O-telde kalalım tek. Vazgeçtik, yapma!

Öfkeli bir kavgacı gibi, Haydar Efendi'nün gözleri iyice dönmüş, kimseyi duymuyordu. Sonunda onun güçlü omuz salvoları karşısında dayanamayan kapı, büyük bir gürültüyle yıkılıverdi.

– Eyvaah! diye çığlığı bastı kadınlar.

Haydar Efendi büyük bir utku kazanmışçasına mutlu, ceketini giyip gitti.

– Böyle çok kapı gördük biz, diyordu merdivenleri inerken.

Ev, Hoca'nın türbesine dönmüştü. Boylu boyunca önlerinde yatan kapının üstünden atlayıp eve girmek gelmiyordu içlerinden. Kalakalmışlardı orada. Gene sinirden bir gülme tutmuştu ikisini de.

– Ay şekerim, dedi Canan. Biri tuz yok, biri şeker yok, biri un yok, diye çağırdı kocasını, nasıl gülmezsün?

Nalan bütün bir apartmanın duymasını ister gibi:

– Asıl güven yok bu evlerde, diye boşluğa doğru bağırdı. Güven eksik bu evlerde, tuz, şeker, un değil.

Kayıma

Üç arkadaş Bektaş Ağa'nun bağından çaldıkları tek tük alacalanmış korukları yeni yemeye başlamışlardı ki, gizlendikleri inin kapısından iri bir gölge vurdu içeri. Çocuklar donmuş gibi yerlerinde kalakaldılar. Bektaş Ağa elinde kocaman bir değnekle inin kapısını tutmuştu. Kapı tutulduğuna göre de, kaçacak başka bir yer, iğne ucu kadar bile bir delik yoktu. Sıçan olsalar bu kapandan kurtulamazlardı. İlerleyen bunca yaşına karşın, Bektaş Ağa'nun kunt bedeni hâlâ dinç ve sağlıklıydı. Çocukların önündeki koruk harmanına baktı bir süre. Üzüm diye kopardıkları gerçekten üzüm olsa içi yanmayacak; her bir salkımda birkaç döngün tane, bir iki "alaca" ya var, ya yok. Bunların hepsini yeseler, yiyebilse-ler, belki de hoş görecek. Koca üzüm harmanından bir iki çiltim ancak yiyecekler, gerisi, bunca üzüm daha tadını bulmadan ziyan olup gidecekti.

Köyde alacalar ilkin Bektaş Ağa'nun bağına düştüğünden, her yıl bu günlerde böyle olaylarla sık sık karşılaşılıyordu. Başına gelecekleri bildiği için üzümlerinin alacalandığından kimselere söz etmez, kendi yakınlarından bile gizlerdi. Çok sevinç duyduğu, övünç duyduğu bu olayı sessizce geçiştirmeye çalışırdı. Ne ki alacaların ilkin onun bağına düştüğü öğrenilmiştir bir kez, bu öteden

beri herkesçe bilinirdi. Köylüler bu önemli yiyeceğin, yoksul sofalarına, aç kursaklarına girmesine az kaldığını önce onun bağından öğrenirlerdi. Bir bakıma yalnız Bektaş Ağa'nın değil, tüm köylülerindir bu sevinç, bu muştu. Olayı sessiz geçiştirmek zordur ya, ne yapsın ki bu hırsız çocuklar yüzünden ağzını sıkı tutmak zorundadır.

Bektaş Ağa inin kapısına oturuverdi. Baş köşeyi değil de, kapı önünü yeğlemiş çekingen, utangaç bir konuk gibiydi.

– Rahatsız olmayın çocuklar, dedi, korku içinde, şaşkın şaşkın bakan çocuklara. Oturun, rahatınıza bakın. Yiyin, yiyin!

Onun bu rahat, vurdumduymaz, öfkesiz haline hiçbir anlam veremedi çocuklar. Kızgın değil, gülerek, dost gibi bakıyor. Yoksa... yoksa böyle bir suçu bağışlayacak denli hoşgörölü, koçak biri miydi Bektaş Ağa? Ola ki cephedeki oğlundan iyi bir haber almıştır. İnsanları kiminde sevindiren, kimni zaman kahreden Yunan savaşının bittiğini, oğlunun döneceğini duymuş olabilirdi Bektaş Ağa. Önce bir "İzmir" sözü, Yunanlılar'ın İzmir'e girdiği haberi duyuldu. Yaşlı demeyip, genç demeyip savaşa gidiyordu herkes. Ortalık asker kaçaklarıyla, eşkiyalarla doluydu. Ekin, bağ bostan işlerinin yanı sıra, çoluk çocuk kovalamak da Bektaş Ağa gibi yaşlılara kalıyordu.

– Yiyin yavrularım, diyordu Bektaş Ağa. Madem koparmışsınız, yiyin, ziyan olmasın bunca üzüm.

Çocuklar Bektaş Ağa'nın kırıp kırıp yüzünün içinde ışıyan, gülümsedikçe küçülen gözlerine, gülümsedikçe yayılıp açılan yalama dudaklarına bakıp duruyorlar. Niyeti nedir bu adamın? O rahat, vurdumduymaz halini hiçbir zaman bozmuyor. İnün ağzından ne beri geliyor, ne öte gidiyor. Yalnız değneğine sıkı sıkı sarılması pek hayra yorarmıyor çocuklar. Öylesine de kalın ki değneği, acısını etlerinde iyice duyar gibi oldular. Duydukları bir anlık i-

yimserliğin yerini yeniden korkunun kuvvetli ateşi almıştı.

– Yiyin, yiyin ! diyordu Bektaş Ağa, hem de yalvarır gibi bir sesle.

Çocuklardan biri ilk saldırıya hedef olmamak için hafiften alarga etmek isteyince, Bektaş Ağa çöktüğü yerden kalktı. Yüzü, o vakitsiz gelmiş utangaç konuk yüzü değişivermişti birden. Arkadaşlarının gerisine çekilen Nadir'e değneğini dürttü:

– Geç üzümün başına ! diye gürledi. Yemek için koparmadınız mı bunları ? Öyleyse yiyeceksiniz hepsini de. Yerseniz kurtulursunuz, yoksa bırakmam sizi.

Geri çekilen çocuk yeniden eski yerine döndü.

– Beklemeyin, yiyin ! diyordu Bektaş Ağa. Ya bu üzümleri yiyeceksiniz, ya da dayak. Hangisi hoşunuza giderse, onu seçin.

Çocuklar çekine çekine birer salkım aldılar ellerine. Birbirlerine bakarak -bir gözleri de Bektaş Ağa'da- ağır ağır yemeye başladılar. Taş gibi korukları ağızlarına aldıkça, bir yerlerde kavaklar kırılıyormuş gibi, çatır çatır sesler çıkıyordu. Ekşi koruk sularıyla ağızları buruldu, dişleri kamaştı, gözleri öylesine yaşardı ki, önlerindeki salkımları seçemez oldular. Bektaş Ağa'nın sopası her an tepelerinde, yemeyenin, ağırdan alanın neresi gelirse iniveriyordu.

– Salkımları bitirmeden atmak yok ! diyordu.

– Ben kusacağım Bektaş emmi, diye yalvardı çocuklardan biri, öğürmekten konuşamıyordu:

– Midem ağzıma geldi, vallahi kusacağım. İçimiz turşu küpüne döndü.

– Hiç anlamam ben, diye gene sopasını gösterdi Bektaş Ağa.

Acımak, bağışlamak şöyle dursun, daha başka işkenceler düşünüyordu.

Çocuklar güçlerini sonuna dek zorladılar. Öğürmekten içleri dışlarına çıkacaktı nerdeyse.

– Öö, ölüyorum anam. Yiyemeyeceğim ben !

– Kusacağım, kusacağım ben ! Ööö... Ööö...

Mademki yiyip bitirememişlerdi, öyleyse söylediğini yapacaktı Bektaş Ağa. Şöyle ömürleri boyunca unutamayacakları bir dayı fazlasıyla hak etmişti bu çocuklar. 40 yılda bir yakaladığı fırsatı kaçırarak değildi elbette. Yalnız bir sorun elini kolunu bağladı Bektaş Ağa'nın: bu üç çocuktan biri, köyün mültezimi Halil Ağa'nın torunuydu. Çocuklara uyguladığı koruk işkencesi öfkelerini bir parça yatıştırdı, işin bu yanını enikonu düşünmek gereği duydu. Halil Ağa gibi birini nasıl karşısına alsın, hem de koruk yüzünden? Gelip geçmiş mültezimler içinde köylü en çok onu severdi. Halil Ağa, Ankara'da büyük adamlarla konuşur, gönlü altı yüz yıllık geçmişi olan padişahattan yana olsa da, Kuvayı Milliyeci görünürdü. Yani bıçağının iki yanını da keser, sırasında ipten adam alırdı. Mültezim olduğu günlerde köylüleri kahvede toplayıp, uzun bir konuşma yapmış, o konuşmasında verdiği sözlere harf harfine değilse bile, üç aşağı, beş yukarı uymuştu.

– Size eziyetim olmayacak arkadaşlar ! demişti.

Gerçekten de hiçbir eziyetini görmemişlerdi.

Kalender adamdı bir kere. Üçü beşi aramazdı; gözü tok, gönlü tok biriydi. Harman yerinde öşür ölçüp aldığı "yarımlığa" ayağıyla vurur, "Yapma Halil Ağa !" diye köylüler sızlanınca, "Yahu, yok bunda bir şey, ayağım alışmış !" diye her işe bir yarenlik katar, eski mültezimler gibi hemen hır çıkarmazdı. İnsanlara güvenir, ekin kaçırır var mı diye hafiyeler, gözcüler takmazdı kimsenin peşine. Bu yüzden mültezimlikten çok bir kazanç sağladığı söylenemezdi. Sarı katırıyla yukarı derelerden getirip öşüre karıştırdığı kumlarla bile kimi yıllar zarardan kurtulamamıştı.

İnin biraz ötesine bir ibibik kuşu konmuştu. Birden dalıp gittiğini o zaman anladı Bektaş Ağa. Sanki çocukları kurtarmaya gel-

miş gibi, buncacık varlıktan bile rahatsız oldu. Keklik kadar güzel, değişik, gözalıcı renkleri vardı kuşun. Bir iki kez eğilip toprağı kokladıktan sonra, konduğu yerde güven bulamamış gibi birden havalandı, öğle sığağının altında yarı baygın bir hastayı andıran bozkıra doğru kanat kanat yol aldı. Bektaş Ağa'nın düşünceleri de kuş örneğı başka zamanlara kanatladı. Bir gün küçük torunu, "De-de, dedee!" diye kendini eve zor atmıştı. "Ahırda biri var, dede!" Soluk soluğaydı oğlan. Çocuğun korkusuna korku katmamak için Bektaş Ağa: "Kimmiş ülen, adam ne arasın ahırda?" diye hiç ivmeden kalkmış, ahura girdiğinde de karşısında asker kaçağı oğlunu görmüştü. Torununa korkup kaçtığı adamın öz babası olduğunu anlatamamışlardı. Kaçaklığı süresince hep ahırda yaşadı oğlu. Bektaş Ağa götürüp eliyle teslim edecek ya, pek çok asker kaçağının kurşuna dizildiğini duymuştu. "Korkma sen!" demişti Halil Ağa, "Bu Kuvayı Milliyeciler kaçaklara daha hoşgörölü, o kanlıkavak eskidendi." Kaçak oğlunu Ankara'ya Halil Ağa götürmüş, tanıdığı bir karakol komutanını da araya koyarak teslim etmişti. Bektaş Ağa, "Yavrucuğum ahırda bizden çok hayvanlarla özlem giderdi" diye öyle bir üzölldü ki...

Böylesine iyiliklerini gördüğü Halil Ağa gibi bir adamın torununa nasıl kıysın şimdi? Çıkamazda olan çocuklar değil de, Bektaş Ağa'ydı sanki. Alnını dağlayan, tepesine pelte pelte yağan güneşin altında ne yapacağını bilemiyordu. İnin sıcak ağzından biraz içeri çekildi. Halil Ağa'nın torunu yüzünden ettiği bunca yemini nasıl bir yana atıp, hadi bağışladım sizi çocuklar desin.

Ayağa kalktı. Kollarını iki yana açarak ini ortaladı, köşeye sıkışmış çocuklara doğru yürüdü. Tavanı yüksekti inin. Sopasını alabildiğine kaldırıyor ve vuruyordu. Önce Nadir'den başladı, sonra Mehmet'i dövdü. Sopasını kaldırdı indirdi, kaldırdı indirdi. Çocukların:

– Anam öldüm, anam öldüm ! diye bağırma larını, yalvarma larını hiç tınmadı bile. Kalktı kalktı indi sopası. Yalnız sıra Halil Ağa'nın torununa gelince, değneğini yine bütün gücüyle kaldırıp indiriyor, değnek çocuğun sırtına de ğecekken, birden hızını kesip okşar gibi dokunduruyordu. Öteki çocukların bu haksızlığı anlamaması için de kulağına eğilip:

– Sen de ağla ülen ! diye fısıldıyor, yaptığı oyunu çocuğun tamamlamasını bekliyordu. Ne ki çıtı çıkmıyor o ğların. Yalancık tan ağlayıp yardımcı olmuyor Bektaş Ağa'ya.

– Ülen sen de ağlasana, anlamıyor musun ?

Sait ağlamak şöyle dursun, Bektaş Ağa'nın haline nerdeyse kır kır gülecek. O böylesi kaynılmalara fazlasıyla alış ık tı. Deminden beri arkadaş larının duydu ğu korkunun zerresini duymamış tı.

– Ülen ağla, ağla diyorum !

Yorulmuş tu Bektaş Ağa, hem öfkesi de geç miş ti biraz. Çocuk lar dayaktan kurtulup esenliğ e çıkınca ters ters bakmaya başladılar. Asıl daya ğı yiyen iki çocuk, Halil Ağa'nın torununa da aynı hınç, aynı öfkeyle bakıyorlardı.

Bektaş Ağa, taş ların bolca oldu ğu bir yerde, çocukların iyice uzaklaş masını bekledi. Son anda öfkesini kabartan yeni bir durum olmazsa, şimdilik verdi ği dersi yeterli görüyordu.

Sait hüngür hüngür ağlayan iki yoksul arkadaş ına yaklaşıp gönüllerini almak, yatış tırmak istedi. Düşmanca baktı arkadaş ları.

Mehmet:

– Seni dövmedi ! dedi, hınç dolu bir sesle.

Nadir:

– Seni kayırdı, biz yuttuk mu sanıyorsun ?

İki ayrı yüz nasıl da birbirine benzemiş ti birden. İkiz gibi. Bu iki yoksul arkadaş ikiz denecek kadar birbirine yaklaşıp benzeşirken, kendisinden de uzaklaştıklarını, bilinmez bir uzaklığ a kayıp

gittiklerini, başkalaştıklarını gördü. Onların acılarına eş acıları, gözyaşlarına eş gözyaşları olmamıştı sanki.

– Ne yapabilirdim ben ? dedi arkadaşlarına.

– Adam kayırdıysa suç benim mi ?

Bu sözle deminki suçluluk duygusundan birazcık kurtuldu ya, öfkeliydi. Ötede, her iki adımda bir durup, boyuna gözdağı veren Bektaş Ağa'ya döndü:

– Defol gayri, vicdansız adam ! diye bağırды.

Bektaş Ağa gördüğüne, duyduğuna inanamadı. Şaşkınlığından dili tutuldu sanki. Neden en büyük tepkiyi tek bir fiske bile vurmadığı çocuktan görüyordu ? Hiçbir anlam veremedi buna. Sait ilk sözleriyle de yetinmedi, sırayla birkaç okkalı küfür daha savurdu. Ağıza alınır, yenilir yutulur cinsten değildi hem de. Üstelik Bektaş Ağa'yla tek başına çatışmayı göze almışçasına öne çıkmıştı.

Bu saygısızlık karşısında ona bulaşmak istemedi Bektaş Ağa, aldırmadan yürüdü. Bir an önce aşıyaydım diye düşündüğü tümseği inerken, kulağı çocuklardaydı. Kafasındaki soruya ışık tutacak bir ses, bir söz duyarım umuduyla kararsız yürüyor, çocukların konuşmalarına kulak kabartıyordu. Yargıç olmak, insanları cezalandırmak öyle kolay değilmiş, diye düşünüyordu. Attığı dayacağın keyfi öylesine kısa ömürlü oldu ki; ders vereyim derken, ders aldı.

Bektaş Ağa tümseği aşır uzaklaşınca Sait arkadaşlarının yanına döndü. Şimdi daha rahattı onların yanında. Bektaş Ağa'yla uzlaşmadığını, ayrıcalık istemediğini göstermişti. Kayınmışsa, kayırlıyorsa suç onun değildi ki... Bunu böylece anlatmış, kabul ettirmiş gibiydi Nadir'le Mehmet'e. Yeniden kaynaşır bütünleşivermişlerdi. Onun doğduğu yıllarda da analar çocuklar doğurmuşlar, her çocuk gibi, onu da eşsiz, arkadaşsız, yaşıtsız bırakmışlardı.

Beş beş beş...

Adam sokakta deli gibi bağırıyordu:

– Her şey bozuk, her şey kokmuş!

Yoldan gelip geçenler durdular. Anlamaya çalıştılar. Neydi adamın derdi? Deli mi? Anarşist mi? Hırslı mı, hırsız mı?

Arabalar da durunca, yol iyice tılandı.

Biriken kalabalığı gördükçe, daha bir coşuyordu sanki adam:

– Her şey bozuk, her şey kokmuş!

Yaşlıca biri:

– Üşütmüş galiba, dedi. Vaah, yazık!

Onun hemen yanında duran gençten biri:

– Akıllıların söyleyemediklerini söylüyor, dedi.

– Yalan mı? Her şey bozuk, her şey kokmuş.

Aldığı üç milyon lira aylığın iki milyonunu kiraya verdikten sonra, dört çocuk geçindiren orta yaşlı, orta boylu bir memur, ortaya söylenen bu sözü destekledi:

– Çok doğru. Bizim söyleyemediklerimizi söylüyor. Bozulmayan ne kaldı ki? Her şey bozuk...

Adamla ilgili herkes kendine göre bir yorum yapıyordu. Çevrede bozuk mal satmakla ünlü birkaç esnaf, onun deli olmaktan çok, anarşist olabileceği sonucuna vardı. Pos bıyıklı manav

muhabirlik görevini üstlendi bile, hemen telefona sarılıp karakolu aradı. Karşısına çıkan görevliye, birinin sokakta “her şey bozuk” diye halkı kışkırttığını söyledi. Telefonun öbür ucundaki görevlinin ihbarı çok ciddiye aldığını görünce, muhbir manav ilk çekingenliğini attı, işini daha bir önemseyerek, olayı ayrıntılı bir biçimde anlattı.

Az sonra bir araba dolusu polis, hâlâ hiç durmadan, “Her şey bozuk!” diye bağırarak adamı tutup götürdüler.

İri kıym, şiş göbekli, kalın enseli komiserin karşısında adam titriyor, suskun suskun duruyordu.

– Konuş! diye bağırdı komiser. Nedir bozuk olan? Düzen mi? Ekonomi mi? Ahlak mı? Ülke mi?

– Hayır efendim, diye kekeledi adam. Ben karımla dövüştüm de...

Adamın dili çözülür gibi olunca, komiser rahatladı, gevşedi biraz. Belli ki yormayacak, konuşacak adam.

– Eee, karınla dövüştün. Sonra da sokağa çıkıp her şey bozuk diye bağırdın, öyle mi? Ulan karısıyla her dövüşen, sokağa fırlayıp her şey bozuk diye haykırırsa, n’olur ülkenin hali? Ha?

– İzin verin de anlatayım efendim.

– Anlat, de bakalım.

Adamın aklı yeni başına geliyor gibiydi. Ürkek, yorgun bakışlarını komisere çevirdi:

– Efendim, karım çok evhamlı, çok kuruntulu. Bu yüzden sık sık dövüşüyoruz. Geçinemiyoruz...

– Boşanır be kardeşim!

– Aah! diye içini çekti adam.

– Dördüncü evliliğim bu. Bir beşincisine bulaşmamak için katlanıyorum çaresiz. Çevremde evlenip boşanmakla ünlendim. Her

evliliğim alay konusu oluyor. Arkadaşlarımın eğlencesi oldum. Dördüncü nikâhımda arkadaşlar, başlarında da amigo kılıklı biri, beş, beş beş... diye tempo tuttular.

– Ne demek bu ? dedi komiser.

– Yani beşinci evliliğini yap diyorlar. Benim bu karımdan da boşanacağım konusunda herkes önyargılıydı. Gençler hadi neyse, yaşlılar bile eğlenir oldu benimle. Nikâhuma geç gelen bir arkadaş, koskoca Hadiye Hanım Teyze ne dese beğenirsiniz ? Canım önemli değil, beşinci nikâhuna zamanında yetişirsiniz... Herkes bir evlilik daha bekliyor benden, eğlenecekler, dalga geçecekler... Salt onlara inat katlanıyorum bu karıya.

– Nedir sorun ? Nesi var karının ? Neden anlaşıyor sunuz ? diye sabırsızlandı komiser. Asıl olaya gelin. Niye her şey bozuk ? Nedir bozuk olan ?

Yüzünden acı bir gülümseme geçti adamın.

– Anlatacağım efendim... Bugün yarım kilo kıyma aldım. Kasaba ayda ya bir ya iki gidebiliyoruz. Et denen nesne bundan sonra nerdeyse kuyumcуда satılacak. Yarım kilo et alabilmenin keyfiyle geldim eve. Al, dedim karıcığım, şöyle güzel bir köfte yap, afiyetle yiyelim. Aldı eti, biraz sonra da çılgılığı bastı: Aa, bu et bozuk, dedi. Yüreğim ağzımda bekliyordum zaten. İlk kez yapmıyor ki bunu: peynir alırım, iki lokma yemeden bozuk diye çöpe... Balık alırım, bozuk der, çöpe... Hele balık... Üç gün önce yoğurt yenmişse, balık girmez bizim eve. Yumurta alırım, hem de taptaze, saf köylü yumurtası, hoop bozuk diye çöpe... Yahu, be kadın, Allah aşkına, yapma, etme, bozuk değil bu et. Mis gibi... Kokla, diye boyuna burnuma tutuyor. Kokluyorum, mis gibi et. Hayır, diyor bizimki, ya götür kasaba geri ver, ya da çöpü boylayacak... Yahu karıcığım bu taptaze eti kasaba bozuk diye geri vermeye kalkarsam, adam o satırlarıyla doğrar beni. Yapma, etme, iki

lokma et girsin kursağımıza. Ben ne desem dinlemiyor, konuşturamıyor bile, hemen ham armut gibi boğazıma duruyor. Neyse uzatmayalım komiser bey, sonunda o bizim mis gibi et de çöpü boyladı. Nasıl tepem attı! Vuracağım, vuramıyorum... Biliyorum, bir başlarsam, bir boşanırsam, öldürürüm o karıyı... Öfkeyle dışarı fırladım. Sonra da bağurdım sokakta, ama ne söylediğimi, ne bağırduğumu, ne yaptığımı bilmiyorum, hatırlamıyorum bile.

Komiser, olayın siyasî bir yönü olmadığını anlamıştı. Bir kâğıt imzalattı.

– Hadi, serbestsin, dedi.

Adam şöyle bir yekindi ya, kımuldayamadı. Büyük bir ağırlık alıkoydu onu yerinde. Canı gitmiş de haber yok.. Benzi daha bir sarardı. Ölüyorum sandı bir an. Cebindeki ilacını arınsadı, böyle hallerde kullanmak için hep yanında taşıyordu. Bir bardak su istedi. Avucuna koyduğu hapi tam ağzına götüreceksen, soluk soluğa bir kadın girdi. Adamın karısıydı bu.

– N'apıyorsun Naci? dedi.

– Mideme kramp girdi, ilacımı... diye bitkin bitkin inledi adam.

Kadın ilacı kapıverdi, kutunun üzerindeki tarihi aradı.

– İlaç içilmeden tarihine bakılır Naci. Ya bayatsa, ya bozuksa...

Son kullanış tarihine bakalım önce...

Bir an donakalmış gibi olan komiser kendine geldi, kadının elinden ilacı çekip aldı, yeniden adama verdi. İki polis kadını dışarı çıkardı.

İlaçtan sonra adam yeniden can buldu. Ağır ağır kalkıp yürüdü.

Komiser:

– Bir dakika, dedi. Neydi senin dördüncü nikâhunda, arkadaşlarının sözü? Nasıl bağırmuşlardı?

Adam güldü:

– Beş, beş, beş...

Komiser polislere döndü, gol isteyen ateşli taraftarlar gibi:

– Beş, beş, beş... diye bağırdı.

Polisler de katıldılar ona:

– Beş, beş, beş...

Süt ve sevgi

Gün ısıyacaktı nerdeyse. Yusuf mışıl mışıl uyuyordu. Onu uyandırmak, sabahın belki de en zor işlerinden biriydi ana için. Odaya her girişinde, turşu küplerinin bulunduğu küf kokan köşeden oğlunun soluğunu duyuyordu. Kendiliğinden uyanacak gibi değildi Yusuf; uyanacak gibi değildi ya, kıylacak gibi de değildi yavrucağz. Ana, çocuklar için uykunun ne denli tatlı olduğunu biliyordu. Şu koca dünyayı bağışlasalar, uykusunu vermezdi oğlu. Nasıl da sarılmışlardı birbirlerine; uyku çocuğa, çocuk uykuya.

Gerçi kocası iki eşeğini önüne katıp taa alaşafakta çıkıp gitmişti. Ana görülecek işlerin çoğunu gördü: koyunları köyün duvarına, malları da sığra kattı, onların geride bıraktığı pislikleri, içeriyi dışarıyı dip bucak temizledi.

Gündoğusundaki iki tepe, iki buğday harmanı gibi sararmış, ortalık iyice aydınlanmıştı. Güneşi görünce anarın ivecenliği daha da arttı. Her köylü gibi o da gün doğarken uyumayı tembellik, miskinlik olarak öğrenmiş, böyle öğretmişti çocuklarına.

Ana bu kez Yusuf'u uyandırmaya kararlı, o turşu küfü kokan köşeye vardı, eğildi:

– Yusuf, kalk benim güzel çobanım !

Yusuf'un horultularından belli ki, bu iş uzayacak gene; diz çök-

tü kadın, oğlunun hoşuna gidecek sözler bulup art arda sıraladı:

– Kalk bakiim benim küçük çobanım! Anasının bir tanesi bu. Bak dürümün hazır. Nerdeyse öğlen olacak. Kuzuların aç kalır sen böyle uyursan.

Kulağının dibinde davul çal istersen: halay çek, horon tep, uyanacak gibi değildi. Ana, yorganı kaldırıncı, yatağın sıcaklığı birden uçtu, ürpertici bir serinlik yokladı çocuğun bedenini. Ananın sesinden daha uyarıcıydı bu. Güçlölkle de olsa açıldı gözleri. Ana sarstıkça kıınıldadı, birazcık doğrudu, doğrudur gibi oldu. Gene de ana sarmsısa, yeniden yatağına kıvrılıp uyuyabilirdi. Buruşup buruşup gidiyordu.

Yusuf gömleğini, uzun donunun üstüne geçirdiğı pantolonunu giyerken de ana başında, tetikte bekledi.

– Kocaman çoban oldun sen, şimdiye çoktan uyanmalıydın. Şakacıydı, sevecendi ana.

– Böyle çobanlık nu olurmuş yahu?

Çocuğun giyinmiş olmasına da aldanmıyor ana, öylece, giyinikken bile yatağıya yeniden dönüp uyuyabilirdi. Sabah serinliğinin yok edemediğı yatak sıcaklığını çocuk körpe bedeninde bir duyar-sa, her şey sil baştan, yeniden başlayabilirdi. Bu yüzden hiç boşlanıyor ana oğlunu.

Yusuf, iki yufka ekmekle dürülmüş “top gibi” yumurtalı dürümün eline ne zaman tutuşturulduğunun ayrınmında bile değildi. Elinde dürümü, kuzuların dışarı çıkarılmasını bekledi.

Ana kuzuları önüne katarken:

– Köyün çıkışına kadar ben götüreyim, dedi.

Yusuf dürümünü ısıırken, anası da daha bir iştahla yesin, atmasın, artıklamasın diye:

– Ye, ye! Tereyağı, diyor, gözünü oğlundan ayırmıyordu.

Şimdi şu sabah serinliğinde sıcakık yatağında değil de, kuzula-

rın ardında olduğu için böyle “top gibi” bir dürüm yalnız onun hakkıydı. Çobanlılığıyla birlikte öteki kardeşlerine göre, buna benzer küçük ayrıcalıkları olmuştu. Kardeşleri hâlâ uyuyor olduklarından, bu durum kavgasız gürültüsüz kabullenilmişti evde.

Sabahları uykusu iyice açılsın diye köyün dışına değin Yusuf’la birlikte ana da geliyordu. Kuzuların yaylın yeri kayalıklar köyün hemen arkasındaydı. Ana:

- Sakın uyuma, olur mu ? diye uyardı oğlunu.
- Kuzular elin bağına bostanına girer, bize laf gelir. Hem sonra uyursan, boğazına yılan kaçır.

Yusuf’un gözleri birden büyüdü:

- Yılan küçücük ağızdan nasıl girermiş ana?
- Girer oğlum ! Uyurken ağzın açılır, farkında olmazsın sen.

Yusuf korkup ürperdi. Yazıda gördüğü o kocaman yılanlardan biri midesine çöreklenivermiş, yediğini içtiğini önce o kapıyor, akırlı bozmaz mı insan ?

Ananın sıkılamaları bitmiyordu:

- Sürünü büyük sürülere karıştırma, olur mu ?
- Niye ana?
- Büyük sürüler, küçük sürülere ot bırakmaz da ondan.
- Peki ana.
- Yalruzca Salim’le güt kuzularını.
- Olur anacığım.

Ana, ıssız yazılardaki kimi tehlikeler için oğlunu uyardı, öğütledi, öyle ayrıldı.

Kayaların etekleri daha serindi. Diplerdeki toprak, iki üç gün önce yağın yağmurun ıslaklığını taşıyordu. Yusuf kuzularını çabucak sürdü, güneşin ilk ışıklarını emip ısınmış tepedeki kayalara vardı. Söğütleriyle, uzun kavak ağaçlarıyla, toprak danlı evleriyle tüm bir köyü kuşbakışı görüyordu şimdi. Gözlerini bir süre köyün

üzerinde dolaştırıp geniş bahçeli okullarını buldu. Öğretmen aske-
re gidince, okul bu yıl erken kapanmıştı. Okul kapanır kapanmaz
da kendini kuzuların arkasında buldu.

Altındaki kayaların nerede başlayıp nerede bittiğini olsa olsa
büyükleri bilebilirdi. Uçsuz bucaksız, başı boş sürüler gibiydi ka-
yalar. Yeni yağan yağmurların yeşerttiği körpe otlardan kuzuları
pek hoşlanmıştı. Kimi yerlerde çukur kayalar yağmur sularını tas
gibi, tertemiz tutuyordu. Bir pınar gibi dupduruydu kaya çukur-
larındaki yağmur suları, çukur kayalar sanki gözesiz pınar ol-
muşlardı. Her biri gök maviliğinden birer parça indirmişlerdi yer-
yüzüne. Birine eğilip kana kana su içti Yusuf. Yediği yağlı yumur-
ta sabah sabah susatmıştı. Mavi göğü derinliklerine indirmiş su-
yun aynasında yüzünü inceledi. Boz tüylerine dek apaçık görebili-
liyordu yüzünü. Böyle pırıl pırıl bir ayna köy evlerinde bile zor
bulunurdu.

Yağmur sularıyla karnı bir iyice şişirdikten sonra, büyücek
bir kayanın üstüne çıkıp oturdu. Kuzuları topluca, göz önü bir yer-
de otluyordu. Gökyüzüne baktı Yusuf. Dupduru, masmaviydi gök-
yüzü; ama ne bu maviliğe, ne de pırıl pırıl güneşe aldanmalı. Bir-
kaç günden beri, büyüklerin "kırkikindiler" dedikleri yağmurlar
başlanmıştı. Çok geçmez, nerden türedikleri belli olmayan bulutlar
kabarıp gelirler, gök maviliği bir anda kararır, ardından Tanrısal
bir ağıt başlardı. Bugün olmazsa yarın, yaşlı yaşlı döker gökyüzü,
içini boşaltır iyice. Hele şimşekler de çakanca, Allah Baba eline
kocaman bir çakmak almış da öfkeyle dünyamızı ateşe verecek-
miş gibi ürkerdi Yusuf.

Güney'de, taa gök kavşağına yakın bir yerde iki kara bulut du-
ruyordu. Karşılarında dimdik, dupduru duran geniş maviliği göz-
lerine kestirememiş olacaklar ki, kabarmadan, kılmıdamadan du-
ruyorlar şimdilik. Yağmuru aslında hiç sevmiyordu Yusuf. Yağ-

mur başlayınca önce kuzuları için, sonra da kendisi için başını sokacağı bir delik araması gerekecekti. Sonra orada, o rahatsız yerde yağmur süresince bir tutsaklık başlayacaktı. İncecik, sudan parmaklıklar gerisinde bulacaktı kendisini. Yağmur dinince de yürü yürüeyebilirsen. Sevimsiz bir görünüm alırdı dünya, hem de ne sevimsiz! Seller yolları, belleri keser iş güç dururdu. Tüm bunlara karşın gene de yağmur yağmasın diyemiyordu Yusuf, içinden kendi kendine bile söyleyemiyordu bunu. Gökyüzü ağlamalı, hem de hüngür hüngür ağlamalı ki, köylünün yüzü gülsün. Yağmur yağmaz da toprak doymazsa, köylü de kentli de aç kaldı demektir.

Bunları düşünürken hafif bir ürpertiyle titredi. Yağmur suyunu çok içmişti. Alışkın bir davranışla yenini burnuna götürüp sümügünü sildi. Gömlek kolları sağlı sollu, taa pazularına dek sümük kiriyle kararmıştı.

Sıklmaya başladı. Issız kırlarda tek arkadaşı Salim de yoktu ortalıkta. Kendisi gibi beş altı kuzuluk sürüsü olan yaşlılarından biri olsaydı yanında, hiç sıkılmazdı. Komşuların çoğu kuzularını "hak"ıyla tutulmuş çobanların güttüğü büyük sürülere katıyordu. Kimi komşuların kuzuları ise yirmiye otuzu geçkindi, onlarla birlikte otlatamazdı. Üç beş kuzuluk bir sürüyü, büyük sürülerin yanında dolaştırmak bile doğru değildi, anası hiç istemiyordu bunu. Haklıydı da anası. Büyük sürüler geçtikleri yerlerde ot komazlar, süpürüp giderlerdi. Bu yüzden her çobanla arkadaş olamıyordu Yusuf. Hem sonra büyük sürülerin çobanları da büyük oluyordu. Yaşıt olunmayınca arkadaşlık nasıl edilir?

Bu تنها kayalarda bir başına, sabahsa öğlenin olmasını, öğlense akşamın gelmesini bekliyordu. Uzaklardan gelen keklik sesleri, bir de kimi zaman hemen önünden, ayağının dibinden pırr diye uçan kuşlar da olmasa, tek bir ses bile duyamayacaktı. Günle-

ri kayalardan biri üzerine oturup düşler kurmakla ya da keklik yuvası aramakla geçiyordu. Ah bir keklik yuvası bulabilse, hazine gibi saklayacak, dünyalar onun olacaktı. O zaman kuzu gütmek böyle can sıkıcı bir iş olmazdı, hazinesini görmek, onun yakınında olmak için can atardı hem de. Gönlünü birine kaptırmış gibi yuvanın yakınında dolanıp dururdu. Ah, nerde o şans! Kimi çobanlar gibi şanslı değildi Yusuf. Kayaların diplerini bir bir aradığı halde, tek bir keklik yuvası bile bulamamıştı.

Bir keklik yuvası bulabilse, neler yapacağını çok iyi biliyordu. Önce kekliğin yumurtlamasını bekleyecekti, sonra yumurtaları alıp gürk tavuklardan birinin altına koyacaktı. Bir süre sonra da civcivler arasında bir sürü keklik yavrusu... Kırmızı gagaları, kınalı göğüsleri, kınalı ayaklarıyla dağların taşların yaban güzelliği evlerinde olacaktı. Biraz büyüyünce de “gak gak gubarak” diye öteceklerdi kafeslerde. Evcilleşmiş bir yaban güzelliği dolduracaktı evlerini. Kekliklerinin güzellikleri, ötüşleri komşudan komşuya, köyden köye duyulacak, keklik meraklısı köylüler gelip gideceklerdi evlerine. Ah bir olsa, bir gerçekleşse bu düşleri!

Hele “keklik yuvalarını” ballandıra ballandıra anlatan köy çocuklarını dinledikçe öyle bir haset ediyor ki onlara! Gerçi çoğu yalancıydı o çocukların. Gerçekten keklik yuvaları varmış gibi de hiç açık vermeden söylüyorlardı yalanı. Onların anlattıklarından çıkardığı ipuçlarıyla aynı yuvaları Yusuf da çok aramış, bulamamıştı. İnsan o kınalı keklikleri çok düşündü, çok istedi mi, sonunda kendi kendini bile kandıran bir yalancı olup çıkıyordu. Kendisinin bile inandığı yalanları oluyordu.

– Benim de bir keklik yuvarım var, deyip başlıyordu anlatmaya.

Yalnız her yalan gibi bu yalanın da kimi zorlukları vardı. Keklik yuvalarının içi nasıl olur, dışı nasıl olur, yumurtalarının büyüklüğü, rengi nasıldır, bunları çok iyi bilmek gerekiyordu. Yoksa in-

sanın yalanını yüzüne vuruverirlerdi. Yusuf az buçuk biliyor bunları, ama gene de o yaları kıvrabilecek yeterlikte görmüyordu bildiklerini.

Akşam olmuştu. Yusuf kuzularını topladı. Kayalar iri gölgelerle koyulaşmış, kararmıştı. Günbatısında menekşeyle kızıl birbirine girdi; şura senin, bura benim derken, oraları bir güzel boyadılar. Kuzular hâlâ ota iştahla sarılıyordu. Yusuf tek tek karınlarını inceledi; iyiydi, şişkindi karınları. Köyle kayalar arasındaki düzlüğe inince kuzularını saydı: bir, iki, üç, dört, beş... Beşte kalıyor. Hani altıncısı? Bir daha saydı, gene aynı. Yakın yerlerdeki kayaların önünü ardını aradı, bulamadı. Biraz daha yukarılara çıktı, yeniden aşağıya indi; aşağıdan yukarılara, yukarıdan aşağılara baktı.

– Dürr, dürr, diye seslendi.

Bir meleme sesi bekledi, yok! Kendi yiyecekleriyle beslediği, sürünün en iri, en güzel kuzusu yoktu hem de. Anası Karabaş koyun geçen yıl kısır kalmış, doğurmamıştı; bu iki yıla bedel kocaman bir kuzu doğurmuştu. Öteki kuzuların nerdeyse iki katı irilikteydi. Kendine alıştırmak için yiyeceklerini hep onunla paylaşmıştı Yusuf.

Yapılacak her ne varsa yaptı, bulamadı. Geriye oturup bir güzel ağlamak kalıyordu, onu da yaptı.

– Allahım, dedi ağlarken, kurban olduğum Allahım, nerde benim kuzum? Sen büyüksün Allahım! Ben babama ne derim, ben anama ne derim? Eksik kuzuyla eve nasıl giderim? Eve varınca bütün kuzular analarını emecekler, sevişip koklaşacaklar, yitik kuzunun anası meril meril ortada kalacak. Karabaş koyun kara gözlerini üstüme dikip, nerde benim kuzum diye melerse, ben ne derim ona? Allahım sen büyüksün, bul benim kuzumu Allahım!

Kuzu sürüden ayrılıp önceden eve gitmiş olabilirdi. Evde ilk karşılaştığı kişi -kardeşi Mevlüt- bu umudu da bitiriverdi. Ardından anasıyla karşılaştı:

– Ana Karabaş koyunun kuzusu yok! Sürmeli yok!

Sözünün gerisini tamamlayamadan elleri gözlerine gitti. Sıcak gözyaşları ıslattı elini. Suçlu olduğunun kabulüydü bu. Ana ne diyebilirdi ki? Kızmak, bağırmak çağırmak neye yarardı? Sabah tatlı dillerle gönderdiği oğluna kızsın mı şimdi?

– Nerde oğlum, nerde yitirdin? Ağlamayı bırak şimdi.

Nereleri dolaştı, nerelerde güttüyse, ana ilk ağızda oraları aradı, o oymakta koyun kuzu güden çobanların evlerine gitti, yoktu kuzu.

Akşam koyunlar sağlanmış, sıra kuzuların emzirilmesine gelmişti. Karabaş koyunun gözleri, analarına aç kurtlar gibi saldıran, emişip koklaşan kuzularda kaldı. Meleyip durdu, ter ter tepindi. Kuzusu neden gelmiyordu, neden yoktu yavrusu. Olmadık huy-suzluklar yapıyordu. Kapı açıldıkça gözleri bir ikinci, bir üçüncü çıra oluyordu ahırda. Çaresiz onu öylece bıraktılar. Koyunun acı dolu sesi, oturdukları odadan, komşu evlerden duyuluyordu. Kim-seleri uyutmadı. Yavrusu için kasıla kasıla, kendisini sağan ellerden kurtardığı birkaç damla süt, memelerine kurşun gibi ağır geliyordu. Emişmek, koklaşmak istiyor yavrusuyla. Öteki koyunlar emzirdikleri kuzularından ayrılmışlar, doymun bir gönülle geviş getirip dururlarken, Karabaş'ın acısını duymuyorlardı bile.

Yusuf'u beride uyku tutmadı. Koyunla arasında ortak bir dilin olmasını şimdi ne çok isterdi. Şu acıyı ayrı ayrı değil de, ortaklaşa yaşayabilselerdi. Bir koyunla halleşemezdi de, dilleşemezdi de...

Kuzuyu gece de aradılar. Kayaları elek elek elediler. Bir yardımımız olur mu diye epey komşu gelip gitmişti. Yusuf'un halası on-

ları üzüntü içinde bırakıp evine gidemedi.

Yusuf soracaklarını anasına değil de, halasına soruyordu:

– Hala nereye gider bu kuzu, kurt mu yedi yoksa ?

– Sanmıyorum Yusufum, dedi hala, gene eskisi gibi sevecen, sevgi dolu bir sesle. Bu mevsimde kurt olmaz, kışın bile buralara kurt az iner. Biri sen görmeden çalmış olabilir.

Baba geç vakit çerçilikten döndüğünde Yusuf uyumuştı. Remzi olanları duyunca çok üzüldü. Üzüntüsünü de bastıran, tüm duygularını körelten bir yorgunluk vardı bedeninde. Eşeklerden biri aksıyor diye uzunca bir yolu yayan yürümüştü, bugün daha bir beterdi yorgunluğu. Bu üzüntü de bitince üstüne, baktı ki çok kötü sinirlenecek, vurdu kafayı yattı. O uyuma derdindeyken, hala:

– Sabah Yusuf’a kızma, olur mu ? diye sıkladı.

Yusuf’u en çok korkutan babanın tepkisiydi, onun sıkıntılı yüzüyle hiç karşılaşmak istemiyordu. Neyse ki korktuğuna uğramadı, kızmadı babası. Her sabah güçlükle uyandırılırken, o gün babasıyla karşılaşmamak için geceden kalkıp gitmeye bile razıydı. Kuzuları çıkarırken, ister istemez babasıyla karşılaştı, bu tatsız olay konuşuldu.

– Birlikte gideceğiz bugün, dedi baba.

– Kuzuları dün nerelerde göttüysen bana da göstereceksin.

Sabah hava esintisizdi. Bugün yağışsız, sıcak bir gün olacağına daha şimdiden bir bir belirtisi vardı ortalıkta. Gökyüzü gece boyunca lacivertin, mavinin her tonunu geçe geçe, dupduru bir maviye geldi dayandı. Gece bitse de, hâlâ hükmünü yürüteceğine inanan birkaç yıldız, güneşin doğmasına aldırmadan tepelerinde parlayıp duruyordu.

Baba kayalarda aramadık yer komadı. Şimdi sıra komşu köylerin sürülerine bakmaya gelmişti. Gerçi oralarda da bulabileceğine inanmıyordu ya, yitikçilik bu, her dağın, her tepenin ardı bir

umuttu. Oğlunu beride bırakıp ötelere doğru yürüdü.

Küçük bir dereyi geçince önü düzlüktü. "Nedir bu başıma gelenler?" diye düşünüyordu Remzi. Rençberlik'ten karın doyuramayacağını anlayınca, birkaç dönümlük toprağını ortağa vermiş, çerçiliğe başlanuştu. Topraktan koptuktan beri de hep tedirgindi, sürekli bir arayışın içindeydi. Çoluğu çocuğu için bir kurtuluş yolu arıyordu. Umduğunu çerçilikte de bulamamıştı. En iyisi kaçmaktı buralardan, kaçıp gitmekti en güzeli. Şimdi arabalar çoğaldı, yollar kısaldı, Ankara şurdan şurası oldu.

Ellerindeki birkaç dönümlük tarla karısının malıydı. Utanıyordu karısından. Kendi öz babasından iki dönümlük tarla bile alamadı. Babası şurdan sıkıp şurdan yalayan, pintinin, kısınuğun biriydi. Bir de üvey ana girdi evin içine, eterdi beter oldu adam. Babasından söz açıldı nu, onu düşündü mü sıtmalar tutuyordu Remzi'yi. Birkaç kez de kavga etmişlerdi. Şimdi yıllardan beri ne yüzlerini görür, ne izlerini. Babasını utandıracak, babasını imrendirecek bir güce ulaşmayı öyle çok istiyordu ki Remzi. Böyle bir hırs-la dolu doluydu yüreği.

Aşağılardaki ekin tarlalarına baktı. Ekinler yemyeşildi. Kayın-babasının verdiği tarla öteki tarlalar arasında sıkışıp kalmıştı, tarlaların en küçüğüydü. Yukarılardaki kayalardan inip gelen öz, köyü ikiye bölüp geçiyor, taa aşağılarda, tel inceliğinde parlayıp duran Kızılırmak'a ulaşmadan, berilerde, kumlar arasında yitip gidiyordu. Köyde yeşil adına ne varsa bu öz boyuncaydı. Söğütler, kayısı ağaçları, uzun kavaklar, çalılıklar... Nereye, hangi köye bak-san, bura topraklarını horsunmanuş birkaç tür ağacın oluşturduğu sınırlı, dar bir yeşillik. Yazın ekinlerin yeşertisi de ortadan kalkınca, geriye kupkuru, bomboz bir kırgı kalıyordu, toprak diye, yurt diye beklenen. "Neyi bekliyorum ben buralarda?" diye düşünüyordu Remzi. "Toprağım nu var, sürü sürü davarım nu var? Ka-

nırları doyasıya bir ağarantı yüzü görür mü çocuklarını ?”

Remzi önüne çıkan her çobanla görüştü, böyle bir yitik kuzu ne görmüşler, ne duymuşlardı. Remzi onlara inanmadı, sezdirmeden göz ucuyla sürüleri kendisi de aradı. Yoktu kuzu. Yüzündeki sıkıntı, umutsuzluk iyice katmerlenmiş olarak geri döndü oğlunun yanına.

– Yok oğlum, dedi.

– Gitti bu kuzu. Biri çalmıştır ya, kim çaldı bilemeyiz. Bakarsın kokusu çıkar bir yerlerden.

Kuzu gitti gitmesine ya, koyunun sütünden de olacaklar. Üç gün içinde sütü birden azalmaya başladı. Sütü kesilmesin diye başka kuzuları alıştırmak istediler, olmadı, istemedi hayvan. Yavrusunun kokusunu aradı durdu. Kendisine yanaştırılan kuzuları daha ilk koklayışta tanıyor, memelerine yanaştırmıyordu. Böyle giderse yakında bir damla süt bile vermeyecek, memeleri kuruyup gidecekti. En çok süt aldıkları bu koyun sağlırsa, belki yoğurt bile mayalamayacaklar, bundan sonra böyle bir yiyeceği ancak komşularında görebileceklerdi.

Remzi, kuzuyla ilgili “ihbarlar” aldıkça, ağıllara, ahırlara baskınlar yapıyordu. Bu baskınların hemen hepsine Yusuf da katıldı. Hepsinden de elleri boş döndüler. Üstelik baba köyün birinde çobanlardan dayak da yedi. Bu olaydan sonra arama işi tavsadı, ihbarlara eskisi kadar aldırılmaz oldular.

Hiç değilse şu koyunun sesini kesebilseler, kuzuyu unutacaklar belki de. Koyun sabahlara dek ahırda meleyip duruyor, hele de öteki koyunlar emişip koklaşırken, acıları iyice depreşiyor, ter ter tepiniyor. Meleyerek ağıtlar yakıyordu sanki yavrusuna.

– Kuzudan olduk, bari şu koyunun sütünden olmayalım, dedi baba.

– Çoban Nuri'yi getirip kuzulardan birini bu koyuna alıştırı-
lım. Yaparsa bu işi Çoban Nuri yapar. Koyunların kuzuların dilini
bilir o.

Ana biraz önce sağıp geldiği sütü gösterdi:

– Bakın iyice azalttı sütünü. Kuzusuz koyun süt verir mi? Bu
günden tezi yok, git getir Nuri'yi.

Bulundukları odayı her gün değilse de, her iki günde bir önle-
rine gelen bir tencere bulgur pilavının buğusu doldurmuştu. Üstü
kabar kabardı pilavın. Tadından önce sıcaklığını duydular. Pilav
dolu kaba önce büyüklerin sokumları indi, sonra çocukların. Ka-
şıksız, sokum sokum bitirdiler. Baba karnı doyunca ocakbaşına
çekildi. Ocağın içi, baca kenarları, bacakaşı isten kapkaraydı. Ce-
binden aynasını çıkardı, çobanlarla yaptığı kavgadan kalan yüzün-
deki yara izlerine baktı. Karısı, çocukları görmesinler diye de ay-
nayı çabucak cebine koydu. Aslında bu yüzle kimselere görün-
mek istemiyordu.

Yorgunluğuna aldırmadan aşağı köye gitti, bir saat sonra da
Çoban Nuri'yle birlikte geldi. Nuri pek güleç bir adamdı:

– Ne o bacı, hasta mısın yoksa?

Fadime zorla da olsa gülümsedi:

– Sorma Nuri kardeşim, bu kuzu hasta etti bizi!

– Bu kadar dert etmeyin canım, gelen mala gelsin, dedi Nuri.

– Şu koyun sesini kesse, inan dert etmeyeceğiz. Boyuna mele-
yip duruyor, baksana.

– Ee, siz mal yitirdiniz, o yavrusunu yitirdi.

– İnan bizim için de mal gibi değildi, dedi baba. Ailemizden bi-
rini yitirmiş gibi olduk. Mal gözüyle baksaydık hiç böyle üzülür
müydük?

Hep birlikte ahura geçtiler. Hayvanlar kımıldadı. Ekşi bir ko-
kuyla birlikte yüzlerine ahırın sıcaklığı vurdu. Koyunlardan biri te-

pinip kalktı. Karanlıkta iyi seçilmiyordu ya, bu olsa olsa Karabaş koyundu. Ahının kapısı açılır açılmaz ilkin o sıçrayıp kalkıyordu. Hep tedirgindi, hep meliyordu.

– Bu koyun, değil mi? dedi Çoban Nuri.

– Evet, o! dedi baba. Boyuna meleyip duruyor, bulun benim kuzumu der gibi.

– Koyun melemesi bana da çok dokunur Remzi. Bizim şu kat dilimizden daha nu az şey anlatır bir koyunun melemesi?

Ana, elindeki çırayı tahtadan yapılmış küçük bir rafa koydu. Karabaş koyunu ötekilerin arasından çekip çıkardılar. Ahının boş bir yerine geçtiler. Nuri koyunun üstünden tüy ve pislikler alıp yakılacak kuzuya sürdü. Koyundan kokular taşıdı kuzuya. Koyunu başından tutup topaç gibi çevirmeye başladı. Sonra yere yatırdı. Hayvan iyice sersemlemişti. Kuzuyu arka ayaklarının arasına yatırdılar. Az sonra koyun ayıkıp da başını kaldırırken, Nuri yeni doğmuş kuzular gibi ağzından sesler çıkardı, meledi. Koyun gerisinde yatan kuzuyu kokladı. O koklarken, Nuri de yalaması için kuzunun sırtına tuz döküyordu. Kuzu emmeye başladı. Hiç huy-suzlarunadı koyun, Nuri'nin tuz döktüğü yerleri yalıyordu boyuna.

– Oldu bu iş! dedi Nuri.

– Sağ olasin emmioğlu, dedi Remzi. Allah senden razı olsun. Bu koyunun sütü kesilseydi yoğurt yüzü göremeyecekti çocuklarım.

Çoban Nuri hemen gitmek istediye de, bırakmadılar, yukarı, odaya çıkardılar.

Ana ortaya kuru üzümle ceviz getirdi.

– Ardını bırakacağım artık bu kuzunun, dedi Remzi. Koyun sesini kesti ya, bu yeter bize. Köyün birinde çobanlardan canımı zor kurtardım. Biz hırsız nuyız, diye beni öldüreceklerdi nerdeyse. Beni çoğunlukla bu koyunun melemeleri zorluyordu. Kuzumu bulun der gibi, öyle bir meliyordu ki...

Yediği cevizler Nuri'nin ağzında süt gibi köpürüyordu, çötürük dişleri görünmüyordu köpükten. Dudaklarına doğru yağmsı, ak bir sıvı yürüyordu. Ağzı tatlandıkça çenesi de açıldı Nuri'nin:

– Melemez bundan sonra, sütünü de kesmez. Üvey evlat edindi. Öz kuzusu gibi olmasa da avutur koyunu. Tıpkı insan gibi canım. Öteki koyunlar arasında yavru yoksunluğu duymayacak. Dikkat ederseniz gene de bir burukluk göreceksiniz halinde. Tıpkı insan gibi işte!

– Gerçekten de tıpkı bizler gibi, dedi ana.

Remzi durup durup sessizliği aynı sözlerle bozuyordu:

– Aramam artık, bundan sonra aramam. Koyun sesini kesti ya!..

Karısı da Remzi'nin başına gelenlerden sonra kuzuyu önemsemez görünüyordu:

– Arama, aramayalım, diyordu o da. Yalnız kendi ayağıyla çıkıp gelirse ne âlâ!

İlkyaz çıkmadan bütün köy boşalmış gibiydi. Aileler bağ evlerine göçmüşlerdi. Yusuf'lar ile Salim'ler hemen hemen aynı günlerde göçtüler. Onlar gibi hem köy evinde, hem bağ evinde yakın oturan aile çok azdı. Bu yüzden nerdeyse akraba gibi yakındılar, tutkundular. İssiz bağ evlerinde komşuluğun önemi daha da büyüktü. Çoğu zaman bağ komşusu olanlar birbirini bekler, yakın günlerde göçerlerdi.

Bağ evine göçülmeyince, insan gerçek anlamda ilkyazın da, yazın da uzağında kalmış sayılır. Köyde yeşil adına ne varsa buralardaydı çünkü. İlkyazın, yazın güzelliğini getiren her şey buralardaydı: leylekler, kırlangıçlar, kargalar, serçeler ötüşüyordu evlerin içinde dışında. Her yanda el ayak değmemiş bir yeşillik. Köyden beri akıp gelen çayın iki yakası iğde iğde kokuyordu.

İki küçük sürünün iki küçük çobanı Yusuf ile Salim geceyi kır-

da geçirmek için sözleşmişlerdi. Altın suyuna batmış gibiydi gece. Kimi geceler böyle olurdu bozkar, evlerden daha aydınlık, evlerden daha güvenli görünürdü. Ay öylesine yakındı ki yeryüzüne, ışıktan bir bohça gibi sürekli sırtlarında gidiyordu sanki.

İki arkadaş sözlerini pekiştire pekiştire ağır yeminlerle sözleştiler ya, kolay mıydı yatıda kalmak? Kimi zaman insana ev gibi güven verse de, sonuçta ıssız bozkardı işte. Zordu koca bir geceyi kırdı geçirmek, yürek isterdi. Vakit gündüzken pek kolay görünmüştü onlara; ama gündüzün dost, aydınlık yüzü gidince, her şey değişiverdi. Karanlıklar, karaltılar hiç durmadan kımıldıyor, biçimden biçime giriyordu. Korku zaman zaman taşıyamayacakları kadar ağır bir yük oluyordu yüreklerine. Hele de Ay ışıktan bohçasıyla bulutlara girdikçe, gündüzkü yiğitlikleri uçup gidiyordu. Yusuf'la Salim Güneş'in sayısız işlevi içinde birini daha anlamış ol-
dular: hep gece olsaydı, bir tavşandan daha korkak, daha ürkek olurdu insanlar. Yiğitliğimizi bile güneşe borçluyduk bir bakıma.

Her an bir olay olabiliormuş gibi tetikteydiler. Hırsız gelebilir, kurt çıkabilirdi karşılarına. Çan, zil sesleriyle birlikte büyük bir davar sürüsünün karaltısı belirdi karşı sırtlarda. Çoban Nuri'yi uzaktan, sesinden tanıdılar. Elinde kalın bir değnek, Ay ışığında parlayan kavalı vardı. Çocuklara yaklaşıp tanıyınca, sordu:

– Gece yarısı siz ne arıyorsunuz burada?

Çocuklar onun sınırını siyecini aşmışlar gibi suçlandılar:

– Biz de yatıda kalacağız, dedi Salim.

Kararlarının ortak olduğunu, bu yiğitliğin ortak bir dayanışmaya dayandığını göstermek için Yusuf da atıldı hemen:

– Biz de yatıda kalacağız.

– Kuzu çobanları ne zamandan beri yatıda kalıyormuş? diye küçümser gibi konuştu Çoban Nuri.

Hem korkunun, hem de gerçek bir çobanla karşılaşmış olma-

nun verdiği çekingenlik içindeydiler. Gerçi Nuri tanımadıkları biri değildi; hiçbir kötülüğünü görmemişler, duymanuslardı. Ne ki içlerinden bir ses, insanların böyle ıssız bir gecede değişebileceğini, kötü yanlarının ortaya çıkabileceğini söylüyordu. İnsan bile zor-balaşabilir, canavarlaşabilirdi.

Nuri yere otururken:

– Siz de çökün şöyle, dedi.

İki arkadaş atamadıkları o çekingenlikleri içinde çöktüler. Şu ıssız yazı, altın suyuna batmış şu gece Nuri'nin yurdu, Nuri'nin evi, onlar da birer garip konuktular sanki. Önce böylesine tedirginken, sonra rahatladılar. Ürkeklikleri çok fazla sürmedi. Nuri öyle iri yarı, güçlü biri değildi, onu gözlerine kestirdiler bile. Nuri'den güçlü bile görüyorlardı kendilerini. Biri bir bacağından, biri öteki bacağından tuttu mu, indiriverirlerdi yere. Sürçek diliyle alay ettikleri, sürçek diliyle sevdikleri Nuri, konuştuğu korkulardan, ürkeklikleri iyice silindi. Şımarırmeye hazır çocuklar oldular gene.

Salim ile Yusuf'un tersine, evini özlüyordu Çoban Nuri, ev yemeğini, ev yatağını, çoluğunu çocuğunu özlüyordu. Şimdi çok uzaklarda olması gerekirken, taa köyün altına dek sokulması bundandı. Küçük çocukların "bıdır bıdır" konuşmalarıyla şenlendirdikleri, dört duvarla biçimlenen ev yaşamı, ev düzeni başkaydı. O sürçek -ama sevimli- diliyle karşısında kendi çocukları varmış gibi sevecen, hiç üşenmeden bunları konuşuyordu. Çocuklar onun dünyasına imrenirlerken, o da çocukların kaçtığı dünyada arıyordu değişikliği, mutluluğu.

Biraz öncesine değin Yusuf'un ve Salim'in gözlerinde değişik biçimler alan çevredeki karartılar yavaş yavaş gerçek biçimlerine döndükçe hiç de korkulacak gibi görünmüyorlardı.

– Nuri Emmi, dedi Yusuf. Biz neden karanlıktan korkuyoruz?

Başlangıçta korkusuz ve kararlı olduklarını göstermek isterlerken, Yusuf birden boş bulunup sormuştu bu soruyu. Sorusu yüzünden arkadaşının kendisini küçümseyip knayacağından korktu Yusuf. Neyse ki o da sormak istediği bir soruymuş gibi gözlerini Nuri'ye dikmiş, ilgiyle bekliyordu. Gerçek biçimlerine dönen çevredeki karartılar gibi, onlar da ağır ağır gerçek kişiliklerine, gerçek duygularına dönüyorlardı.

– Siz aslında korkmuyorsunuz çocuklar, dedi Nuri. Neden korkacakmışsınız ki ? Yalnız, karanlıkta gözleriniz elinizden alınmış gibi oluyor, bundan rahatsız oluyorsunuz. Biz ise alıştık. Sonra bir de gerçeği tam görememek korkunun bir başka nedeni.

– Ama gene de yatıya kalacağız, dedi Salim. Korkmuyoruz biz.

– Elbette korkmazsınız çocuklar, neden korkacakmışsınız ? Ama kuzu çobanları yatıda kalmaz.

Yusuf, büyük çobanlığın kendilerine yakıştıramamasını bir türlü içine sindiremedi.

– Ne yani, büyük çoban değil miyiz biz ?

– Değilsiniz, dedi Nuri.

Salim:

– Neden ?

Çoban Nuri kavalını gösterdi:

– Peki kavalınız var nu sizin ?

İki arkadaş ay ışığında altın gibi parlayan kavala imrenerek baktılar.

– Yok.

– Peki, kepeneginiz var nu ?

– Yok.

Küçümser gibi güldü Nuri:

– Hıh, oldu mu ya ? Kepeneksiz çoban olur mu ? Çobanların hem paltosu, hem yorgarudur kepenek. Soğukta ne yapacaksınız ?

– Canım yazın da üşünmez ki, dedi Yusuf. Bu havada ne gerek var kepeneğe ?

Nuri, Yusuf'un aklını pek küçümsedi:

– Hıh, öyle san sen ! Sabaha doğru ayaz keser buralar. Sonra uykuda öyle üşür ki insan ! Uyuyanın üstüne kar yağar derler, hiç duymadınız mı bu sözü ?

Ardından gene küçümser gibi güldü:

– Allah bilir kibritiniz bile yoktur sizin. Şöyle bir ateş yakmak istesenez, hani kibritiniz ?

Bu eksiklikleri artık iyice utandırmaya başlamıştı çocukları. Utançlarından birbirinin gözlerine bakıp duruyorlardı.

Sorusunun en zorunu sona saklamıştı Çoban Nuri:

– Anladım çocuklar, siz büyük çobanlara özeniyorsunuz. Büyük çobanlar gibi yatıda kalmak istiyorsunuz. Büyük çoban olmak için asıl ne gerekli biliyor musunuz ?

– Ne gerekli ? diye sordu Yusuf.

– Ne gerekli, ben size soruyorum ?

Biraz düşündü Yusuf:

– Köpek gerekli, büyük çoban köpeği.

– Kurt köpeği gerekli, diye onu tamamladı Salim.

– Bilemediniiz.

– Kibrit gerekli.

– I-ıh !

– Kepenek gerekli.

– Hayır, bilemediniz.

Yusuf gittikçe artan bir tezcarlılıkla:

– Eşek gerekli, dedi.

Ona da aynı keyifle:

– Hayır dedi, Çoban Nuri.

İki arkadaş bu zor bilmeceyi çözemeyeceklerini anlayınca:

– Peki sen söyle, dediler.

Çoban Nuri bir bilge ağırbaşlılığıyla:

– Büyük çoban olmak için büyük sürüler gerekli çocuklar, büyük sürüler.

Çok geçmedi o ağırbaşlılığı bir kahkahayla bozuldu:

– Şu iki üç kuzuluk sürülerle siz büyük çoban olacaksınız, öyle mi? Güldürmeyin insanı. Hah, hah, hah!

Sonra kavalını eline aldı.

– Durun çocuklar, dedi. Size bir de kaval çalayım, ondan sonra evinize gidin.

Çoban Nuri, kavalının küçük kara deliklerine parmaklarını yerleştirdi.

– Sizi bilmem ama çocuklar, ben küçükken bu kaval yüzünden çobanlığa özenirdim.

Nuri, altın renkli, altın sesli kavalını üflemeye başladı. Şimdi gecenin her yanında, her köşede onun zevk veren soluğu vardı. Gerçek bir çobanı inceledikçe, özentilerinin gülünçlüğünü anlar gibiydi çocuklar. Nuri epey bir çaldıktan sonra sustu.

– Çocuklar vakit çok geç oldu. Sizin kiler meraklanırlar. Bırakın bu büyük çobanlara özenme sevdasını. Dedim ya, üç kuzuluk sürülerle büyük çoban olunmaz.

Hele kavalı da dinledikten sonra, Nuri ne dese saygıyla, ilgiyle dinliyordu çocuklar. Nuri kavalını değneğinin yanına koydu, Yusuf'a döndü:

– Bak Yusuf, unuttuyordum az kalsın. Sizin bir kuzunuz yitmişti değil mi?

– Evet, köydeyken, kayalarda yitirmiştim ben.

– Bulamadınız nu?

– Bulamadık.

– Bak ne diyeceğim şimdi sana? Yukarıkişla köyünde Mahir

adında biri var. Yeni ünlenen lursızlardan. Onun kuzularının içinde bir sürü çalıntı kuzu varmış. Kayaların içinde kendi köylülerine bile göstermeden otlatıyormuş. Babana söyle, belki orda olabilir kuzunuz.

Belki... Belki... Söylediklerinde şu “belki” olmasa nasıl da sevi-necekti Yusuf. İşte bir belki, bir umut daha.. Sevindi gene de, bu küçücük umutla yüreği alt üst oldu. İki ay önce yitirdiği kuzusunu arımsadı gene. Olayı çobanlığı adına büyük bir kusur olarak görüyor, suçluluk duyuyordu bundan.

– Yürü gidelim, dedi Salim’e. Hemen babama söyleyelim.

Kuzularını çabucak toplayıp, belin biraz ötesindeki bağ evlerine vardılar. Büyükleri öteden beri bunların hep yarım kalan yatıda kalma özentilerini bildikleri halde, gene de merak etmişlerdi.

Yusuf, Nuri’nin anlattıklarını anasına da söyledi. Ana pek önemsemedi. Baba çerçilikten döndüğünde Yusuf çoktan uymuştu. Sabah babasını kaçırmamak için gün, ibiğini göstermeden uyandı. Baba da aynı umursamazlıkla dinledi onu. Kuzuyu unutmuşlardı sanki, ya da umutlarını iyice yitirmişlerdi. Bir de çocuğun onlara umut vermesi, inanç vermesi çok güç görünüyordu. Bu ilgisizlik çok kızdırdı Yusuf’u. Şu büyükler nasıl da kolay yitiriveriyorlardı umutlarını.

Huysuz, deli diye adlandırılan bir iki koyun vardı ki, Yusuf başlarını tutmadan sağamazlardı. Öğleyin koyunlar sağıldıktan sonra ağlıda bir köşede yapayalnız duran Karabaş koyunun yanında kaldı Yusuf. Uzun bir süre yüzüne baktı, kara yüzünü avuçlarına aldı. Yavrusunun acı melemelerini hâlâ duyar gibiydi. Şimdi unutmuş muydu yoksa kuzusunu? Hiç sanmıyor, unutmuş olamazdı. İnsan gibi, hep irak bakıyor, dalgın bakıyor gözleri. Memelerine alıştırılan bir başka kuzunun sıcak ağzıyla acıları bir parça dinmiş olsa da, öz kuzusunu unutmadığı belli oluyordu.

– Mele Karabaş koyun! diye, söylendi Yusuf. Eskisi gibi acı acı mele. Arayın, bulun benim kuzumu de. Sütünü verme bize. Seni başka kuzularla kandırıp sağıyorlar. İçindeki acının, özlemin dinmediğini göster, durma, mele mele!

Yüzünü yüzüne sürdü hayvanın. Bir suçluluk duyuyordu Karabaş koyuna karşı. Kendisini bağışlatmak istiyordu.

Bir sabah baba, iyi bir binek olduğu için yükten esirgedikleri kır eşiği anaya erkenden yemletti, alaşafakta Yukarıkışla'nın yolunu tuttu. Nereye, niçin gittiğini kimseye söylemediler. Yalnızca anayla Yusuf biliyordu bunu. Yusuf o gün evlerinin çevresinden hiç ayrılmadı. Gözleri sürekli Yukarıkışla yolundaydı. Baba öğleye doğru kucağında kuzuyla gelince, büyük bir sevinç duydular. Aradan geçen bunca zamandan sonra kuzunun kolayca bulunabileceğini doğrusu hiç unumuyorlardı.

Bir şey daha çok şaşırttı Yusuf'u: hani nerde sürünün o en iri, en sağlıklı, en güzel kuzusu? Bu mu? Hiç büyümemiş sanki, tam tersine zayıflamış, küçülmüş, arkaşmış iyice. Tanınmasın diye de kulaklarını enemişler, orasını burasını katranla karartmışlar, kir mi, benek mi olduğu belli olmayan lekelerle dolmuş her yanı. O kocaman kuzu olmuş bir sakırga.

Öğleyin koyunlar sağılıp da kuzular emişmek için bırakılınca, kuzunun Karabaş koyunun kuzusu olduğuna ancak o zaman inanabildi Yusuf. Koyun daha yüzünü görmeden kokusundan tanıdı yavrusunu, hem de epey uzaktan. Önce koklaştılar bir. "Mee!" dedi koyun, bütün bir bedeni titredi. Kuzu ivecen dudaklarıyla öyle bir sarıldı ki anasının memelerine, küçük pembe ağzı köpük köpük süt doldu. Koyun ise lastik gibi kıvrılıyor, yavrusunun yüzünü, gözlerini, kuyruğunu içine sindire sindire kokluyordu. Pis kaçını bile... Bir yandan da kısık kısık meliyordu.

Ötekiler öylesine mutluydular ki, ağlamaklı olmuşlardı.

– Ana işte ! dedi kadın. Hayvan da olsa unutmuyor yavrusunu.

Artık caru gibi sevdiği kuzusu hep yanındaydı Yusuf'un. Şu var ki, Sürmeli sürüsünün en güzel, en gülbüz kuzusuyken, şimdi en zayıfı olmuştu. Yusuf onu eski haline getirebilmek için ne gerekirse yapıyordu. Sırasında aç bile kalıyordu, azığını hep ona verdiği günler oluyordu. Bağ yaprakları, başak artıkları, dal parçaları bulup getiriyordu. Öteki kuzulardan ayrıcalıklı olarak anasını daha çok emmesine izin veriliyordu. Bütün bu çabalar sonucu biraz canlarur gibi, tavlarur gibi olmuştu Sürmeli.

Yusuf bir gün anasına sordu:

– Anacığım, Sürmeli, sürümüzün en iri, en güzel kuzusuydu neden küçülüp zayıflamış böyle ?

Ana, "Ah !" diye içini çekti bir; doğurmak, emzirmek ve sevmek demek olan analığın gücü üzerine düşündürmek istedi çocuklarını:

– Yavrularım işte görün ! dedi. Ana sevgisine, ana sütüne en çok gerek duyduğu bir dönemde anasından uzun bir süre ayrı kalınca sürünün en iri kuzusu böyle arıklaştı. O boşluk, anasızlığın bıraktığı o boşluk bundan sonra kolay kolay doldurulamaz.

Gerçekten de ne ağaçlardan toplanan yapraklarla, ne başak artıklarıyla, ne Yusuf'un azığıyla, ne de kuzuyu bu hale getiren hırsıza her gün birkaç ağz sövmekle doldurabiliyorlardı o boşluğu.

Becerikli satıcı

Erkan Bey pencereden, Mercedes'ler, Ford'lar, BMW'ler arasında sıkışıp kalmış arabasına bir kez daha göz attı. Eski, külüstür bir Volkswogen'di onunki. Arka camdaki "satılık" yazısını biraz önce yapıştırmıştı. Hemen satılıvermiş gibi, hüzünleniverdi Erkan Bey. Ya karısı? Yazıyı görünce onun da içi bir tuhaf oldu.

– Külüstür mülüstürdü ya, alışmıştık kırmızı böceğe, dedi buruk bir sesle.

– Bilmiyorum, iyi mi ediyoruz satmakla?

Karısı ne zaman "kırmızı böceğimiz" diye söze başlasa, arabayı satmaktan vazgeçiyorlardı; ama bu kez ne cayacak, ne erteleyecekti Erkan Bey.

– Görmüyor musun Lale? dedi. Araba iyice dökülüyor. Sürekli masraf istiyor. Her gün bir yeri bozuluyor. Ne benzin dayanıyor, ne yağ... Yakında bir boya kaporta masrafı da gerekecek...

– İyi de, alacak adam görmez mi, anlamaz mı bunları?

Erkan Bey'in gözleri cin cin parladı. Günlerdir araba pazarına boşa gidip gelmiyordu ya... Bu işin bütün inceliklerini öğrenmiş sayıyordu kendini.

– Sen merak etme, dedi. Göreceksin hemen okutucaam birine. Şimdi bir de ilan yazayım. Ne demişler? Bitli baklanın kör alıcısı...

Bir kâğıt kalem aldı Erkan Bey, hemen karalayivereceğini sandığı ilan epey uğraştırdı onu. Zaten çenesindeki kıvraklığın bir parçasının olsun kalemine bulaşmanuş olmasına hep şaşardı. Ne yazacağının sıkıntısı içinde kıvranıp dururken;

– Kolayı var şekerim, dedi Lale Hanım. Şu gazetede ki ilanlara bakalım. Sen de onlar gibi yazıver.

Lale Hanım, gazetenin ilanlar bölümünü açtı, bir ikisini okudu:

– Sahibinden satılık bilmem ne... böyle diyelim mi?

– Cık, hoşuma gitmedi bu.

Lale Hanım bir başka ilanı okudu:

– Eczacıdan satılık 1970 model Mercedes... Şekerim, satıcının mesleği de belirtilmiş.

Bak, bunu düşünmemişt i Erkan Bey; satıcının iş i uğraşı da önemli... Bir şirkette muhasebeciydi o; “muhasebeciden satılık” diyemezdi ya. Birden, yıllar önce yaptığı doktora geldi aklına. Antropoloji dalında dışarıdan doktora yapmış, yardımcı doçentlik için üniversiteye başvurduğunda da, bölüm başkanı, hem de yüzüne karşı: “Tekkeyi bekleyen çorbayı içer”, diyerek çömezlerinden birini almıştı. Yıllardır muhasebecilik uğraşı içinde bu gizli kariyerini kendisi bile unutmuştu.

– Tamam, buldum Lale! diyerek sıçradı yerinden.

– “Doktordan satılık” diyelim. Ben doktora yapmadım mı? Nihayet bir iş e yarayacak doktoram.

– Aa, evet! Öyle ya.. Yaz: Doktor’dan satılık 1960 model... Hııh... Alıcılara çok güven verecek bu ilan.

Ertesi gün ilanın çıkıp çıkmadığını anlamak için gazeteyi karıştırırlarken, telefonlar başladı bile. Ne çok sorular soruyorlardı:

– Doktor Bey, cantları çelik mi?

– Doktor Bey, boya kaporta vaziyeti...

- Motoru nasıl ?
- Kaç kilometrede ?
- Doktor Bey, göğüs nasıl, göğüs ?

İlkin yadırgadıysa da, gittikçe bu “doktor” sözüne de alıştı. Bu arada nerede doktor olduğunu soranlar da çıkıyordu, hatta telefonda küçük bir reçete yazdırmak isteyenler bile...

Telefon gün boyu hiç susmadı. Böyle bir ilgiyi bekliyordu Erkan Bey, çünkü araba alım satımı nerdeyse herkesin ikinci, üçüncü işi olmuştu ülkede. Yalnız pek çok insanın adres almasına karşın, eve gelen bir iki kişiyi geçmedi. Onlar da daha uzaktan arabayı görünce dönüp gitmişlerdi. Pazarlık bile etmeden.

Erkan Bey ertesi gün bir ilan daha verdi, fiyatı da biraz düşürdü. Gene “doktordan satılık” dedi, gene “Doktor Bey” diye bir sürü insanın saygı dolu sesini dinledi, sorularını yanıtladı, çoğu adres alıp üstelik umutlandırdı da Erkan Bey’i, ancak arabayı görmek için gelen gene bir iki kişiyi geçmedi. Onlar da laf olsun diye hiç olmayacak bir fiyat verip gitmişlerdi.

Ertesi gün bir ilan daha verdi Erkan Bey. Umudunu hiç yitirmediği gibi, işi biraz da eğlence sayıyordu. En çok sabah saat 09.00-10.00 arasında arıyorlardı. “Bunlar, gazetesini sabah okuyanlar”, diyordu. Bir de geç saatte arayanlar vardı ki, onların adını da “meyhaneden dönenler” koymuştu.

Ne olduysa o gün akşamüstü çalan bir telefonla oldu. Kalın sesli bir adam gene hep sorular, sorular sordu:

- Beyefendi arabanız kaç kilometrede ?
- 15 000
- Aman beyefendi, 60 model bir araba 15 000 kilometrede olur mu ? Bir yanlısınız var sizin, sakın yanılmayasınız.
- Hayır beyefendi, yanlım yok. Ben aldığımda arabanın motoru sıfırlanmıştı. Ben sekiz yılda 15 000 kilometre yapmışım.

– Beyefendi gene az. Sekiz yılda 15 000 kilometre çok az.

Bunu da şöyle açıkladı Erkan Bey:

– Efendim, ben haftada iki gün işe gidiyorum. Haftada iki gün ancak binıyorum arabama. Hatta çoğu zaman çalıştığım şirketin arabasıyla gidip geliyorum işime.

Adam içtenlik kurmak ister gibiydi; hem şaka, hem imrenti vardı sözlerinde:

– Aman beyefendi, dedi, ne güzel bir işiniz varmış öyle ! Haftada iki gün. Afedersiniz, nerde çalışıyorsunuz siz ?

– SAKATAŞ'ta çalışıyorum.

– Öyle mi ? Doktoru musunuz oranın ?

Doktor sözü edilince duyduğu o küçük rahatsızlığı gene duydu Erkan Bey:

– Şe... şey beyefendi... Ben doktora yaptım. Antropoloji Doktoruyum. SAKATAŞ'ta muhasebe servisinde çalışıyorum.

– Hı... Orayı ben biraz bilirim. Afedersiniz adınız nedir ?

– Erkan... Erkan Ermiş...

Karşıdaki ses birden değişiverdi:

– Erkan Bey, beni tanımadınız galiba ?

Bu kalın, hafif de nezleli ses hiç yabancı gelmiyordu Erkan Bey'e.

– Sesiniz... Sesiniz pek yabancı gelmedi bana.

– Elbette gelmez. Ben sizin genel müdürünüzüm.

– Nizamettin Bey, siz misiniz ?

– Evet, benim !

Erkan Bey şaşkınlıktan bir an kalakaldı. Rastlantının böylesi... Akıl alacak gibi değildi.

– Aman sayın Genel Müdürüm, bu ne güzel bir rastlantı !

– Evet, çok güzel bir rastlantı. Bizim muhasebe servisinde işlerin neden aksadığını öğrenmiş oldum böylece. Demek ki haftada

iki gün işe gidiyorsunuz ha? Hem de şirketin arabasıyla...

Yaptığı aptallığın yeni ayırımına varıyor gibiydi Erkan Bey. Birden dünya başına yıkıldı sanki.

– Sayın Genel Müdürüm, ben... Ben arabamı satmak için...

Genel müdürün sesindeki öfke apaçık. Buyruğu da kesin:

– Hemen... Hemen iliştiğiniz kesilecek şirketle. anladınız mı? İliştiğiniz kesilecek.

Erkan Bey ağzını bile açmaya fırsat bulamadan, çat, kapandı telefon.

Bir aydır işsizdi Erkan Bey. Genel müdür gözünün yaşına bile bakmamış, iki satırlık bir yazıyla kapının önüne bırakıvermişti onu. Ardından da işsizliğin, parasızlığın sıkıntıları... Evin içinde barut gibi iki insan. Karısının dili uzadı da uzadı. Erkan Bey nasıl da kızıyordu beceriksizliğine. Hemen okutuverceğini sandığı araba hâlâ evin önünde. Ne yapıp edip satacaktı onu, yoksa işsizliğin getirdiği şu sıkıntıları nasıl atlattırdı. Bu kez “ihtiyaçtan satılık” da diyebilirdi ya, o gene “doktordan satılık” demeyi yeğledi, bir ilan daha verdi.

Günlerdir susan telefonları gene başladı. Zır, zır, zırr... Arayan arayana. Artık sorulan soruları iyice ezberlemiş gibiydi. Yanıtlar ise kendiliğinden, hiç düşünmeden çıkıyordu ağzından. Arayan, adres alan çok da, şöyle zahmet edip arabayı görmek isteyen bir iki kişiyi geçmedi.

Erkan Bey’in “meyhaneden dönenlerin saati” dediği o geç saatlerde telefon bir kez daha çaldı.

– Arabanızın teybi, radyosu var mı? dedi karşıdaki ses.

– Var, dedi Erkan Bey.

– Adresinizi verir misiniz?

Adresi yazdırdı, hemen ardından da telefon kapandı. Erkan

Bey şaşırmuştu biraz. Yalnızca radyo ve teyp soran bir alıcı. Ne motorunu sordu arabanın, ne boyasını, ne kaportasını... Kocasının pinpiriklendiğini gören Lale Hanım:

– Ne oldu Erkan ? dedi.

– Yahu adam radyosunu teybini sordu, sonra adresimizi alıp kapattı.

Lale Hanım kocasından da pinpirikti:

– Eyvah, hırsız mıydı Erkan ? Gene çaldırmayalım teybimizi...

Tam yatacaklarken, bir de hırsız korkusu... Uyuyabilirsen uyu şimdi... Işığı söndürdüler, yorganı da başlarına çektiler ya, uykuya uzlaşacak gibi değildi gözleri. Akıllı fikri arabadaydı ikisinin de... Bir biri, bir öteki sırayla sokağı gözleyip durdular. Gecenin şu güzel, şu derin sessizliğinde mışıl mışıl uyumak varken, sırası mıydı bir de hırsız düşünmenin ? Erkan Bey bunun boş bir kuruntu olduğuna kendini inandırmış, tam uyuyacakken, karısının sesiyle sıçradı:

– Erkan, biri arabanın kapısıyla oynuyor. Koş, bak ! Bak !

Koştı Erkan Bey, karısının gözlerini dayadığı perde aralığına o da eğildi. Biri, nasıl da rahat, nasıl da korkusuz, boyuna arabanın kapısını zorluyordu. Deli gibi fırladı Erkan Bey, arkasından da karısı.

– Erkan, bıçak filan olur adamda. Aman dikkat et, hemen so-kulma !

Bahçe kapısına dek korku içinde yaklaştılar. Boyuna arabanın kapısıyla uğraşıp duran karaltıyı ilkin Lale Hanım tanıdı.

– Aa, bu bizim komşu, Haydar Bey. Şu sarhoş adam.

Derin bir soluk boşalttı ikisi de.

– Evet o, körkütük sarhoş gene.

Erkan Bey korkuyu iyice atmış, rahatlamıştı.

– Hayrola Haydar Bey ? dedi.

Haydar Bey şöyle bir geriye kaydıldı, arabaya tutunmasa düş-tü düşecek.

– Hık... Komşu, arabanın kapısına bir şey olmuş. Anahtar gir-miyor.

– Girmez tabii Haydar Bey, o bizim arabamız. Bakın sizinki şurda.

– Aa, öyle mü ? Cık... Diyorum bu kapı niye açılmıyor ? Hık...

Haydar Bey, yalpa vura vura arabasına doğru giderken, öteki-ler evlerine yürüdüler.

Kapıya geldiklerinde bir terslik daha karşıladı onları. Evden çı-karlarken anahtarı almayı düşünememişlerdi. Gecenin bu saatin-de kalakaldılar öyle. Üstlerinde pijama, ayaklarında terlik... İkisi de dokunsan ağlayacak.

– Niye anahtarı almadan çıktın ? diye bağırdı Erkan Bey.

– Sen niye almadın ? dedi karısı da.

– En son çıkan sendin.

– O korku içinde kim düşünür anahtarı ?

– En son çıkan sen olduğuna göre, sen düşünmeliydin. Bağır-tma beni !

Hırsından boğazına sarılıverecek gibiydi karısının. Kocasını hiç böylesine zıvanadan çıkmış gibi görmemişti Lale Hanım. Kor-ku içinde geri geri çekildi, sonra da sokağa doğru hızla yürüdü.

– Nereye gidiyorsun Lale ?

Lale Hanım arkasına bakma gereği bile duymadan:

– Annemin evine gidiyorum, dedi.

– Yani... Yani terk mi ediyorsun evini ?

Gene hiç bakmadı bile Lale Hanım:

– Evet, terk ediyorum !

İç i kahurla, öfkeyle dolu doluydu Erkan Bey'in. Elbette işsiz bir insanı karısı da terk ederdi böyle. O çok güvendiği becerisi, hiç

ummadığı bir düş kırıklığı yaşattı ona. İşinden olmuştu, eşinden olmuştu... Bütün bunlara yol açan araba hemen yanı başında, so-
kağın aydınlık bir yerinde duruyordu öylece. Düşman düşman
baktı yıllardır kahrını çeken kırmızı böceğe. Araba değil, kanı ca-
rı, bilinci olan bir yaratık, bir canavardı o; yoksa art arda gelen
bunca uğursuzluğu yaşatamazdı insana. Erkan Bey, iki adım öte-
deki yapı gereçlerine koştu, kocaman bir kalas geçirdi eline, olan-
ca gücüyle kaldırdı indirdi, kaldırdı indirdi:

– İşimden oldum, eşimden oldum senin yüzünden !

Her vuruşunda aynı sözleri yineledi durdu:

– İşimden oldum, eşimden oldum. İşimden oldum, eşimden...

Araba bir anda hurda yığırına dönmüştü. Yatışacak gibi değil-
di Erkan Bey'in öfkesi. Karşısına kim çıksa, bir darbe de ona indi-
rebilirdi. Elindeki kalası biraz da bu yüzden uzaklara doğru fırlat-
tı. Arabadan yeterince hıncını almıştı. Şimdi sıra, bir araba satışın-
da bile işine yaramayan doktorasındaydı. Doktorluğunu belgele-
yen elinde ne varsa parça parça edecekti. Hırsıyla eve doğru koştu.

Erkan Bey, bu kez de anahtarını içerde unuttuğunu unutmuştu.

Elenen

Hamamın soyunma odasında malzeme çantasına bir kez daha göz attı: eşofmanı, mayosu, s spansuvarı, havlusu, sabunu, her şeyi tamamdı. Küçük bir eksik bile mindere çıkarken büyük bir sıklıntı olurdu. Hiç sevmezdi malzeme dilenciliğini, onun bunun üstünden çıkanı giymeyi. Birine bal, birine turşu suyu koyduğu iki de kavanoz duruyordu malzemeleri arasında.

Üst üste maçlar yapmış gibi daha şimdiden yorgundu. Hem bedeninde, hem beyninde bu yorgunluk. Müsabaka korkusu, müsabaka heyecanı günlerce önceden sarıyordu onu. Dalgındı, unuttandı da. Nerdeyse k lotuyla, çoraplarıyla inecekti hamama.  st nden son olarak bunları da çıkardı, oda hizmetlerine bakan adamın bıraktığı peştamalı çıplak bedenine doladı. Küçük kabinin büyükçe bir bölümünü tutan aynaya döndü. Hiç ayrılması yoktu burdan. Peştamalın üstündeki ıplaklığa uzun uzun akşam da bakmıştı aynı aynada. Bugün daha bir zayıflamış buldu kendini. Yüzü iyice ekilmışti, sapsarıydı. Gözleri kanlı kanlı... Karnı birbirine geçmiş, incecik, koptu kopacak. “Kilo düşmek” için bir ay önceden ağırlaşmıştı idmanları. Minderden başka, uzun koşu çalışmaları, sürekli jimnastik, sıkı bir perhiz... Akşam da   saate yakın bu hamamda ter döktü; gene de bitmedi ilesi, bir kilosuna kaldı. Az

sonra aşağıya indiğinde bu fazlalığı atamazsa, daha tartıda elenecek, mindere çıkamayacak bile. O zaman da düşlerinde görececek şampiyonluğu. Böyle bir tersliği düşünmek bile istemiyordu; çünkü çok önemliydi bu kez ki maçları. Dereceye girer, göz doldurursa, M. K.'ye alacaklar, iş vereceklerdi ona. Başansı iş demekti, eklemek demekti bu kez.

Zayıfladıkça yüzü çirkinleşiyordu; ama güzellikmiş, çirkinlikmiş hiç umrunda değildi onun. Kabuk bağlayan yaralardan kalan izleri, gittikçe irileşen, eğrilen burnunu, su toplamış kırık kulaklarını eskisi gibi dert etmiyordu. Şampiyonluk tutkusu, başarı arayışı güzelliğini, sağlığını bile unutturmuştu ona. Zayıflamak için zeytinyağı içen, sabun yiyerek bağırsaklarını bozan güreşçiler biliyordu. Belki de ileride onu da bekliyordu böylesi delilikler.

Hamam kabinlerini bu aynalar yüzünden seviyordu o. Güzelliği yüzle sınırlayan küçük aynaları ayna saynıyor. Kendi yoksul evlerinde böyle büyük bir aynası olmamıştı hiç. İş olmasaydı şimdi saatlerce oyalanabilirdi karşısında. Yitirdiği yüz güzelliğini unutturan vücut güzelliğini ancak böylesi aynalar gösteriyor ona. Omuzları, kanat kasları geniş, göğsü iri, pazuları kalın, adaleleri çizgi çizgi ortada, beli incecik. Güreş yüz güzelliğini alırken, bunları verdi ona; gittikçe üçgenleşti, güzelleşti vücudu.

Şu günlerde birden zayıf düşmesine kendisi değil de, ailesi üzülüyordu. Üç yıldır alışamadılar güreşin bu gerçeğine, bu çileli yanına. Sıkletinde kalabilmek için müsabaka öncesinde zayıflaması gerektiğini anlatamadı bir türlü. Onlara göre güreşçi dediğin yemeli içmeli, ağır çekmeli. Yağlı, karakucak sanıyorlar; çayır güreşi sanıyorlar minderini.

Ağız kuruluşunu gidermek için yanında taşıdığı limondan bir parça emdi. İçti nasıl da yanıyordu. Dudakları, ağzı kupkuru. Günlere göre şöyle doya doya ne yedi, ne içti. Lokmaları sayılı, yudumla-

rı ölçülüydü. Sabah incecik bir dilim ekmeğe azıcık bal, bütün yediği bu. Yarım bardak çayı bile içmedi. Kahvaltı sofrasına oturmasıyla kalkması bir oldu. Birazcık daha yemesi için anacığı yalvardı durdu. Kırdı gücendirdi anacığını. Bugün hamamda bir kilo daha zayıflayacağını bilseydi, kadıncağz aklını oynatırdı herhalde. Ne anasına, ne babasına işlerinden çokça söz etmezdi. Maçlarına tek bir yakını bile götürmüyordu. Hep yenginin mutluluğunu yaşayacağını bilse, götürürdü elbet. Yakınlarının önünde yenilmekten korkuyordu. Bir gün kimsenin bileğini bükemeyeceği bir ustalığa eriştiğinde, eş dost, ana baba, herkesi götürecekti güreşlerine. Başarısından onur duyacaklar, mutluluğundan pay alacaktı onlar da.

Omzunda havlusu, elinde yarım limon, kabinden çıktı. Salonun serinliğinde yüzlerce diken ucu dokunup çekildi bedenine. Merdivenlerden indi, büyük demir kapıdan içeri girince, hamamın sulu, ıslak sıcaklığı yapıştı tenine.

Göbektaşının kapı serinliğinden uzak bir yerine oturdu önce, sonra ağır ağır sıcak mermerin üstüne bıraktı kendini. Artık iyice alışık olduğu bir işkenceydi başlayan. Bu bunaltıcı sıcakta bütün hücreleriyle yaşayacağı sıkıntıyı düşünmek bile istemiyordu. Uyur gibi kapattı gözlerini.

Kolay kolay terleyeceğe benzemiyordu. Başka türlü olamazdı da... Yemiyor içmiyor, akşam sabah ter atıyordu vücudundan, su istiyordu. Hemen her güreşçinin başarısı böyle bir cehennemden geçiyordu. Hele de "52", "57" gibi hafif kilolarda... Katlanacaktı çaresiz.

İlk terler alından dökülecek, sonra koltuk altları, boynu, göğsü, ter umuduyla bakındığı yerleri. Bir saat sonra bile bu organları kupkuruydu. Hele bacaklarından hiç umut yok. Tek bir pırıltı bile göremiyordu bacaklarında. Yüreği taa çenesinin altına, sol

kulağının dibine gelmiş sanki; güm güm vuruyor yüreği, sesini, bungenluğunu, nasıl çırpınır durduğunu daha iyi duyurmak ister gibi. Bayılıp kalabilirdi de burada. Belki de bunu duyurmak istiyor yüreği.

Yaşadığı sıkıntıyı unutmak için çevresiyle ilgilenmeye başladı. Göbektaşına birkaç kişi daha uzanmıştı. Çoğu lümbür lümbür et, yağ... Zayıf da şişman da çirkin görünüyordu gözüne. Göbekleri şiş, derileri sarkık. Bir güreşçiyi nerdeyse tiksindirecek denli çirkin vücutları. Ama bu vücutlardan şıpır şıpır akan terlere imreniyordu. Nasıl da kolay terliyordular.

Sırt üstü uzandı yeniden. Bütün bir sırtını göbektaşının sıcaklığına verdi. Çok sertti mermer, olduğundan da sert. Vücudunun yağı, eti azalırken, kemikleri çoğalıyormuş gibi, her şey şu birkaç gün öncesine göre, çok daha sert geliyordu ona. Çiy tanelerine benzeyen su damlacıklarıyla dolu kubbeye çevirdi bakışlarını. İri iri, boncuk boncuk, yüzlerce, binlerce su damlası, üzüm iriliğinde, üzüm salkımı görünümünde. Duvarlar bile terliyorken, hâlâ tek bir damla yoktu onda. Akşam gene bu göbektaşının üstünde, vücudunda ne var, ne yok su olup gitmişti.

Sıkletindeki güreşçileri düşündü. Bu kez Necmi gibi bir rakibi yoktu, kim yenecek onu? Hayri mi? Serbest olsa belki... Çayırda gelmiş adam ne bilir grekoromeni. Kızıyordu onun hem serbeste, grekoromene soyunmasına. İnsan birinde ustalaşmalı, birine alışmalı. Okumuşları hep grekoromene yöneltiyordu hocaları. Halk ısınamamıştı bu güreşe, sevememişti ya, zevkine varılsa sporların en artistiydi grekoromen. Belden aşağısı yasak, belden yukarda arayacaksın bütün oyunları. Tıpkı tazecik bir kızla sevişir gibi, sırlar, yasaklar var karşında. Bu sırlamanın getirdiği zorluklarla güzelleşir, incelik ister grekoromen. Serbeste göre daha bir kafa sporu. İncelikleri çok, hamallığı az.

Rakiplerini nasıl yeneceğinin hesabına dalmışken, kıpkırmızı olmuş derisinin orasında burasında terler gördü. Ter değil de, inciler gördü sanki, öylesine sevindi. Alnundaki terleri el ucuyla alıp baktı, inanmak istedi gerçekliğine. Bir yerlerden su sıçramış da olabilirdi. Hayır, terdi bunlar. Vücut bir erimeye başladı mı, gerisi gelirdi. Gözeneklerde beliren ıslaklıkların, daha damla haline dönüşmeden vücudu yeniden emiyordu. Akıp kurtulabilenler çok az. Elindeki havluyu bunun için getirtmişti. Gördüğü her ıslaklığı, her pırlıtyı bir süre izliyor, azıcık çoğalınca hemen siliyordu.

Kendi isteğiyle, kendi bilinciyle bu cehenneme iki saat ancak dayanabildi. Su dökünmeden, elindeki havluyla iyice kurularıp çıktı.

Güreş salonuna girince, buranın o hiç eksilmeyen ter kokusunu duydu önce. Yaşamı hep iç içeydi bu kokuyla. Başka hiçbir sporda insan burnu, insan tenine, insan terine, insan kokusuna böylesine yakın değildi. Başlangıçta biraz zorca katlandığı bu durum, minderden uzak kaldığında nerdeyse bir özlem oluyordu onda. Ter kokusuyla birlikte bir coşku kabardı içinde.

Boş tribünlerde tartı için soyunan arkadaşlarına o da katıldı. Üzerinde ne var, ne yok soyundu, yalnızca külotuyla kaldı. Tartı aygıtı salonun ortasında, minderin hemen yanındaydı; hakemler, kulüp temsilcileri, yöneticiler bekliyordu başında. Oraya doğru yürüdü, sıraya geçti. Sıra ona gelince tartı hakemi sordu:

– Kaça gireceksin ?

– 57'ye.

Hakem aygıtı ayarladı;

– Çık, dedi.

Basküle çıkarken, ağırlık yapmasın diye ciğerlerindeki havayı bile boşalttı, soluk almadan bekledi.

– 200 gram fazlalığın var, dedi tartı hakemi. Hadi koş şurda biraz. 200 gram bir şey değil, düşersin.

Koşacak hal mi kalnuştı? Ayaklarında, kollarında yüzlerce kilo ağırlık vardı sanki. Arkadaşları bir yandan, hocası bir yandan:

– Hadi, diyorlarda. Hadi koş!

Koşacaktı, bırakacak değildi elbette.

Tartıda terslikle karşılaşmayanlar günlerce süren perhizlerini hemen oracıkta bozuyorlardı. Onları görünce açlığını, susuzluğunu daha bir duydu. Şu 200 gramdan da kurtulursa, her şeyi yiyebilecekti, canının çektiği her şeyi. Ne büyük bir mutluluktan bu. Arkadaşlarının yardımıyla kalınca giyindi, minder kenarında bir süre koştuktan sonra yeniden çıktı tartıya.

– 150 gramın kalnuş, dedi tartıya bakan hakem.

Hemen inmedi, hemen uzaklaşmadı ordan. Bir yetkili belki de bu kadarcık bir fazlalığın hoş görülmesini isteyebilirdi. Kimsede böyle bir eğilim görmeyince, sıkıntıyla giydi eşofmanlarını. Arkadaşları yanındaydı hep:

– Beş dakkada düşersin, hadi koş!

– Kımıl da oğlum, ölmedin ya!

Büyük bir bıkkınlık duyuyordu bu işten, kımıldayanuyordu.

– Beş kilo düştüm, dedi. Dile kolay. Hamam öldürdü beni.

Şurdan şuraya adım atacak hali kalmanuştı, naz değildi bu. Arkadaşları kollarına girip mindere doğru zorla götürdüler. Hareketlendirmek, biraz olsun kımıldatabilmek için kimi tek dalyor, kimi çift dalyordu. İki üç kişinin çabasıyla koltuk altları hafifçe nemlenmiş, saçları buğulanır gibi olmuştu.

– Hadi, kımıl da biraz!

Ellerinden gelse arkadaşları onun yerine zayıflayacaklardı. Bu davranışları ayrı bir güç verdi güreşçiye. Kendisini bile şaşırtan bir istek, bir hırs kabardı içinden. Minder kenarında yeniden koş-

maya başladı. Bir tartı aygıtına yenilmeyecekti. Akşam minderden yoksun bırakmayacaktı kendini. Güreşçiydi o, seyirci değil. Ne yapıp edip minderde olacaktı akşam. Bunları düşünüyor, boyuna koşuyordu. Yorgunluk kadar, koşunun asıl tekdüzeliğiymiş onu sıkı, isteksizlendiren. Gene de epey bir koştu. Yeniden arkadaşlarının yanına geldi, ter kokan minderde çocuklar gibi yuvarlandı.

Tartı aygıtına yürüdü, 57'ye ayarlanması istedi. Bu kendine tanıdığı son şanstı. Ağır ağır çıktı. Hakemin eli, çizgiler üstünde gidip gelen küçük demir parçasını biraz oynattı. Gene hiç soluk almıyordu güreşçi.

– 50 gramın var, dedi tartı hakemi.

– Düşemem artık ben bunu. Kımıldayacak halim kalmadı, öldüm iyice.

Bir başkaldırı gibiydi tavrı. Kime? Belli değil, Kendine, kendi aklına sanki.

Tartı hakemi ne yapalım gibilerden yanındakilere baktı.

– Külotu 50 gram gelmez mi? dedi yetkililerden biri.

– Gelir, gelir, dedi öteki.

– Çıkar külotunu, öyle tartıl, dedi başka biri de.

Aralarında kadın yoktu ya, utanç duydu bundan. Ne vardı bu denli ince eleyip sık dokuyacak? Keşke külotsuz tartılan ağabeylerine baksa da, görseydi ne yaptıklarını. Bir eliyle külotunu sıyıırken, öteki eliyle önünü mü kapatsın, arkasını mı? Bu toyluğu daha da gülünçleştirebilirdi onu. Sağ eliyle külotunu indirirken, sol eli kendiliğinden önünde kaldı. Her zaman ellerini doldururdu orası, şimdi kasıklarına çekilmişti. Mısır püskülü gibiydi elinin altında. Yorgunluğun, bitkinliğin çok açık göstergesiydi bu. Külotunu yere atınca, boşalan sağ eliyle epey bir dert ettiği arkasını kapattı. Çıktı tartıya. İçindeki bütün havayı boşalttı. Tartı hakemi bu kez daha bir aceleci:

– Tamam, yazın 57'ye, dedi.

Sevinç içinde indi tartıdan. Onu bugün minderde görmek isteyen arkadaşları da çok sevinmişlerdi. Külotunu, eşofmanını uzattılar. İlk büyük utkuyu kendi bedenine karşı kazanmıştı güreşçi. Minder öncesinin bütün zorluklarını geçmişti. On kişi yenmişçesine yorgun, on kişi yenmişçesine sevinçliydi. En çok tuza ve suya gereksinmesi vardı şimdi vücudunun. Çantasından turşu suyu dolu kavanozunu çıkarırken, elleri yaşlı hastalar gibi titriyordu.

O akşam yaptığı iki güreşi de kazandı, üçüncü tura geçti.

Ertesi sabah daha bir sevinçli geldi salona. Sabahın ilk güreşlerinden biri onundu. Eşofmanlarını giyip ısınmaya başladı. Rakibi de minderin öbür yanında hazırlanıyordu.

Minder boşalınca eşofmanını çıkarıp köşesine geçti.

Hakemin çağrısı üzerine iki güreşçi de minder ortasına yürüdü, çok kısa süren turnak, mendil denetimünden sonra gonk vurdu. İki güreşçi ağır ağır sokuldular. Yavaş yavaş, ısına ısına oyunlar aradılar. Hasnuru minder kenarından sürekli uyarıyorlardı:

- Kolunu verme!
- Tekkol attırma!

En etkili oyunuydu tekkol. Hasnı bu oyuna gelmemeye çalışıyor, kollarını sürekli kaçırıyordu. Koluyla hiç ilgilenmedi o da. Beline, koltuk altlarına yüklendi, başka oyunlar aradı. Elenselerle bozup dağıttı. İsteddiği yavaş yavaş oluyordu. Karşısındaki kolunu da, tekkolu da unutmuş gibiydi. Demin hep kaçırıp durduğu ellerini şimdi ensesinden ayırmıyordu. Uyarıları unutmuş, kendi alışkanlıklarına dönüyordu yavaş yavaş. Güreşin en keyifli yanıydı bu. Hasnı sağ elini ensesine koyarken, kapıverdi, döndü, sırtından mindere indirdi. Her şey kaşla göz arasında olmuştu. Bu süre içinde insan gözünü bile kırpamazdı. Köprüdeydi şimdi rakibi. Zor

soluk alıp veriyordu. Bir süre öylece köprüde bekletti, iyice yorulsun istedi. Sonra yüklendi, yüklendi... Dimdikti hasmının köprüsü. Taş gibi. Bozamadı. Sonunda döndü, kurtuldu hasmı. Kurtuldu ya, gücünü yarı yarıya alıp götürmüştü bu köprü. Çok bitkin kalktı yerinden.

Maç yeniden ayakta başladı. Minder kenarındakiler sürekli aynı sözlerle uyarıyorlardı:

- Kolunu verme!
- Tekkol attırma!

Adam alışkanlıklarıyla bu uyarılar arasında bocalayıp duruyordu. O, tekkola düşmemek için çabalarken, öteki başka oyunlara rahatça giriyordu. Bir iki puan da koltuk altından geçerek aldı, gonk vurdu.

Aradaki fark açılınca rakibi ikinci devrede daha riskli oyunlara girmeye başladı. Bir iki kez salto denemek istediye de beceremedi. Ona saltonun nasıl atılacağını göstermek geldi içinden. Bunca puanına karşın, bu riskli oyuna hiç çekinmeden girdi. Hasımın sağ kolunu bağlayarak kucakladı, kaldırdı, kendini köprüye atarken dönmeye çalıştı. Öteki üstte kalmak için epey bir zorladı, nerdeyse başarılı olacaktı. Sonunda güç de olsa döndü, üste geçti. Hasmı kendini minder dışına atarak kurtuldu. İşte ne olduysa o anda oldu. Sağ kaburgalarında bıçak gibi bir ağrı duydu. Minder kenarında kalakaldı. Hakemin çağırdığı doktor alelacele koşup geldi, elleriyle ağrıyan yeri yokladı. Yapılacak hiçbir şey yok gibiydi. Yavaş yavaş ayağa kalktı.

- Devam edebilecek misin? dedi hakem.

Ellerini ayıramıyordu ağrıyan yerden. Canı çekilip gitti sanki. Hakem bir daha sordu:

- Devam edebilecek misin?
- Edemeyeceğim, diyemedi. Oysa güreşmek şöyle dursun, el-

lerini kaldıramıyordu. Umutsuzca sokuldu hasmına. Karşısındaki canavar kesildi birden. Arka arkaya yedi puan aldığı adam bu değildi sanki. Hasnu kaldırıp kaldırıp vuruyordu onu. Aradaki sayı farkı ikiye indi. Nerdeyse tuş olacaktı. Ellerini ağrıyan yerden ayırıp üç beş saniye bile oyalayamıyordu hasmını. Çaresiz, "Devam edemeyeceğim", dedi. Çekildi minderden. Hasnu sevincini gizlemeye çalışarak sırtını okşadı.

Soyunma odasına, arkadaşlarının kolunda girdi. Yerdeki çantalar arasında kendi çantasını buldu, üstüne oturdu. Yıkılmış gibiydi. Bir süre öyle kaldı. Üşümesin diye sırtına eşofman koymuşlardı. Birinin uyarısı üzerine duşa girdi. Ilık suyun altında kendine gelir gibi oldu.

Giyindikten sonra, elinde çantası salona doğru yürüdü. Koridor'un salonla birleştiği yerdeki küçük kalabalığın gerisinde durdu. Girmek istemedi salona. Yarım yamalak görebildiği minderde zorlu bir maç vardı. Bir iki adım daha atmaya göze alamadı. Minderde kalan, maçları süren arkadaşlarına nasıl imreneceğini biliyordu. Bundan sonra tribünlerdeki seyircilerin arasındaydı yeri. Boyununu büküp oturacaktı orda. Doğal bir seyirci bile olamayacaktı. İstese de ayakları gitmiyordu salona; geri döndü, dış kapıya doğru yürüdü. Elenmiş bir güreşçi için dayanılmazdı buralar.

Çoğu yenilgilerinin ardından olduğu gibi, orayı, genelevi düşündü. On sekiz numarada çalışan o sarışının güzel gülüşü içinin bir yerinde çınladı, çağırdı onu. Bir kez de onun odasında soyunmak geldi aklına. Son güreşini minder yerine yatakta, o cilveli kadınla yapacaktı. Şimdi çok uzağındaki o güzellik, içindeki yıkımı durdurdu bile. Acısı biraz hafifler gibi oldu.

Bir garip

Yüzü, sütlaç gibi, kırıp kırıştı Şükrüye Hanım'ın; mavi gözleri az görülür bir irilikte. Burnu hafif kemerli, ama düzgün, kimi yaşlılarınki gibi sarkmamış. Upuzun, selvi gibi de bir boy... Bir de gençliğinde görmeliymiş insan derdiniz. Konuşmasıyla hemen ayrılırdı bura kadınlarından. Köylülükten tek bir iz bile yoktu onda; ne dilinde, ne davranışlarında. Hele yeni tanıştıklarına öylesine ince, öylesine kibar görünürdü ki, nerden, hangi lüks semtlerden düşmüş bu yoksulluğun içine derdiniz. Sizi biraz da istediği kibarlıkta görmüşse, diline dil, sözüne söz bulamazdınız. İncelir de incelirdi. Zaten mahalede "hanım" sözcüğü onun gibi iki üç kadına yakıştırılırdı ancak. Ötekiler böylesi sıfatlara ısınamamış köylülerdi.

Mahalleye ilk geldiğinde Sazcı Şeref'in anası sarımuşlardı Şükrüye Hanım'ı. Karısı olduğunu öğrenince, inanamadı mahalleli. "Oğlun mu?" diye kaç kişi gaf yapmış, istemeyerek, bilmeyerek en duyarlı yanına dokunmuşlardı. Ağızlarından böyle bir söz kaçmasın diye onları yeni tanıyanlar hemen uyarılıyordu şimdi.

Önceleri pek saygılıydı mahalleli de, sonradan kadına karşı iyice hınzırlaştılar. Yüzüne "Şükrüye Hanım" deniyor, ardından da "kocakarı" oluyordu adı. Şükrüye Hanım, kendisine "nine", "ana"

diyenlerden hiç mi hiç hoşlanmaz, böylelerini ya duymazdan gelir, ya da tersler, tiksindir gibi yüzünü çevirirdi. “Teyze” demesini, “abla” demesini öğrenememişlerdi bir... “Nine” diyeceklerine, çok mu zordu “Şükrüye Hanım Teyze” demek, “teyzeciğim” deyivermek... Hele tam bir köylü kalabalığıyla “ebe” diyenler de vardı ki, böylelerinin daha yüzünü görünce içi daralıyordu.

Bu yoksul mahallenin en yoksuluydu Şükrüye Hanım, en garibi de... Öteki mahalleliler gibi köyünden, şurdan burdan küçük bir desteği yoktu. Hayata böyle yok yoksul başlamadığını, görmüş geçirmiş biri olduğunu anlatırdı hep. Belki doğruydı bu, belki de bir avuntu; onun çok övündüğü geçmişinin tek bir taruğı bile yoktu mahallede. Herkesin pek çok hemşerisi, hısımlı akrabası varken; o, mahallenin dalsız budaksız bir garibi.

Şükrüye Hanım, yeni tanıştıklarında kesinkes bir saygı uyandırır, ne ki gittikçe o kibarlığının, inceliğinin örtemediğı gü-lünçlükler, düşkünlükler görürdünüz halinde. Siz göremeseniz bile, mahalleli içiyle dışıyla anlatırdı onu size. Mahallede bıraktığı ilk güzel etki kötü cins boyalar gibi çabucak silinip gitti.

Bakkal Cevat'ın veresiyecilerindendi onlar da. Adları veresiye defterinin 42. sayfasında yazılıydı. Kocası Şeref'in saz çalmaktan başka bir iş gelmezdi elinden. Mahalle düğünlerinden çok, uzak Ankara köylerine giderdi. Önünde göbek attı diye karlarını kıskanan kocalar yüzünden kendi mahallesinde çalmamaya yeminliydi. Onları biraz rahatlatan köy düğünleri güzün hasattan sonra oluyor, kışın düğün işleri kıtlaşınca, Sazcı Şeref'in günleri kahvelerde kâğıt oynamakla geçiyordu. Her yıl dillerine doladıkları güz düğünlerinden umduklarını bulamayınca, çoğu zaman Cevat'la aralarında borç yüzünden bir çingar kopardı.

Bir gün onca borcun ardından gene “veresiye” deyince, Cevat patlayıverdi. Öylesine bir güreledi, kükredi ki, bakkalın hemen

bitişikte bulunan evindeki çocukları kıyamet kopuyor sandılar. Kahvaltıyı bırakıp, dükkâna döküldüler... Sürekli kavga çıkaran sarhoşlardan biri sanmışlardı önce. Bir de gördüler ki, babalarının kükrediği adam, dünyanın en sessiz, en barışkan adamı Sazcı Şeref. Bakkalın karısı Fadime'yle çocuklar rahatlayıverdiler. Şeref'le karısı tezgâhun önünde ezik ezik, suçlu suçlu... Yalnızca Cevat'tı bağırıp çağıran. Ötekiler ağızlarını bile açmıyor. Belli ki uygun bir söz de yok söyleyecekleri... Sazcı Şeref'in yaşamı eğlence meclislerinde insan idare etmekle, sarhoş avutmakla geçmiş. Olgunluğu, uysallığı, işinden geliyor biraz da... Cevat yeri göğü yıkarken, o dinliyor, susuyor sadece.

Sorun her zamanki sorun: Sazcı Şeref aylarca yemiş içmiş, öde şu borcunu deyince de, yok... Üstüne üstlük, daha verilsin, daha yazılsın istiyor.

– Yazmam gayri, yazarsam şerefsizim ! diye ortalığı inletiyor Cevat da. Kötü sözlerle, ağır yeminlerle bağlıyor kendini.

Sazcı Şeref bütün söyleyeceklerini söylemiş, sözden yana varını yoğunu bitirmiş gibiydi. Onun işiyle ilgili sorunlarını bakkal ailesi ezbere biliyordu zaten. Köylülerin eskisi gibi uzun düğünler yapmadıklarını, tarlaların verimsizleştiğini, düğünlerde oynatacak kadın bulamadıklarını az mı anlatmıştı. Bunları gene konuşmaktansa, susmayı yeğliyor Şeref, Cevat bağrıldıkça o susuyor.

– Haklısın, diyor sadece. Ne desen haklısın !

Bu arada bakkalın karısı kalabalığı yarıp kocasının yanına geçmiş, iki yanın son sözlerini sessizce dinlemişti. Yangına körükle gidenlerden değildi Fadime. Kocasını böylesi öfkelerinde bir tek o yatıştırabilirdi. Bir süre ne söyleyeceğini bilemedi. Kocası haklı olmasına haklı, ama öte yanda da açlığın, yokluğun karşılarna diktği çaresiz iki insan. Hiç yoksul olmamış, yokluğu hiç tanımamış biri değildi ki Fadime.

Cevat, tezgâhun üstüne koyduğu yağı, şekeri, ekmeği geri çekerken:

– Yazmam! diyor da, başka bir söz çıkmıyor ağzından. İnadına da çok ters bir günü, katı mı, katı, sinirli mi sinirli. Şimdiye dek Fadime desteklememiş olsaydı, Şeref'in veresiyesi çoktan kesilecekti. Onları gene arkalarsa, kocasının o deli öfkesini kendi üstüne çekmek de vardı. Biraz da bu yüzden, çok istediği halde Sazcı Şeref'in yanında yer alamadı Fadime. Önce kızgın kocasını yatıştırdı, sonra olanca yumuşaklığıyla ötekilere döndü:

– İnarun sizin kadar hiç kimseyi idare etmedik Şeref Efendi, dedi. Borç çok kabarırsa, sizin için de iyi olmaz, ödemek güçleşir.

Kendilerini her zaman koruyup kollayan Fadime'nin de desteğini göremeyince, büsbütün umutsuzluğa düştü Şeref. Önlerindeki yağı, şekeri, ekmeği Cevat çoktan yerine kaldırmıştı.

Sazcıyla karısı çaresiz elleri boş çıkıp gittiler. Onlar gittiler ya, geride kalanların hiç de içlerine sinmedi bu iş. Bir suç işlemiş gibiydiler. Fadime ağlamaklı bir sesle:

– Amanın yokluğu batsın! dedi. Hiç değilse şu tek ekmeği verseydik.

Cevat'ın tavrında bir olumsuzluk göremeyince, oğlu Nihat'a döndü:

– Al oğlum şu ekmeği, Şeref'in evine ver.

Delikanlı ekmeği kapıldığı gibi koştu, daha evlerine girmeden yetişip verdi Şükrüye Hanım'a. Kadın bir gurur sorunu yapmadan aldı, teşekkür etti.

Fadime o gün buncacık kollayabildi, Sazcı'yla karısını. Evlerinde bir kaşık şekerin, bir fiske tuzun bile bulunmadığı herkesin dilindeyken, tek bir ekmeğe neyi çözümlerdi ki? Fadime uzaktan uzağa da olsa ilgisini eksik etmedi. Arada bir pişirdiği yemeklerden gönderiyor, komşuların yiyecek, yakacak vermeleri-

ni sağlıyordu. İçler acısıydı Şükrüye Hanım'ın durumu. Karnını doyuracağı bir ev, bir sofraya bulur muyum diye sabah akşam sokakta... Geçerken şöyle bir uğramış gibi görünüyor ya da kendince küçük, sözde nedenler buluyordu. Hangi evde, hangi saatlerde kurulu sofraya bulacağını bilirdi. Çağrıldığında önce uzağa otursa da, gözleri sürekli ortadaki yiyeceklerde olurdu.

– Buyur Şükrüye Hanım, sofraya buyur!

Kimi yürekten, kimi dil ucuyladır bu çağrılar.

Çok bir üstelenmiş gibi:

– Hadi ısrarınıza kırmayım, derdi Şükrüye Hanım da, çok zayıf bir nazlanmanın ardından yavaşça sokuluverirdi sofraya.

Sokak buradaki çoğu insan gibi onun da yaşamının bir parçası. Sokağa çıkar çıkmaz, ilk işi gürültücü çocukları paylamak oldu. İyice yüz göz olduğu çocuklardan biri çemkirdi, dil çıkardı. Şükrüye Hanım birden haykırp koştuyorsa da, bir iki adımdan ötesini göze alamadı. Yaşına eklenen yıllar artık iyiden iyiye kendini belli ediyordu. Adımlarını biraz açmayagörsün, dengesini yitiriyor, soluğu daralıyor, düşecek gibi oluyordu. Yaşlılığının bu çok açık belirtilerini gizlemeye çalışıyor bir yandan da. Çocuklarla didişirken büsbütün gülünç olmak, rezil olmak da vardı. Uzaktan uzağa verdiği gözdağını hiç tınmıyor çocuklar. Hele biri tam bamteline bastı kadının:

– Kocakarı!

Bunu da duyduktan sonra kibar kalamazdı Şükrüye Hanım:

– Eşşek sıpaları! diye bağırды.

Öfkeyle şişti, sarktı kadının yüzü. Yerden taş aradıysa da sonra vazgeçti bundan. Yeniden ilk yerine, ev sahibi Hulusi'nin bahçe duvarına döndü. Burası nöbet yeri idi onun. Kocasını gece düğünden geç gelmiş, birkaç günün uykusuzluğunu çıkarırken, o,

gürültücü çocuklara karşı nöbet tutuyordu burada.

Şoför Esat'ın kızı atkuyruğu saçlarını sallaya sallaya güldükçe, çın çın ötüyor ortalık. Karşısındaki de dondurmamacının kızı, mahal-
lenin bir başka şımarığı... Şükrüye Hanım'ın o deliliğe varan kıs-
kançlığını, kendilerine bakıp bakıp ne hallere girdiğini bilecek
denli şeytan ikisi de. Görmezden, anlamazdan geliyorlar bunu. Gi-
decekleri varsa bile gitmiyorlar, kadının kıskançlığı, öfkesi iyice
azsın istiyorlar. İyi bir eğlence peşinde ikisi de... Şımarık gülüşle-
ri böyle bir hesapla uzadı da uzadı. Şükrüye Hanım kızım sana
söylüyorum, gelinim sen anla gibilerden gene küçüklere sataştı,
uzaktaki suçsuz çocuklara... Kocasının içerde uyuduğunu bir kez
daha duyurdu herkese. Sinirinden aklını oynatacak gibiydi. Daya-
namadı, olabildiğince uysal, anlayış bekler gibi:

– Kızım, Şeref Amca'nız içerde uyuyor, dedi.

Kızlar önce birbirlerine bakıp gülüştüler, sonra da kadının yüzü-
ne kahkahayı atıverdiler. Şımarık gülüşlerine ayaklarındaki naylon
terliklerden çıkan şıpıdak şıpıdak sesleri de katarak uzaklaştılar.

Kadın hemen orada içini dökebileceği ilk insana, Cevat'ın
büyük oğlu Nihat'a doğru yürüdü.

– Şıllıklar! diye söylendi, o alışılmış zorlama kibarlığı yoktu
şimdi. Bunlar da kız olacaklar! Kocam uyuyor şurda, bilmiyorlar
mı? Akşam geç yattı adam.

Sinirinden boyuna titriyordu. Neden sonra yatıştı öfkesi. Ko-
nuştuklarının çoğunu ipe sapa gelmez bulsa da, çaresiz dinliyor
delikanlı, dinliyormuş gibi görünüyor. Onun gevezeliklerine katıl-
mak gelmiyor içinden. Bu tek yanlı gevezelikten Şükrüye Hanım
kendisi de bıkmış olacak ki, Nihat'ı lafa ısındırmaya çalıştı:

– Tü tü tüü... diye yere tükürür gibi yaptı. Kırk bir kere
maaşallah Nihat! Her zaman yakışıklısın valla! Allah sahibine
bağışlasın. Hih, hih, hih!

Kadının bunca çabasından sonra donyağı gibi duramazdı:

– Amin ! dedi, Nihat da.

Yürürken dengesini güç sağlıyordu. Ayağı sürçüyor, düşecek gibi olunca, bir genç kız edasıyla düzeltiyordu yürüyüşünü. Ayakta durmak bile yorgunluktan onun için. Yaşlılığı gizlenecek gibi değildi ya; o, attığı her adımdaki dengesizliğe karşın, genç kızlar gibi salınmak istiyordu. Sarsak adımlarla vitrin camının bulunduğu duvara gitti, yaslandı oraya. Sırtını dayadığı yerden bir güç, bir güven almış gibi deminden beri dilinin altında sakladığı baklayı çıkardı:

– Babanız veresiyemizi kesti Nihat, gene perişanız ! Bana bir makarna yazıversen olmaz mı ?

– Babam razı olmaz, yapamam ben teyzeciğim.

Söylediğine pişman olmuş gibi, sustu kadın.

Müşteriler gelince, kadından kurtulacağını sandı Nihat. Onlarla birlikte Şükrüye Hanım da girdi içeri. Karşı raflardan salkım saçak sarkan sucuk halkalarına dikti gözlerini. Baktıkça iştahı kabarıyor, açıktan açığa yalanıyordu:

– Ağzımın suyu aktı yahu !

Müşterilerden biri belki hayrına satın alıp verir umuduyla kediler gibi yalandı durdu.

– Ah paraa ! Gözü kör olsun paranın ! Olsa da şu halkalardan birini şöyle...

Umduğunu bulamayınca, utancı bir kerte daha arttı, ayrıldı ordan. Gözleri gene açık kapılarda, burnu yemek kokularındaydı. Dışarı bulaşık suyu döken Yeter'e laf attı:

– Nasılsın, nasılsın komşu ?

– İyiyim Şükrüye Hanımcığım ! dedi Yeter, onun beklediği bir inceliğe özenerek.

Şükrüye Hanım bir iki adım daha sokuldu.

– Ne güzel kazağın var böyle, dedi. Kazağın ucundan tutmuş, nakışlarını inceliyordu.

– Sen mi ördün ?

– Ben ördüm.

Bir gözü kazakta, bir gözü içerdeki sofradaydı Şükrüye Hanım'ın.

– Buyur, içeri gir Şükrüye Hanım, dedi Yeter. Mis gibi pastırmalı yumurta kokusu, aslında Yeter'in çağrısından daha etkiliydi.

– Giriyim de bir iyice inceleyim şu kazağın. Ben de örmek istiyorum böyle bir şey.

İnanmış gibi görünmese de:

– Ya ya, ör ! dedi Yeter. Güzel olur.

Şükrüye Hanım sedire otururken evin kızlarına takıldı:

– Kırk bir kere maşallah ! Güzellikte birinci kızların. Tü tü tüü...

Şu yüze, şu hatlara bakın siz !

Kadının huyunu bildikleri halde, kızlar gene de hoşlandılar sözlerinden. Nevriye kalktı, yer verdi.

– Şöyle otur teyzeciğim, sofraya buyur.

Kızların tersine oğlanlar, gene mi geldi şu sürüntü, der gibiydiler, ikisinde de hain hain bir surat. Ana kaş göz işaretleriyle uyarmasa, kadını açıktan açığa tersleyecek gibiydiler.

– Sofraya buyur komşum, dedi Yeter.

– Yoo, yemeyim, dedi Şükrüye Hanım. Oysa sofranın ortasında tütüp duran el değmemiş pastırmalı yumurtaya baktıkça içi gidiyordu. Çok bir üstelenmiş gibi, ikinci, üçüncü buyura gerek kalmadan:

– Hadi ısrarınızı kırmayayım, diye yanaştı.

Çocuklar gene kıkırdaştılar. Ana renkten renge giriyordu. Şükrüye Hanım çatalını pastırmalı yumurtaya batırıp çekince, ötekilerin ciğerini söküp almış gibi, şöyle bir irkildiler.

Bir tadımlık, diye oturduğu sofraya iyice kuruldu Şükrüye Hanım.

Kocasının tembelliğinden, kazançlarının yetersizliğinden söz açtı gene. Düşün işi karın doyurmuyor, diyordu. Ağlamaklıydı konuşurken.

– Aah, ah! Gözü kör olsun yokluğun. Sonum kötü benim Yeter Hanım. Çoluk çocuk da yok ki, yanlarına sığsam.

Sustu, gözlerini sildi. Demin kıkırdaşıp duran çocuklar bile suçlanır gibi oldular. Yeter'in ilgisi şimdi daha bir candandı.

– İnanın devlet düşkünler yurduna filan alsa, hemen giderim. Sonum kötü benim kardeş.

Yüreğindeki, gönlündeki ağrıları sızları sayıp dökmüş, sıra bedenindeki ağrılara gelmişti. Egzamalı elinin ıslak, nezleli derisini ni gösterdi:

– Ay nasıl, öldürüyor bu ellerim beni!

Kadının hali pek dokundu ötekilere. Demin iştahla sarıldıkları pastırmalı yumurta bile ilk tadında değildi şimdi.

Şükrüye Hanım'ın hali sık sık bakkalın evinde de konuşuluyordu. Konuyu hep Fadime açıyor, kocasının acıma duygusunu, iyilik kapılarını bir daha zorlayıp yeniden veresiye verip vermeyeceğini anlamaya çalışıyordu.

Fadime bir işi kafasına koymayagörsün. Sazcı Şeref'e yardım için veresiyeden daha iyi bir yol buldu. Çocuklarının saz dersi almasını önce o akıl etti. Bunun için tarlayı tohum hazırlar gibi hazırladı aileyi. Saz çalmanın güzelliklerini, çocukları kötü alışkanlıklardan alıkoyacağını anlattı, böyle işleri öteden beri boş bulan kocasını bile etkileyip kandırdı. Nihat'la Şevket'e hemen bir saz alındı. Saz alındı ya, bunun dilini öğretecek biri gerekli.

– Sazcı Şeref ne güne duruyor? dedi Fadime. Parasıyla değil mi?

Bakkal Ailesi'ndeki bu saz çalma sevdası, gene Fadime'nin eseleyip beselemesiyle komşu çocuklarına da bulaştı. Sazcı Şeref büyük bir sevinç duydu bundan. Beş öğrencinin ödeyeceği ücret, o yokluk içinde epey bir gelirdi onun için.

Fadime:

– Size ikram edecek çayları yoktur, diye bir gün çay, bir gün şeker paketleyip gönderdi çocuklarıyla. Ardından da:

– Aman cimri babanız duymasın! diye sıkılamayı unutmuyordu.

Yakacak odunu kömürü de yoktu Sazcı şeref'in. Hem de mahalle ağır bir kışa girerken... Kar değil de, kandı sanki yağan; yoksullar böyle diyordu. Konduların üstü ak postlarla örtülmüş, küçücük duvarlar karlara karışıp gitmişti. Saz çalışırlarken, soğuk içlerine, taa iliklerine işliyordu buz gibi odada. Ev sahibi Hulusi'nin kendi elleriyle ördüğü eklenti duvarlar öylesine inceydi ki, dışarının soğuşunu olduğu gibi içeri alıyordu. Hafif fırtınalar ile duvarları önüne katıp götürecekmiş gibi ürküntü veriyordu insana. Sazcı Şeref, Nihat, Şevket ve öteki çocuklar ateş yerine şarapla ısınıyorlardı.

Sonunda bu sorun da Fadime'nin aklıyla çözümlendi: öğrenciler derse giderken, sırayla yakacak götüreceklerdi.

İşte o günlerde yoksulluk belası biraz hafıfledi Şükrüye Hanım'ın evinde. Aylardır ödeyemedikleri ev kirası bile ödenmiş, ev sahipleri Hulusi'nin asık yüzü biraz olsun gülmüştü.

İlk günlerin acemiliği, beceriksizliği... Tellerle uyuşmayan acemi eller... Tımbır tımbır çıkan kaba, uyumsuz, can sıkıcı sesler... Ama öğreneceklerine inançları tam... Şeref, öğrencilerinin hevesi kaçır gibi olunca, göğsü nakışlı sarı sazi alıp yumuluyor üstüne, en güzel türkülerini dinletirken, bir gün sizler de böyle çalacaksınız demeye getiriyordu.

Onun çalıp söylediği köy türkülerini büyülüydü çocukları.

Bırakıp geldikleri toprakların kokusunu getiriyor sanki bu türküler. Şeref'in sesine pek güzel denemezdi; hastalıklı gibiydi; ama bir dokunuyor, bir sarıyor ki insanı... Şeref daha tellere değer değmez, ince bir ürperti dolaşüyor etlerinde, derileri taraz taraz oluyor. Acılar tada, keyfe dönüşüyor sanki. Şeref'in incecik ellerinin hünerine ulaşmak için sabırsızlanıyor çocuklar. Öğrenme tutkusuyla dolu gözleri, sazın perdesinde dolaşan usta ellerde hep.

Evde saziyla çalışırken, Fadime hayranlık içinde dinliyor oğlunu. Sazdan aldığı güçle, güvenle daha bir güzelleşmiş buluyor Nihat'ın sesini. Öğrendiği her türküyü büyük bir coşkuyla söylüyor oğlu:

*Engine de deli gönül engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine*

Gerçekten çok güzel mi çalışıyordu Nihat? Oğlunun başarısı mıydı anayı böyle duygulandıran? Çalınan türkülerin güzelliği mi? Yoksa, yoksa... Bunları Sazcı Şeref öğrettiği için mi etkileniyordu?

Bu türküler Fadime'nin gönderdiği çaya şekere karşılık, Sazcı Şeref'in armağanı gibiydi. Hep aşkı, acıyı anlatıyordu onun türküler. Türkülerinden özge, sevdiklerine verecek nesi vardı ki onun? Tutkusu, becerisi, gösterişi, varsılığı, yiyeceği içeceği, ekmeği aşı, ıkrarı, armağanı, her şeyiydi bu türküler. Aynı zamanda sevdasının elçisiydiler. Sevda gülüydü her biri. Mahallede birine tutulduğu zamanlar, sazına, türkülerine olan düşkünlüğü artardı Şeref'in.

Onun, oğluna öğrettiği türkülerini dinlerken, Fadime'nin güzel yüzü gölgeleniyor, bir iç ağrısının acıları vuruyordu gözlerine. Durup dururken ağlama huyu yoktu, ama gözyaşlarını güç tuttuğu kesindi. Gözlerinde öyle bir anlam yakalıyor ki Nihat, çaldığı sa-

zın telleri kopuveriyor sanki. Ana'yla Şeref arasında, elindeki sazın telleriyle, türkülerle gidip gelen, kendi yaruk sesiyle somutlaşan bir şeyler var gibiydi. Delikanlının nerdeyse ustalaşmış elleri yolunu şaşırıverdi. Sazın perdelerinde dolaşan parmaklarına kuşku çengelleri takıldı. Yüreği küçüldü, daraldı; sazına her sarılışta duyduğu coşku, bir daha dönmemesine uçup gitti yüreğinden. Sazın hafif gövdesi taş kesildi kucagında.

Bu isteksizlik ananın gözünden kaçmadı:

– Neden çalmuyorsun oğlum ?

O anda, anayla oğul arasında sessiz bir kıyamet koptu. Dudakları küçük bir çocuğun dudakları gibi sarkıp düştü Nihat'ın. Yıllar öncesine gitti aklı. Unutulmuş bir utancın verdiği eziklikle, aşağılanmayla kavruldu içi.

Nihat'ın değişen yüzündeki, sarkan dudağındaki anlamı, içindeki sessiz kıyameti sezmek güç olmadı ana için. Vazgeçti isteğinden.

– Peki, çalma oğlum.

Nihat, çok sevdiği sazı da, saz dersini de bıraktı o günden sonra; onunla birlikte başlayan arkadaşlarının da hevesi kaçtı, saz derslerine gitmez oldular. Şükrüye Hanım'ı biraz rahatlatan bu küçücük kazanç kapısı da böylece kapandı.

Nisan güneşinin bir iki kez bulutları aralayıp yüzünü göstermesi yetti çocuklara. Yoksulluğun dar, sıkıntılı evleri bir bir dışarı boşaldı. Kum gibi çocuk kaynıyordu ortalık.

Mahalle, kışın soğğundan, çamurundan, isinden pisinden, o kan gibi yağın karından kurtulunca, sokak araları, kapı önleri canlanıverdi. Şükrüye Hanım eskisi gibi kızamıyordu çocuklara. On iki yılını geçirdiği bu evden ayrılacak, uzaklaşacaktı buralardan. Daha havalar düzelir düzelmez, ev sahibi Hulusi başlarının etini yedi de yedi. İlle de çıkın diyordu. Hemen çıkarlarsa, biriken

dört beş aylık kirayı da unutacaktı üstelik. Onu büsbütün haksız bulmuyor Şükrüye Hanım. Bedava oturamazdı ya elin evinde.

Gene de bu yakınlarda ev bulabildikleri için şükrediyor haline. Gecekondu yasağı sıklaştıkça, bu Allah'ın dağında bile ev kiralari ateş pahası oldu. Hemen şu karşıda, konduların teraslanmış gibi üst üste bindiği karşı yamaçtaydı taşınacakları ev. Kimsenin yüzüne bakmadığı küçük, yıkık dökük bir yerdi. Buralara yakın olması biraz avutuyordu Şükrüye Hanım'ı, ama gene de bir ayrınlıktı bu. Gideceği yerde yeni komşularıyla kim bilir hangi sıkıntılar bekliyordu onu. Kimselere ısınamayacaktı belki de...

Eski günlerini, buraya geldikleri ilk günleri düşündü Şükrüye Hanım. Epey bir değişmişti mahalleli. Hem neler değişmiyordu ki, onlar değişmesin. "Ebe" derlerdi eskiden, bu sözü duyunca iğrenir gibi olurdu. "Teyze" demeye, "abla" demeye "hanım" demeye alıştırmıncaya dek az mu yormuştu kendini. Sinirine dokunan o ilk kabahıkları yoktu şimdi, ama sanki o günlerde elleri daha açık, daha yardımseverlerdi.

Her neyse... Şu son günlerde bu insanlarla ilgili kötü düşünceler silinsin istiyordu kafasından; adı gibi biliyordu ki arayacaktı buraları, özleyecekti, en kötü komşusu bile burnunda tütecekti...

Şükrüye Hanımların taşınmasına konu komşu, herkes yardımcı oldu. Tek bir at arabasını bile doldurmadı eşyaları. Sanki çok uzaklara gidiyormuş gibi, ağlaya ağlaya ayrıldı komşularından.

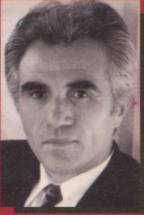
Şurdan şuraya göçmek, uzak bir gurbet gibi geldi Şükrüye Hanım'a. Yeni komşularına ısınamayacağına inanmıştı bir kez; öyle de oldu, kimselere ısınamadı. Belki de kafasındaki bu saplantı güçleştiriyordu işini. Ne yaparsa etse, buradakilerle eski komşuları gibi olamıyordu; onları köylerinden yeni geldikleri, o daha saf, daha sıcak günlerinde tanımıştı; "ebe" dedikleri günlerde.

Bir gün Sazcı Şeref, iki üç gün süren köy düğünlerinin birinden

döndüğünde, karısını evde ölü buldu. Ölüsünün üstünde kedi büyüklüğünde fareler dolaşıyordu. Yüzü parça parçaydı, kulakları, burnu tırtık tırtık olmuştu. Bir an donakaldı Şeref, ne yapacağını bilemedi. Karısının bu haline iki kez bakabildi ancak. Odadaki ağır koku dayanılacak gibi değildi. Dışarı fırlayıp, “Öldünüz mü, öldünüz mü?” diye mahalleye haykırmak geçti içinden. Kendini güçlkle tuttu. Kişiliğinin o hiç değişmeyen yanını, uysallığını, bu acı olay bile bozmadı.

Dışarı çıktı. Gözlaşlarını silerken, “Bu kadar mı, bu kadar mı gariptik biz?” diye söylendi. Demin, “Öldünüz mü?” diye haykırmak istediği insanların yüzüne bakmak bile gelmedi içiden, karım öldü demek bile... Eski mahallesine doğru yürüdü.

Haberi ilkin Fadime duysun istiyordu.

1947 yılında Kaman'da doğdu. İlk ve ortaokulu Kaman'da, liseyi Zeytinliköy'de, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü b... n... Türk Romanında Yöre Dili" konulu m... ezini "Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk... Türk Dergisi, Varlık, Türk Dili, Hürriyet... deneme, makale, öykü türünde yazılar... Radyo oyunları ve skeçler de yazan Kemal Ateş'in başlıca eserleri şunlardır: *Çürük Kapı* (öyküler, Lions Jüri Ödülü, 1979); *Toprak Kovgunları* (Mehmet Ali Yalçın Roman Ödülü, 1981); *Kayıp Kuzu* (Sıtkı Dost Çocuk Oyunu yarışmasında mansiyon.); *Geç de Olsa* (roman, 1989); *Yitik Kuzular* (çocuk romanı, 1992).

Bir Şarkıyı Dinlerken, Kemal Ateş'in anlatım tekniğinde kendini aştığını kanıtlayan başarılı bir öykü kitabı.

Prof. Dr. Gürsel Aytaç

İyi bir hikayecilik yeteneğiyle karşı karşıyayız. Bir ilk kitap bu kadar yalın, kusurdan uzak, insancıl bir sevgiyle dolu, anlatımda bu kadar ilginç, konuşturup tipleştirmede bu kadar usta olabilir...

Rauf Mutluay

Kemal Ateş gecekondu çevresinin yaşamını inandırıcı tipleştirmelerle yansıtır. Dili rahat kullanıyor.

Konur Ertop

Kitabı okuyup bitirdikten sonra, bir gecekondu mahallesinin tablosu açılıveriyor önümüzde. Kemal Ateş'in sağlam bir düzyazı kurgusu var.

Hüseyin Atas

Anlakımdaki başarı ise, yazarı diğer köy ve gecekondu temalarını işleyen birçok yazarı ayırarak daha sağlıklı bir konuma kavuşturuyor... Kemal Ateş yalnızca yerel olanın albeni ne kaptırmıyor kendini. Dilin kendine özgü semantiğini önemsiyor ve ona bağlı kalıyor.

Ahmet

ISBN 975-313-045-7

9 789753 130455